

Karavla bo dobila ime po Mihi Marinku

Ob letošnjem 15. avgustu — dnevu graničarjev bo osrednja slovenska proslava pri karavli v Prosenjakovcih. Proslava, na kateri bodo karavlo v Prosenjakovcih poimenovali po Mihi Marinku, bo v četrtek, 15. avgusta 1985, ob 11. uri. Slavnostni govornik bo član predsedstva Jugoslavije Stane Dolanc. Na prireditvi bodo tudi drugi ugledni vojaški in družbenopolitični delavci. Na proslavo pa so vabljeni tudi delovni ljudje in občani Pomurja, s katerimi graničarji ves čas pristno sodelujejo pri varovanju naših meja.

F. M.

NASLOV

Leto XXXVII
Št. 29

Murska Sobota
25. julij 1985

CENA 40 DIN

VESTNIK

MANJŠI PRIDELEK Z VEČ VLAŽE

ŽETEV SE JE ZAČELA

Vreme spet nagaja našim kmetovalcem, saj se žetev ne more niti prav začeti, že prežene žanjce z na pol požetih polj dež. Nekateri so ujeli sončni dan v prejšnjem tednu in poželi pšenico ter jo odpeljali na odkupno postajo v Mursko Soboto. Vendar uslužbeni pri silosih z njeno kvaliteto niso bili zadovoljni, saj je vsebovala prevelik odstotek vlage. Zato so vsem predlagali, da naj z žetvijo počakajo še nekaj dni

in začnejo po 20. juliju. Vendar je kot naročeno v soboto ponoči in v nedeljo spet deževalo, tako da so kombajni čez nedeljo mirovali. Žanjci so prišli na plan spet v ponedeljek, kljub prazniku, in začeli žeti. V torek je bila žetev v polnem zaletu, vendar je vreme tako muhasto, da ne ve nihče, če bo do konca tedna vse pospravljeno.

Na splošno vsi ugotavljajo, da bo hektarski pridelek pšenice

slabši kot lani, poleg tega pa je večja vlažnost, kar spet zmanjšuje kvaliteto in povečuje stroške. Tako se na primer giblje vlaga požete pšenice na KG Rakičan okrog 18 odstotkov, do torka pa so poželi že okrog 32 odstotkov oziroma 1/3 vseh površin. Celotni pridelek bo za 15 odstotkov slabši kot lani.

Posejane imajo v glavnem sorte superzlate, baranjka in lonja. Čeprav so velike površine KG Rakičan, kjer je zasejana pšenica, po-

ležane, kar je posledica viharja 30. junija, večje škode ne bo. Nekoliko večji bodo stroški žetve, saj se bo moralo žeti počasi in sproti dvigovati poležane klase.

Ječmen je s pomurskih polj že nekaj časa požet, njegova strnišča so že zorana in zasejana z dosevki. V Mešalnici v Črncih so kooperanti KZ Panonka pripeljali 19080 kilogramov ječmena, večina pa ga je obdržala doma za krmo živini.

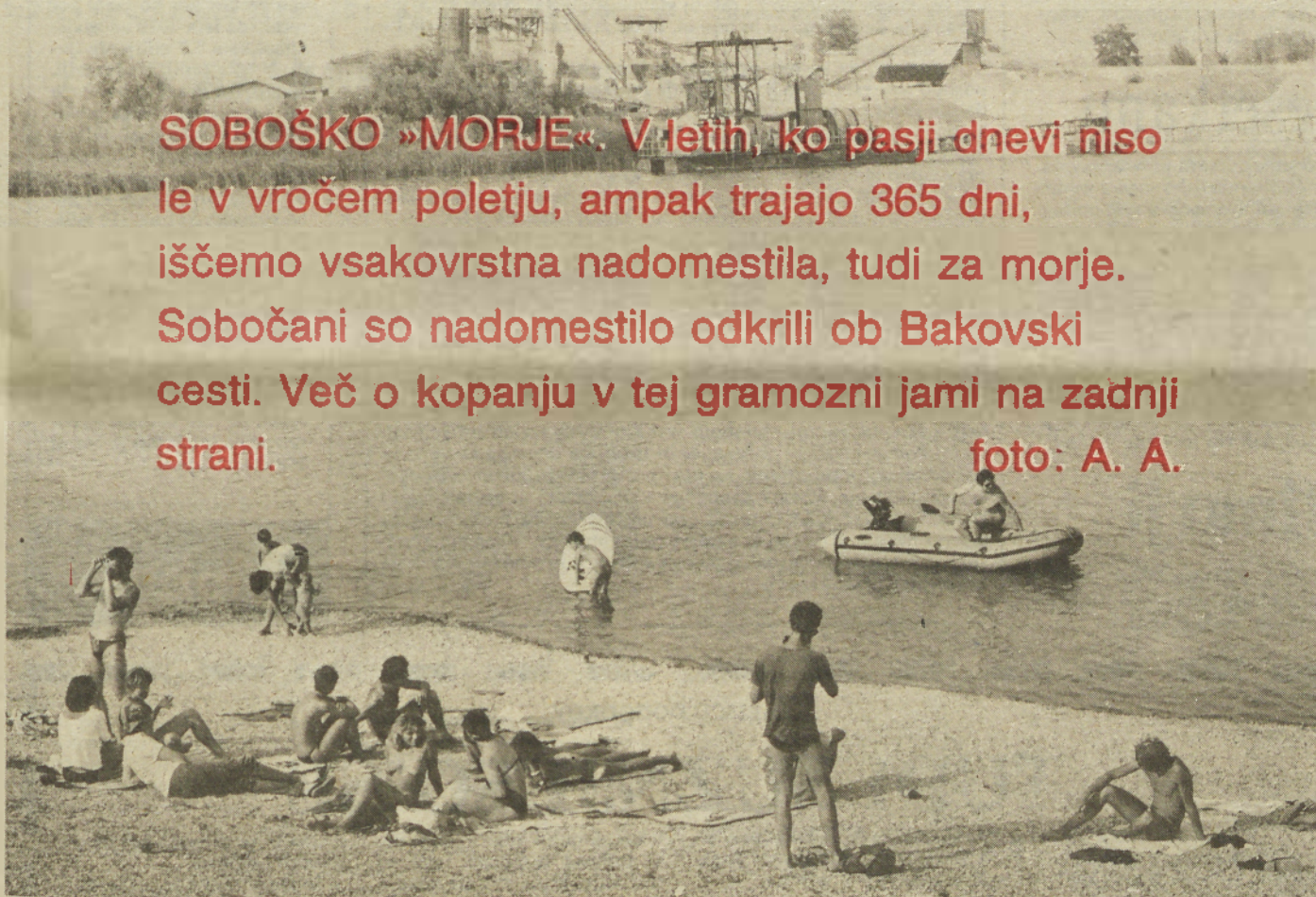
B. P.

SOBOŠKO »MORJE«. V letih, ko pasji dnevi niso

le v vročem poletju, ampak trajajo 365 dni, iščemo vsakovrstna nadomestila, tudi za morje.

Sobočani so nadomestilo odkrili ob Bakovski cesti. Več o kopanju v tej gramozni jami na zadnji strani.

foto: A. A.

LENDAVA DO LETA 2000

Med kladivom možnosti in nakovalom upanja

Te dni so tudi v lendavski občini začeli javno razpravo o osnutku dolgoročnega plana razvoja do leta 2000. Med ključne probleme uvrščajo zlasti naslednje: nizka tehnološka raven in preškomna infrastrukturna opremljenost industrije, prevladovanje delovno intenzivne predelovalne industrije, ob sorazmerno ugodnih razmerah neizrabljene možnosti za pridelavo hrane, preškomna vlaganja v razvoj in raziskave, neskladje med kadrovskimi potrebami in poklici, ki jih dajejo šole usmerjenega izobraževanja, večletno poslovanje lna—Nafte z izgubo in bremena zavoljo neprodane opreme za novo rafinerijo in še bi lahko kaj dodali.

Kar zadeva razvojne prednosti lendavske občine, najpogostejše omenjajo pomemben obseg kmetijskih zemljišč — na okrog 13 tisoč hektarjih — zaloge lesa na 5800 hektarjih gozdnih površin, za izkoriščanje primerna nahajališča nafte, zemeljskega plina, premoga, geotermalne energije, znatne zaloge gline in obetavne vrelce termalnih voda. Med razvojnimi prednostmi najdemo v osnutku dolgoročnega plana tudi razpoložljivo delovno silo — če

ne upoštevamo letošnjega priliva iz šol, je tačas na seznamu skupnosti za zaposlovanje kakih 500 iskalcev zaposlitve — zadovoljivo mrežo osnovnošolskih, zdravstvenih in vzgojno-varstvenih objektov ter obmejni položaj in navzočnost madžarske narodnostne skupnosti, kar ugodno vpliva na razmah obmejnega gospodarskega sodelovanja z Madžarsko.

Razvojne možnosti so torej precejšnje, vendar je pri tem — kot ugotavljajo Lendavčani — bistvenega pomena, kako se bo-

do uspevali vključevati v dolgoročne gospodarske tokove republike in države, predvsem pa, kako jim bo šlo od rok pospešeno usposabljanje za intenzivno in enakopravno vključevanje v mednarodno delitev dela. Potruditi se bodo morali tudi pri doseganju nekoliko podcenjenih oziroma tistih dejavnosti, kjer je zaostanek za razvitimi občinami očiten. Gre zlasti za drobno gospodarstvo, gostinstvo in turizem, promet in zveze, nazadnje pa še za kmetijstvo, ki je druga najpomembnejša panoga pri

ustvarjanju družbenega proizvoda. Tu bodo v naslednjih letih nadaljevali z zemljiškimi posegi (osuševanja, zlozbe, usmerjena kmetijska proizvodnja, uvajanje sodobnih agrotehničnih ukrepov in podobno), da bi tako čim več hrane pridelali doma. Osnuhek dolgoročnega plana občine Lendava za obdobje 1986-2000 so na zadnjem zasedanju obravnavali delegati vseh treh zborov občinske skupščine, javna razprava o tem pomembnem dokumentu pa bo trajala do 15. septembra.

B. Žunec

JULIJSKI VESTNIKOV INTERVJU Z DR. EMANOM PERTLOM

Tokrat je bil naš sogovornik 78-letni rojak s Kapelo dr. Eman Pertl, upokojen zdravnik, dermatovenerolog (strokovnjak za kožne in spolne bolezni), ki živi in dela v Mariboru. Izredno živahen, sočen in izviran je, ukvarjal pa se je z vsem mogočim, veliko tudi s kulturo in pisateljevanjem. Intervju z njim smo naslovili: Ne sme nas biti sram, če nimamo Pasteurjev, Kochov... v vrstah pa vam ga ponujamo na 4. strani.

V Pomurju brez večjih prireditev

Ob 44. obletnici vstaje slovenskega naroda v pomurskih občinah ni bilo večjih prireditev oziroma proslav. Za občini Murska Sobota in Gornja Radgona velja, da so bile pripravljene slavnosti ob 4. juliju, dnevu borca, ko so se spomnili tudi dneva vstaje. Zato tokrat posebnih proslav niso priredili. Podobno je bilo v Ljutomeru, kjer prireditve na občinski ravni prav tako niso pripravili. Tudi Lendavčani so praznovali dan vstaje več ali manj s tem, da so imeli podaljšan konec tedna, saj je bil ponedeljek dela prost dan. Večja slovesnost je bila že ob občinskem prazniku pred enim mesecem — tudi v Lendavi so že takrat spregovorili tudi o 22. juliju. Sicer pa so imeli v ponedeljek skromnejšo slovesnost, ko so v občinski sejni dvorani podelili državna priznanja zaslužnim delavcem lendavskega združenega dela.

Bojan Peček

Dvorezna solidarnost

V nekaterih Uradnih objavah občin Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer in Murska Sobota smo lahko leta 1980 našli tudi po 30 in več sklepov o razpisu referendumov za krajevni samoprispevek.

Prispodoba se ponuja sama od sebe. Vsak kmet ve, da tudi najboljše konja ne more čez mero obremeniti. Če mu bo naložil preveč, mu bo omagal sredi poti. Politika z zdravo kmečko logiko nima vedno mnogo skupnega.

Slabih primerov samoprispelnega vlaganja se je v dobrih dveh desetletjih, kolikor poznamo in uporabljamo samoprispelke, tudi v pokrajini ob Muri nabralo kar nekaj. Pod budnim očesom veljakov na različnih ravneh so se tako zelo razrasli, da je prišlo do nasprotnih učinkov: namesto da bi razbremenili gospodarstvo na področju skupne porabe, so ga dodatno (in preveč) obremenili. Tistim, ki so si v najboljše časih samoprispelnikov drznili pozivati k razumnosti, češ da je posredi dodaten izum za bremenitev delavčevega žepa, iz katerega že tako preveč oteka, so nalepili etiketo, da ne razumejo samoupravljanja in demokracije.

Tu smo — vaši smo!

Samoprispelki nekoč niso bili zgolj ekonomska, pač pa svojevrsna politična nuja. Z njimi je bilo mogoče tehtati politično vzdušje, pomenili so potrjevanje pravovernosti in sledenje pravilni politični usmeritvi. Kot v »dobrih« starih agitacijsko-propagandnih časih: tu smo — vaši smo!

»Saj gre vendar za naše otroke in za našo bodočnost!« je bilo najpogostejše slišati v bran vsem, ki so kakorkoli podvomili v smiselnost ali upravičenost kateregakoli samoprispelka. V vsej tej itni so ljudje izglasovali dobre in slabe samoprispelke, potrdili gradnjo potrebnih in nepotrebnih objektov, izrazili enkrat resnične interese, drugič pa podlegli spretni manipulaciji veljakov, ki so bolehalo za povprečnim in si hoteli za vsako ceno postaviti »spomenik«.

Nekaj takih »spomenikov« stoji tudi v Pomurju in šele v zadnjih letih smo jih začeli glasno imenovati. Navedimo le nekaj let staro, torej takorekó novo osnovno šolo v Vučji vasi, kjer so odgovorni očitno delali račun brez krčmarja in pešica otrok obiskuje pouk v bližnjih Križevcih pri Ljutomeru. Podobno je s kulturnim domom v Dobrovniku v lendavski občini, kamor so bila vložena znatna solidarnostna sredstva, vendar še ni dovolj izkoriščen. V obeh primerih so bili prisiljeni uporabiti salomonsko rešitev. Da objekta ne bi samevala ali celo propadala, so našli tiste, ki so pripravljene vlagati, z ustreznim proizvodnim ali storitvenim programom, s tem pa omogočili zaposlitev za-interesiranim domačinom.

Na terenu pa je takih »spomenikov« še precej, le da jih je večina starejšega datuma. Mislimo na zapuščene, že na pol razpadle vaško-gasilske domove, nekdanja šolska poslopja, prostore kmetijskih zadrug, trgovin in zdravstvenih domov in tako dalje. Prav tako bi bilo treba preveriti, kako je glede stroškov vzdrževanja za posamezne, zelo ambiciozne, velikopotezne postavljene objekte na terenu, saj ni skrivnost, da gredo ponekod v milijone dinarjev.

Uspeh za vsako ceno?

Da pa ne bi bili preveč enostranski, moramo dodati, da so si s samoprispelki marsikje krepko izboljšali družbeni standard, ki bi drugače lahko bil na psu. Postavili so si šole, vrce, zgradili ceste, vododug, kanalizacijo, napeljali telefonsko omrežje in še kaj. Na drug denar se namreč ni bilo mogoče in se še zdaj ponekod ni mogoče znebiti. Ravno tako drži, da je bilo mnogo samoprispelnikov plod spontanosti, ki so spoznali, da bodo v nasprotnem ostali brez prej omenjenih objektov. Po drugi strani pa je odločanje za v bistvu dvorezno solidarnostno naravnost vendarle spremljala čudna klima dogmatičnega aktivizma, ki je vsiljeval uspeh za vsako ceno. V njej ni bilo prostora za nasproten glas, kar je bila voda na mlin cvetenju vsakovrstnih napak. Da jih ne bi več toliko ponavljali, predvsem na to smo želeli spomniti v času, ko v štirih pomurskih občinah razpravljajo ali vsaj razmišljajo o novih občinskih samoprispelnih in ko z ugodnim spremljamo izjemen odziv na akcijo za zbiranje dodatnih sredstev za gradnjo kirurškega bloka.

Branko Žunec

MURSKA SOBOTA

Ob dnevu vstaje podelili odlikovanja

Ob letošnjem dnevu vstaje je predsednik skupščine občine Murska Sobota Martin Horvat ob navzočnosti predstavnikov družbenopolitičnega življenja podelil več posameznikom državna odlikovanja. V krajšem nagovoru je poudaril njihov prispevek pri razvoju in krepljivi samouprave socialistične Jugoslavije na delovnem mestu in v svojem življenjskem okolju. Odlikovanja so prejeli: red republike z bronastim vencem Antonio Ilič; red zasluga za narod s srebrno zvezdo Alojz Pihlar; red dela z zlatim vencem pokojni dr. Gabrijel Kastelic; red dela s srebrnim vencem Stefan Holcman, Stefan Režonja, Ivan Rodi in Darinka Zorec; medaljo dela pa Jože Drvarič.

F. M.

Mladi Pomurci v Brkinih in na Kozjanskem

V nedeljo, 21. julija, je odšla na pot skupina mladincev iz soboške občine. V okviru MDB Štefan Kovač je 37 mladih, večina je delavcev soboškega združenega dela. Sodelovali bodo na republiški mladinski delovni akciji Brkini 85, kjer bodo urejali tamkajšnje pašnike. Komandant pomurske brigade je 18-letni Jože Fartek iz Moščanec. Zanimivo je tudi, da je komandant celotne republiške MDA Brkini 85 prav tako iz Pomurja — to je namreč Judita Zver iz Beltince.

Že prejšnjo nedeljo pa so odpotovali na zvezno MDA Kozjansko 85 pomurski pionirji. Pionirska delovna brigada Štefan Kovač šteje 20 pionirjev, šest pa jih prihaja iz Mladencova, mesta v SR Srbiji, ki je pobrateno z našo Gornjo Radgono. Mladi žirijo v brigadirskem naselju Jože Perčič v Sentvidu pri Planini in so oddaljeni od delovišča kakih 30 km. Sicer pa pomagajo pri graditvi vodovoda, delajo štiri in pol ure na dan — seveda ob pomoči starejših tovarišev — mladincev.

Bojan Peček

LENDAVA

Ali bodo peči tople?

Predsedstvo občinske konferen- ce SZDL Lendava je sklicalo posvet o problematiki ogrevanja stanovanj v mestu. Posvetovanja so se udeležili predstavniki hišnih svetov, kurilnih odborov stanovanjske skupnosti, svisov materialne proizvodnje, družbenopolitičnih organizacij, izvršnega sveta, Petrola, dimnikarjev in predstavniki elektro podjetja. Analizirali so lanske izkušnje in skušali najti izhodnice za letošnje kurilno sezono. Dogovorili so se, da bodo končna stališča izoblikovali do konca tega tedna, saj je skrajni čas, da se ta problem uredi. Več o problematiki ogrevanja, ki postaja čedalje bolj pereča, v prihodnji številki Vestnika.

Jani D.

Majhno turistično naselje Tesero v italijanskih Dolomitih je pretekli petek malo po dvanajsti uri doživljalo konec sveta. Kakšnega pol milijona kubičnih metrov vode iz umetnega jezera nad krajem, je v nekaj sekundah odneslo vse, kar je ustvarila človeška roka. V kraju, kjer so trije hoteli, je bilo precej turistov. Šele po nekaj dneh jih moramo odkrito, s čistimi računi, s sporazumevanjem in dogovarjanjem. Upoštevati moramo interese drugih in terjati, da se enakopravno upoštevajo tudi naši. Marsikdaj se bomo težko sporazumeli in dogovorili, vendar ne

Dogovorjeno prepočasi izpolnjujemo

Pri izpolnjevanju gospodarskega sistema smo prepočasni. Ne iščemo pravih vzrokov za to, je ob podelitvi nagrad vstaje slovenskega ljudstva dejal predsednik predsedstva SR Slovenije France Popit. Odkrivati in spodbujati

moramo vse, kar resnično združuje naše narode in narodnosti. Različni interesi, ki so pogosto tudi protislovni, so naša stvarnost. Usklajevati jih moramo odkrito, s čistimi računi, s sporazumevanjem in dogovarjanjem. Upoštevati moramo interese drugih in terjati, da se enakopravno upoštevajo tudi naši. Marsikdaj se bomo težko sporazumeli in dogovorili, vendar ne

smemo izsiljevati s političnimi pritiski, je poudaril Popit in dejal, da ne moremo več molčati tudi o podtikanih v časopisih, da smo v Sloveniji samozaverovani v naš prav, da smo dogmatiki, ker nam gospodarsko najbolj ustreza sedanje sistemske rešitve. Takšna gonja ni v duhu bratstva in enotnosti ter ne prispeva k medsebojnemu razumevanju in sodelovanju.

Bo 485 milijonov

Do konca junija letos smo izvozili za 181,6 milijona dolarjev živine in mesnih proizvodov. Na konvertibilne trge smo prodali za 155,3 milijona dolarjev, kar je za 3 odstotke manj kot v enakem času lani. Če se bo tako nadaljevalo tudi do konca leta, je težko pričakovati, da bomo dosegli načrtovani izvoz v višini 485 milijonov dolarjev. Na konvertibilne trge naj bi izvozili za 383 milijonov dolarjev.

Trgovci za rešetakami

Škandal zaradi ponarejanja vin v Avstriji odmeva po vsem svetu. Med drugimi so tudi v Veliki Britaniji odkrili avstrijsko vino z nevarnim dodatkom »antifriz«. V sami Avstriji dobiva zadeva svoj epilog. Konec prejšnjega tedna so zaprli štiri vinske trgovce z Gradiščanskega: Johanna Sautnerja (48), predsednika gradiščanskega združenja za vinsko propagando — iz njegovih kleti je bilo vino, v katerem so v Gradcu namerili tolikšno dozo kemikalij, da je bila smrtno nevarna; Josefa Tschida iz Apetlona; Siegfrida Tschida iz Pamhagena in Georga Steinerja iz Podersdorfa. Tožilstvo išče krivce še naprej, kazni za takšna nedovoljena dejanja pa znašajo od enega do deset let strogega zapora.

Avstrijski minister za kmetijstvo je že napovedal nekatere spremembe zakonov o pridelavi in prometu z vinom. V ZR Nemčiji se je 93 odstotkov vprašanih odločilo, da avstrijskih vin ne bodo več pili.

Tujci prihajajo z dinarji

V obmorskih hotelih ugotavljajo, da prihaja k nam letovati vedno več tujcev, ki plačujejo z dinarji. Zahodno-nemški turisti na primer trdijo, da lahko doma kupijo dinarje po zelo ugodnem tečaju: 120 dinarjev za marko, kar kaže da naše ugodnosti (deset odstotkov popusta pri nakupu bencina, prav tako cen storitev, če so plačane s čekom), niso dovolj privlačne. So seveda še drugi vzroki za to, da je devizni priliv v turizmu manjši, čeprav je ob

morju več tujcev kot lani. Grčija ima na primer 60 odstotkov manj postelj, vendar doseže dvakrat večji devizni priliv. Pri nas že leto dni razpravljamo o tem, ali lahko dovolimo brezcarinske prodajalne v novozgrajenih marinah. Na jadranski obali primanjkuje tudi marsikaj, kar sicer gre v izvoz, ker proizvajalci tega blaga ne dobijo nobenih deviznih in drugih ugodnosti. Luksuzne trgovinske prostore v nekaterih novih hotelih so prisiljeni dati v najem

ali jih prodajati, ker ni dovolj tistega blaga, ki bi ga ugnili kupovati tudi turisti.

Po tragičnih dogodkih, ko je bilo maja na bruseljskem stadionu ubitih 38 nogometašev, je pred dnevi prišlo do odstopa koalicijske vlade Wilfrida Martensa (na sliki levo). Ze takoj po krvavem dogodku so se pojavile zahteve za odstop notranjega ministra Ferdinandota Notomba, ki pa se za dogodka ni čutil krivega. Mandat dosedanje vlade bi trajal samo še štiri mesece. Ker so odstopili še minister za pravosodje in še nekateri drugi, je bil edini izhod iz krize: predlog kralju, da poskrbi za novo vlado

Podcenjevanje?

Pred odhodom na letni dopust se je sešla komisija mestne konference socialistične zveze Beograda in med drugim ugotovila, da ni izvršen sklep o spreminjanju trga Marxa in Engelsa v cono za pešce. Komisija je sprejela še en sklep, ki ga je izrazila v obliki vprašanja mestni skupščini, zakaj ta sklep ni uresničen — po treh letih??

Ker je bilo to tik pred letnimi dopusti, je najverjetneje, da so člani komisije potem odšli na dopust. Rok, da dobijo odgovor do septembra je iz istih razlogov pravzaprav neuresničljiv, kajti tudi skupščina oziroma njeni delegati med dopustom ne delajo.

Vse to o nekom sklepu se zdi torej kot nekakšna igra pred javnostjo, ki naj bi bila potolažena s strogošjo nekega foruma socialistične zveze oziroma njegove skupine za določena vprašanja. Poznavalce razmer spominja to na forumsko navado, da ob koncu enoletnega forumskega dela najraje neko predlagano rešitev dajo v javno razpravo med letnimi dopusti.

Tudi letos je bilo precej predlogov, ki naj bi bili med dopusti na voljo presoji javnosti oziroma javni razpravi. Toda s tem je ta

PISMO IZ BEOGRADA

ko kot s poletnim časnikarstvom, ki so ob pomanjkanju resnih razpravljanih v forumih dobrodošle vsakršne novice. Občanstvo se pač med dopusti otresa vsakršnih skrbi, zlasti pa razpravljanih o resnih zadevah, ki so praktično že dogovorjene in bodo uresničene tudi brez pripomb občanov.

Vprašali bi se torej lahko, ali ni tak način dela nekakšno hotelo ali nehoteno podcenjevanje? Vsak problem, ki pride na tapeto katerega koli dne, ima pač svojo predzgodovino. Tako je tudi s spreminjanja trga Marxa in Engelsa v cono za pešce. Ko je bilo pred tremi leti sklenjeno, naj avtomobile parkirajo drugje in osvobodijo ta lepi trg za pešce, je bilo nič koliko javnih razpravljanih o tem in trgih nasploh. Trg je namreč treba namensko prilagoditi, to pa je bila tema kot nalašč za arhitekto, urbaniste in podobne strokovnjake, ki so tedaj predlagali tudi rešitev, naj bi na tem trgu, oziroma ob njem, imeli postajo podzemne železnice, nad katero bi zgradili nekakšen piranidi podoban objekt z vsem potrebnim za dobro počutje pešcev.

Se pravi, da je bila takšna vizija tedaj, ko je bilo še dovolj upanja, da bo za takšno rešitev dovolj denarja, oziroma da bo zgrajena podzemna železnica in še marsikaj podobnega, kar je bilo zapisanega v načrtih za razvoj glavnega mesta. Potem se je pokazalo, da denarja za to in ono ni, in da pravzaprav ni denarja tudi za nov parkirni prostor.

Pomeni, da so bile precenjene, kajti tisto, kar so si želeli, je postalo neuresničljivo. In vprašanje je ali naj se take razprave nadaljujejo ali pa naj se začne znova. Oboje je namreč neobetavno, kajti z razpravljanjem o nemogočem ne prideš nikamor, z razpravljanjem o rešitvah starih sklepov na nov način pa prideš do razpravljanih o tem, kako bi zbrali denar, ki ga ni mogoče dobiti iz starih virov, tistih, ki so usahli. A to so viri iz federacije in republike. Mogoče bi si kazalo omisliti kak nov samoprispevek???

Kakorkoli se že obrača ta reč, eno je gotovo: lahko je zahtevati odgovor, zakaj stari sklepi niso uresničeni po treh ali še več letih. Lahko je tudi naštetu razloge, zakaj niso bili uresničeni. Najtežje pa jih je uresničiti tako kot so bili zamišljeni, pa s sredstvi, ki jih ni, oziroma z mnogo manjšimi sredstvi, ali pa kar brez njih, kar bi bilo tudi mogoče, če bi bila mobilizacija občanov in delovnih ter drugih organizacij takšna, da bi vsi združeno delovali pri uresničevanju tega in podobnih sklepov.

Problem pa je v tem, da je neuresničenih veliko še pomembnejših sklepov zaradi podobnih vzrokov v teh težkih inflacijskih časih. Podcenjevali bi občane, če bi trdili, da oni tega ne vedo in da sprejemajo opozarjanje na neki postranski problem kot odgovorno delovanje. Poanta namreč ni v tem: zakaj ni uresničeno to ali ono, temveč KAKO to ali ono uresničiti brez medsebojnega nasprotovanja. Kritično je namreč tudi vprašanje omenjeni komisiji socialistične zveze: zakaj pa so kar tri leta brezbržni čakali na uresničitev tega sklepa?

Viktor Širec

globus

BUDIMPEŠTA — Madžarski državljani, ki imajo več kot 2500 forintov dohodka na mesec, kar znese pol povprečnih prejemkov, ali pa nepremičnine večje vrednosti, bodo morali plačati poseben prispevek za razvoj svojih naselij — če se bodo z referendumom odločili za to.

PARIZ — »Sistematično« onesaževanje zraka se je začelo pred 200 leti, trdijo francoski znanstveniki. Do te trditve so prišli ob analizi vzorcev ledu, ki so jih zbrali raziskovalci sovjetske postaje Vostok na Antarktiki. V tem ledu so izsledili 200 let star ogljik.

WASHINGTON — Prvo človeško odpravo na Mars bo mogoče izpeljati že v začetku prihodnjega stoletja. To so izjavili ameriški in sovjetski vesoljci, ki so se sestali v Washingtonu, ob 10-letnici vesoljskega načrta med ZDA in ZSSR Apolo-Sojuz. Projekt bi stal 30 do 40 milijonov dolarjev. Potovanje za šest do deset vesoljcev bi trajalo dve leti, na Marsu pa naj bi ostali eno leto.

PARIZ — Po podatkih francoskega instituta za demografske studije se bo število prebivalcev po svetu povečalo do leta 2020 od zdajšnjih 4,8 na 7,7 milijarde ljudi. V SZ, Indiji, Indoneziji, Nigeriji in Braziliji bo živelo več kot polovico vsega prebivalstva na zemeljski obli. V državah, članicah evropske gospodarske skupnosti pa se bo število prebivalcev skrčilo od sedanjih 322 na 310 milijonov.

LONDON — Neki štiri-desetletni omanski diplomat si je na londonskem letališču Heathrow privoščil nekoliko neprimerno šalo. Ko so ga vprašali, kaj nosi v torbi, je rekel, da ima bombo. Aretirali so ga in plačati je moral 150 funtov kazni.

globus

V ŽARIŠČU DOGODKOV

TUDI SUŽNJI SO ŠE

V solah se otroci učijo, da je bilo suženjstvo še davno odpravljen in da spada ta temna plat človeške civilizacije neizbrisno v preteklost. Toda ali je res tako? Ni! Sužnji so še vedno na svetu.

Predlanskim so se Britanci lahko seznanili s presenetljivim trgovskim »dosežkom« neke birminghamske tovarnice, ki je prišla pred britanski parlament zaradi prodaje posebnih jarmov, namenjenih za sužnje. Tovarna jih je izdelovala že vrsto let in lastnik tovarnice je cinično izjavil: »Te izdelke izdelujemo že sto let. In dokler je povpraševanje, bo tudi ponudba.«

Lani smo iz Indije slišali za primer 30 otrok, starih od 5 do 12 let, ki so služili kot sužnji svojemu gospodarju. Da bi bilo jasno, čigavi so, jih je dal gospodar žigosati z razbeljenim železom.

»Moti se, kdor misli, da suženjstvo in trgovanje z ljudmi pripada preteklosti. Ostala sta tudi v dobi tehnološkega napredka. In dokler bo na svetu en sam samcat suženj, se nihče od nas ne more počutiti svobodnega,« pravi Benjamin Whitaker, posebni poverjenik OZN v komisiji za človečanske pravice.

Po ugotovitvah strokovnjakov je klasičnih sužnjeval na svetu še najmanj pol milijona. Lastniki sužnjeval pa so iznašli še nove, prefinjene načine, da prikrijevajo žalostno dejstvo, za-

to so v OZN razširili dosedanja definicija suženjstva tako, da je zdaj suženjstvo opredeljeno kot »vsaka oblika odnosov do ljudi, ki vodi do prisiljenega izkoriščanja delovne sile, in vsako ravnanje, ki povzroča bolečino, pomanjkanje in izgubo svobode posameznika.«

Po tako razširjeni definiciji je suženjev precej več, na desetine milijonov. Največ jih je v afriških, azijskih in južnoameriških državah. Seveda pa to ne pomeni, da ni pojavov suženjstva tudi v visoko razvitih državah. V ZDA so strokovnjaki OZN odkrili več primerov zasluževanja političnih emigrantov z vseh koncev sveta, ki jih njihovi »gospodarji« neusmiljeno izkoriščajo, izsiljujejo jih, jim jemljejo potne liste, da bi jim ne ušli, in jim za delo dajejo najbednejše plačila.

Zanimivi so posamezni primeri, ko so odkrili sužnje pri ljudeh, ki bi po položaju in domnevni izobrazbi ter kulturi morali stati visoko nad za človeka ponižujočim položajem gospodarja sužnjeval. Pod krinko diplomatske nedotakljivosti si diplomatsko osebe nekatere držav pripelje v veleposlaništva in ambasade v razvitem svetu domačo »delovno moč«.

V Londonu so odkrili, da je neki indijski diplomat imel tri služkinje, ki so morale spati v garaži na kupu smeti in so bile v pravem pomenu besede diplomatove sužnje. V Ženevi pa so uslužbenca ambasade neke azijske države obtožili, da svojo služkinjo izrablja kot sužnjo, saj mu je morala delati brez plačila, nuditi pa mu je morala tudi vse druge usluge, vključno nočno zabavo v postelji.

V glavnem ima suženjstvo dandanes štiri nove oblike, ki jih strokovnjaki opredeljujejo takole: dolžniško suženjstvo, izkoriščanje otrok za delo, trgovina z ženskami in prostitucija otrok. Pogosto se posamezne oblike povezujejo in prepletajo v izjemno čvrste sponi, ki jih milijoni ljudi na tem svetu sami ne morejo pretrgati.

Zelo se je razširilo dolžniško suženjstvo. Zanj je značilno, da je na videz vse povsem legalno in pravično, toda v resnici gre za pravo suženjsko izkoriščanje delavcev. Gospodar namreč delavcu posodi neki znesek, potem pa ga mora delavec vrniti s svojim delom. Pri tem ga gospodar izredno slabo plača, na posojilo navije oduševske obresti, pomaga pa si še s tem, da delavca navadi na pijačo in hazarderske igre, kar dokončno zapre krog in iz delavca nastane sodobni suženj, na milost in nemilost izročen gospodarju. Ponekod gre stvar tako daleč, da postane odvisnost

dedna in se prenaša kar na delavčeve potomce.

Še sramotnejše je suženjstvo, v katerega so pahnjeni otroci. Otroci nimajo znanja, ne vedo za rešilne poti, slepo zaupajo in verjamejo vse, kar jim navtezejo. In to osebnostno nezrelost izkoriščajo nečloveški gospodarji, da iz otrok iztisnejo tiste drobce moči, ki jih imajo. Otroci — sužnji so slabo plačani, delajo po deset ur in več, kar vse prinaša gospodarjem velike profite. Po oceni BIT (Mednarodni urad za delo) v svetu izkoriščajo za delo okoli 75 milijonov otrok: 40 milijonov v Aziji, 10 v Afriki, 3,3 v Južni Ameriki, ostalo pa v industrijsko razvitih državah. V Kolumbiji je celo med rudarji, resnično pravimi težaki, najti tudi otroke.

Od leta 1949 velja konvencija OZN, ki prepoveduje trgovanje z ženskami. A v mnogih državah je to le popisan list papirja, saj trgovina z ženskami cveti, znane so tržnice, kupci, cene. Samo za primer navedimo, da je mogoče v Pakistanu kupiti mlado devico iz Bangladeša za 1.000 dolarjev. Toda trgovina z dekleti ne cveti samo v državah, kjer je bila takšna tisoletna tradicija. Tudi v tako imenovani kulturni Evropi poznajo takšno trgovino. Mlada dekleta iz evropskih držav bolj ali manj očitno kupujejo za erotične centre v evropskih in arabskih državah.

Zbranih nad 110 milijonov dinarjev

Delovni ljudje in občani Pomurja solidarnostno prispevajo sredstva za dograditev in opremljanje kirurgije v Rakičanu. Čeprav so to solidarnost izpričali že na referendumu z dvakratnim izglasovanjem, so pokazali pripravljenost še v akciji za dodatno zbiranje sredstev. Kot je znano se je Pomurški medobčinski svet SZDL na pobudo osrednjega gradbenega odbora za naložbe v zdravstvu in Pomurskega zdravstvenega centra Murska Sobota odločil za akcijo dodatnega zbiranja sredstev za dograditev in opremljanje kirurgije, ki je v javni razpravi in tudi konkretno dobila med delovnimi ljudmi in občani vso podporo. Rezultat te akcije je, da je bilo v letošnjem prvem polletju zbrano nekaj nad 110 milijonov dinarjev, iz enodnevnih zaslužkov delavcev blizu 52 milijonov, iz skladov skupne porabe 25,5 milijona dinarjev, iz prispevkov kmetijskih gospodinjstev blizu 26 milijonov dinarjev, prispevkov obrtnikov je nekaj manj kot 3 milijone dinarjev in iz raznih drugih prispevkov nekaj čez 4 milijone dinarjev. Pomeni, da je bilo doslej zbranih okrog 55 odstotkov načrtovanih sredstev akcije. Pri tem so se najbolj izkazali kmetje, ki so doslej prispevali okrog 86 odstotkov načrtovanih sredstev, najmanj pa obr-

tniki, ki so doslej nakazali le nekaj čez 14 odstotkov načrtovanih sredstev. Pri tem je potrebno povedati, da so nekatere delovne organizacije že prispevale oba enodnevna zaslužka, medtem ko so tudi take, ki doslej še niso ničesar prispevale. Od pomurskih občin je daleč največ prispevala občina Murska Sobota, in sicer čez 61 milijonov dinarjev ali blizu 56 odstotkov načrtovanega, sledi občina Gornja Radgona z blizu 14 milijoni dinarjev ali čez 20 odstotkov, najmanj pa občini Lendava — okrog 22,5 milijona ali 11 odstotkov in Ljutomer 12,4 milijona ali 12 odstotkov načrtovanih sredstev. K temu pa je treba dodati, da so druge občine prispevale nekaj čez 81 tisoč dinarjev. Poleg dodatnega zbiranja sredstev pa redno pritekajo tudi sredstva iz samoprispevka, prispevne stopnje in republiške solidarnosti. Zaradi tega tudi normalno poteka gradnja kirurgije v Rakičanu. Tako so bila v glavnem končana strojnoinštalacijska dela, v polnem teku pa so elektroinštalacijska in obrtniška dela. Montirajo tudi dvigala Radeta Končarja. Oddana so bila tudi dela na razvojnem omrežju in sklenjena pogodba za nakup še preostalega kotla v kotlovnici za potrebe kirurškega bloka ter agregata v transformatorski postaji. Tako bo

objekt v kratkem priključen na lastno električno energijo. V kratkem pa bodo oddana tudi še zadnja dela, to je priključenje na zunanjo kanalizacijo in vodovod ter zgraditev centralne postaje medicinskih plinov. S temi deli bo objekt predvidoma do konca leta končan, tako da bodo ostale še fina elektroinštalacijska dela, ureditev zunanje okolice in opremljanje objekta. Doslej je že bila kupljena nekatera oprema, kot so stativi intenzivni negi, negatoskopi, v nastavki za operacijske luči, podstavki za operacijske mize, garderobne omare, pomivalni pulti, nočne omare, signalnoklicne naprave itd. Zato je bilo porabljenih čez 40 milijonov dinarjev, do konca leta pa bi radi uvozili še operacijske luči ter kirurške oziroma anestezijske stativne v vrednosti okrog 500 tisoč nemških mark. Čeprav je poteklo šele pol leta te humane akcije dodatnega zbiranja sredstev za dograditev in opremljanje kirurgije v Rakičanu lahko povemo, da so delovni ljudje in občani Pomurja pokazali izredno razumevanje ter želijo sebi in svojim otrokom čim prej zagotoviti primerno zdravstveno varstvo. Pričakujejo pa tudi, da bodo deležni take pozornosti, in razumevanja kot so ju sami izpričali v tej humani akciji.

Feri Maučec

INTERVJU

Štipendijska politika v nasprotju s skladnejšim razvojem

Že dva meseca je v javni razpravi osnutek sprememb samoupravnega sporazuma o štipendiranju. Odbor za štipendiranje pri Skupnosti za zaposlovanje v Murski Soboti je že zbral pripombe družbenopolitičnih organizacij in združenega dela, ki naj bi jih v prihodnje uskladili s pripombami iz drugih pomurskih občin ter po končani javni razpravi v avgustu nastopili z enotnim pomurskim predlogom pripomb v republiki.

Član odbora za štipendiranje v Murski Soboti je tudi Alojz Kisilak.

Od štipendijske politike je v veliki meri odvisna tudi kadrovska politika v posameznih delovnih organizacijah ter tudi širše — v občinah in republikah. V čem je posebnost občine Murska Sobota pri tem?

A. Kisilak: Značilnost je v tem, da smo si v republiki zadali nalogo, naj bi se kadrovske štipendije povečale do razmerja 70:30 v korist kadrovskih štipendij. Na žalost pa je v naši občini ravno obratno: prevladujejo štipendije iz združenih sredstev v razmerju 70:30. Eden od glavnih vzrokov, zakaj delovne organizacije ne razpišejo več štipendij, je v tem, da nimajo dolgoročnih kadrovskih potreb. Štipendiranje pa zavirajo tudi trenutne gospodarske razmere, kajti dogaja se, da delovne organizacije ne morejo zaposliti svojih štipendistov, niti jih ne zaposlijo za čas pripravnosti, kar se v naši občini že dogaja.

V javni razpravi je osnutek sprememb samoupravnega sporazuma o štipendiranju. Zakaj so bile spremembe potrebne?

Vse slovenske občine so že mnogokrat dajale pripombe in mnenja o veljavnem sporazumu, češ da ni ustrezen. Dodelati bi ga bilo potrebno z namenom, da bi bila štipendijska politika pravičnejša in da bi štipendijo dobivali res le tisti, ki jo potrebujejo. Tudi naš odbor in družbenopolitične organizacije smo večkrat zahtevali spremembe. Sedaj, ko so te pred nami, je naša naloga, da poskrbimo za primerne pripombe.

Kakšne so predlagane spremembe v osnutku in ali so bistvenega pomena za nadaljnjo štipendijsko politiko?

A. Kisilak: Če na kratko ocenim predlagane spremembe, te predvsem izboljšujejo standard dijakov in študentov. Kriteriji za pridobitev štipendije so nižji, možne so tudi višje štipendije, tako da bi štipendije nekako sledile ne dohodevala, rast življenjskih stroškov. Moram pa povedati, da kakšnih bistvenih, globalnih sprememb ni. Čeprav os-

nutek daje prednost kadrovskim štipendijam, mi v našem odboru menimo, da morajo ravno zaradi gospodarskih razmer tudi štipendije iz združenih sredstev ostati.

Družbenopolitične organizacije in delovne organizacije so na svojih sejah te predlagane spremembe obravnavale. Katere so bile najpogostejše pripombe?

A. Kisilak: Odziv delovnih organizacij je bil zelo slab, zato pričakovane razprave ni bilo. Pripombe, ki smo jih zbrali, se v glavnem nanašajo na predlog, naj bi štipendije počasi prešle v funkcionalno oziroma namensko štipendiranje. Torej naj bi se dijakom in študentom sofinancirali prehrana, plačevanje stanarin, knjige in podobno.

Odbor za štipendiranje pri Skupnosti za zaposlovanje v Murski Soboti je vse pripombe obravnaval. Kaj ste sklenili?

Mi smo vse pripombe obravnavali in sprejeli tudi določena stališča. Prišlo bo tudi do usklajevanja v Pomurju, tako da bo predlog enotni. Izhajali smo iz tega, da se mora število kadrovskih štipendij v Pomurju povečati. Glede sprememb je naš pred-

log naslednji: na podlagi slabih izkušenj o dvehletnem funkcionalnem štipendiranju predlagamo, da ga zaenkrat še ne bi uvajali. Znesek, ki je bil namenjen izboljšanju standarda študentov in dijakov ne glede na socialne razmere, je bil tako majhen, da je bilo več stroškov z administracijo kot pa koristi. Štipendijo naj bi namesto tega dobili res samo tisti, ki jo potrebujejo, in to višjo. Vendar osnutek sprememb predlaga ravno nasprotno, saj znižuje kriterije za pridobitev štipendije: za kadrovske štipendije je predlagani cenaz 90 odstotkov in za štipendijo iz združenih sredstev 60 odstotkov povprečnega osebnega dohodka v preteklem letu oziroma v prvem trimesečju tekočega leta, kar je spet napačno. S tem bi se krog štipendistov močno razširil, za kar pa menimo, da ni cilj štipendijske politike. Strinjamo se, da naj bi se štipendije valorizirale hkrati z zvišanjem stroškov ter da naj najvišja štipendija ne bi znašala več kot 60 odstotkov povprečnega osebnega dohodka. Predlagamo tudi, naj bi se dodatek za šolanje izven kraja bivanja povečal s 25 na 30 odstotkov. V našem odboru je prevladalo mnenje, da je prav, da se spodbuja tudi učni uspeh študentov, ne pa tudi na enak način učni uspeh dijakov, saj bi bil dodatek večji kot pa sama osnovna štipendija, ki znaša 258 točk, dodatek na uspeh pa kar 320 točk. Podobno je s predlogom, da naj bi se prispevna stopnja staršev zmanjšala tako da ne bi več ločevali prispevka staršev otrok, ki se šolajo v kraju bivanja in prispevka tistih staršev, katerih otroci so oddaljeni od doma tudi čez 200 kilometrov. Ta razlika bi morala ostati, saj bi na ta način vsaj malo poenotili možnosti za šolanje. Za vse druge pripombe se bomo morali v Pomurju še dogovoriti.

Bernard Peček

Analiza pomurskih voda

Minuli teden so se v Pomurju mudili strokovnjaki Inštituta Jožef Štefan, si ogledali teren in se dogovorili s predstavniki ribiških družin za analizo voda in rib. Od 19. do 26. avgusta bo ekipa pod vodstvom dr. Petra Stegnerja opravila analizo vode v Ledavi, Ščavnici, Črncu in Muri. Poleg vode bodo analizirali tudi mulj in ribe v omenjenih vodah. Tako bomo tudi v Pomurju dobili celovito informacijo o onesnaženosti naših voda z organskimi in anorganskimi snovmi. Ta analiza pa bo neposredno služila tudi kot konkreten dokaz onesnaženosti pred začetkom gradnje elektrarne na Muri. Jv

DRAŽI IN DRAŽI

Problemska konferenca o družbeni režiji republiške organizacije socialistične zveze pred časom v Ljubljani je skušala najti odgovore na dve bistveni vprašanji: ali se naša administracija pojavlja kot oblast nad ljudmi ali pa jim služi kot nosilec oblasti? Vprašajmo se, kako je z uradništvom (in uradovanjem) v Pomurju?

UTAPLJANJE V PAPIRIJH

Posplošen odgovor bi se utegnil glasil: naši upravi ne manjka »trde roke«, te ima morda preveč. Manjka ji znanja, strokovne samozvesti, ustreznih služb, primernega družbenega položaja. Uprava, kakršno imamo, predvsem nadzoruje, prepoveduje, zapoveduje, omejuje, kaznuje ... Vendar najprej nekaj podatkov!

Občinska uprava v Gornji Radgoni ima skupaj 7 upravnih organov, prav toliko kot v Lendavi, 6 jih je v Ljutomeru in 8 v Murski Soboti. Gre za komiteje, sekretariate, oddelke oziroma sekcije za posamezna upravna področja, kot so na primer: družbenoekonomski razvoj in planiranje, družbeni prihodki, občna uprava, geodetska uprava, urbanizem, gradbeništvo in komunale zadeve in tako naprej. Točnega števila ljudi, ki jih zaposlujejo, resda nimamo, a če jim dodamo še zaposlene v organih družbenopolitičnih organizacij, zlasti pa strokovnih službah samoupravnih interesnih skupnosti in če upoštevamo tako imenovano družbeno režijo v organizacijah združenega dela vseh štirih pomurskih občin, vključujoč njihove asociacije (banke, SDK, zavarovalnica, gospodarska zbornica in druge), potem lahko mirno govorimo o armadi uradništva, ki se dobesedno utaplja v papirjih. Pravzaprav je na posameznih področjih in dejavnostih — kakorkoli jemljemo upravo v vrednostno nevtralnem pomenu besede — ves čas vtis, kakor da država in njena administracija še niti malo nista začeli »odmirati«.

SOS IZ MATIČNIH URADOV IN (MANJŠIH) PODJETIJ

Da bo vprašanje administracije prav postavljeno — ne samo, koliko je imamo, marveč komu služi — je nujno, vsaj okvirno spomniti na dejstvo, da v zadnjih nekaj letih kot po tekočem traku sprejemamo, dopolnjujemo in spreminjamo zakone in zakonske predpise. To nas je ponekod privedlo do resnih težav in nepotrebnih zapletov. Vzemimo primer s terena, iz matičnega urada!

Matičar mora o smrti posameznika izpolniti 5 do 9 obvestil, med drugim tudi za domicilni regionalni zdravstveni dom in zavod za medicino dela in higieno. Zdravstvene organizacije pa povsem neupravičeno zahtevajo obvestilo o rojstvu ali smrti, saj imajo svoje evidence, podatke pa obdelujejo tudi v republiškem zavodu za zdravstveno varstvo, ki mu matičarji pošiljajo obvestilo prek statističnega zavoda. Matičarji morajo za vsakega umrlega poslati občinski upravi za družbene prihodke prijavo o prenehanju zapustnika, kar je nesmiselno in nepotrebno, saj prenehanje ugotovi šele sodišče v zapuščinski obravnavi.

Še bolj nazorni so primeri iz podjetij, zlasti manjših, z manj zaposlenimi. Tako recimo morajo v mariborskem tozdu MTT v Ljutomeru, a tudi drugih kolektivih, ker je uvedeno nočno delo žensk, vsako leto znova iskati za to soglasje, napisati prošnjo, pridobiti vsa dovoljenja in tako dalje. Vprašanje je, ali je to strokovno in administrativno opravilo

res potrebno za vsako leto posebej. Tudi pri izvozu in uvozu bi se morali zamisliti nad smiselnostjo in nujnostjo vseh zahtevanih podatkov; bilo bi namreč precej manj hude krvi, zapravljajna časa in nabiranja stroškov. Tako je na primer treba v carinsko deklaracijo vpisati za uvoz najmanj 50, za izvoz pa 35 podatkov, da o zapletenosti poročili, ki jih morajo podjetja pošiljati SDK in Narodni banki Slovenije z različno metodologijo in vprašljivimi primerjavami, sploh ne govorimo.

HOJA RITENSKO

Zlasti v dislociranih obratih in tozdi smo lahko nekajkrat slišali: ali je res nujno, da posujemo enako (evidenčno, upravno-režijsko) kot velike firme, recimo Mura, Radenska ABC Pomurka? To namreč draži pravno režijo na proizvodnega, storitvenega delavca, zavira razvoj manjših, gibkih delovnih organizacij, kar bi znatno pocenilo proizvodnjo in storitve. Lahko bi pomenilo velik razmah manjših, zelo specializiranih organizacij, zlasti v storitvenih, drobnogospodarskih dejavnostih, ki so tako preslabo razvite.

Gotovo bi lahko dodali še kakšen pomenljiv podatek ali primer glede naše administracije, ki nam bo očitno še dolgo povzročala pregledice, saj ponekod dobesedno ritensko hodi. Tokrat smo se bolj zadržali pri tako imenovani družbeni režiji v organizacijah združenega dela, čeprav so sicer strokovno-administrativne službe sisov in državnih uprav veliko bolj na udaru. To smo storili namenoma, saj tudi v Pomurju čedalje pogostejše ugotavljamo, da nam strokovno usposobljeni delavci iz družbenih dejavnosti, ki povsem očitno doživljajo trojno krizo (uspešnosti, organiziranosti in stroškov), bežijo v gospodarstvo — ali kar iz pokrajine — kar problematiki administracije v Pomurju daje nove razsežnosti. Branko Žunec

Analiza o informiranosti mladih v soboški občini

Center za obveščanje in propagando pri občinski konferenci ZSMS Murska Sobota je v preteklih mesecih pripravil anketo, s katero je prišel do podatkov o informiranosti mladine v soboški občini.

Povprečna osnovna organizacija ZSMS šteje 49 članov, od katerih jih je 51 odstotkov aktivnih, torej 25. Od vseh osnovnih organizacij ZSMS le 3 izdajajo svoje samostojno glasilo.

Mladino ima naročena polovica osnovnih organizacij ZSMS, na dom pa le 9 odstotkov mladincev. Mnenja o ceni Mladine so različna, saj jo mladi plačujejo tudi iz svojih žepov, medtem ko cena Vestnika ni prevelika (kar pa ne pomeni, da bi se sedaj lahko povečala). Največ pripomb je bilo glede Vestnika na račun mladinske rubrike, ki naj bi bila taka:

1. Zavzemati mora najmanj eno stran.
2. več poudarka naj bo danega

srednješolcem in študentom

3. v vsaki številki bi predstavili eno osnovno organizacijo ZSMS,

4. pisali naj bi o aktualnih temah mladinske problematike.

Mladi so sami posredovali te predloge in upajo, da bo odslej mladinska rubrika takšna.

Vestnik ostaja časopis, ki je zelo bran, saj ga ima naročenega na dom 76 odstotkov članov.

Soboški radio posluša 62 odstotkov mladincev, petkovo mladinsko oddajo pa 23 odstotkov. Menijo, da bi morala biti bolj pestra in časovno daljša.

Zelo malo mladih prebira dnevno časopisje. Najbolj brane Sportske novosti (24 %), sledijo pa Delo (20 %), Večer (18 %), in

Dnevnik (5 %). Od tednikov sta najbolj brana Stop (28 %) in Antena (26 %), vse več pa se prebira Nedeljski (21 %) in Kaj (14 %), sledijo Družina (13 %), Ognjišče in 7 D (11 %), Teles in Sprint (8 %), Tempo (5 %) ter Večernji list in As (4 %).

Ti podatki kažejo, da Pomurje ni zman na repu razvitosti v Sloveniji, in bo po vsem sodeč še nekaj časa ostalo, saj je že informiranost mladih zelo skromna.

Najbolj informirane osnovne organizacije ZSMS v soboški občini so iz DO Rašica, tozdi Beltnika, krajevni skupnosti Ivanci, Lipovci, Lucova in Boris Kidrič iz Murske Sobotne.

Vsi podatki so bili objavljeni v poletni številki glasila občinske konference ZSMS Murska Sobota Izviri mladih, ki ga izdaja Center za obveščanje in propagando. Marko Hanc

KAKOVOST VODE V MURSKOSOBOŠKI OBČINI KRITIČNA

Obnova vodovodov nujna

V OBČINI MURSKA SOBOTA IMAMO 116 VAŠKIH VODOVODOV, 233 HIDROFORJEV IN EN MESTNI VODOVOD. ZGRAJENI SO BILI V ZADNJIH DVAJSETIH LETIH. KAKOVOST PITNE VODE IZ NEKATERIH ZAJEMALIŠČ PA JE ŽE KRITIČNA.

Zavod za socialno medicino in higieno v Murski Soboti opravlja stalne bakteriološke in kemične analize. Po podatkih za celotno Pomurje so vaški vodovodi glede na odvzete vzorce nekoliko boljše v Gornji Radgoni in Lendavi, pri vzorcih iz mestnih vodovodov in hidroforjev pa je Gornja Radgona pred Mursko Soboto, medtem ko je stanje v ostalih dveh mestih slabše. V letu 1984 je bilo v občini Murska Sobota pri vzorcih iz mestnega vodovoda od 125 vzorcev neprimernih 9 odstotkov, pri vaških vodovodih je bilo od odvzetih 250 neprimernih kar 44 odstotkov in pri hidroforjih od 423 odvzetih vzorcev neprimernih 68 odstotkov. To so bili vzorci za bakteriološko analizo, podobno pa je stanje pri vzorcih za kemično analizo.

Za vsake vodovode bi morale skrbeti krajevne skupnosti. Zaenkrat je skrbstvo urejeno v ravinskih krajevni skupnostih ne pa tudi na Goričkem. Že v začetku ti vodopreskrbni objekti niso bili sanitarno-tehnično tako zgrajeni, kot je bilo predpisano. Tisti, ki so gradili, so hoteli čim več in čim prej dobiti in hkrati čim manj plačati. Tako imamo

danes, po desetih ali petnajstih letih objekte, ki razpadajo, v nekaterih celo raste trava, okolica pa ni zaščiten — zaradi tega so tudi odvzeti vzorci neprimerni. Zato bi bilo čimprej nujno, da krajevne skupnosti prevzamejo vso skrb za te objekte ter da se najde v okviru občine primerna organizacija, ki bo strokovno obnovila že razpadajoče ali pokvarjene vodopreskrbne objekte.

Dr. Štefan Gruškovnjak pravi: »naš predlog je, da bi se preko izvršnega sveta skupščine občine zadolžili določeni forumi, ki bi te stvari v čim krajšem času ure-

dili. Voda je namreč izredno občutljiva snov, vsak dan jo rabimo in z njo se lahko prenašajo bolezni in razne zastrupitve. Verjetno se v enem letu ta problem ne bo rešil, ker še nimamo niti delovne organizacije, ki bi lahko opravila sanitarno-tehnično obnovo, poleg tega pa je potrebno še prej v okviru krajevnih skupnosti zbrati potrebna sredstva za obnovo.

Sedanje objekte bi lahko razdelili v tri skupine: tretjina je takih, ki ustrezajo zahtevam, tretjina deloma zadovoljuje, tretjina pa je takih, katerih vzorci sploh ne zadovoljujejo zahtevam. Zato bi tam, kjer je stanje najslabše, morali začeti s popravilom takoj, nato pa postopoma preiti na obnovo vseh vodopreskrbnih objektov.«

Bernarda Peček

Priprave na kongres

Predsedstvo občinskega komiteja ZKS Lendava je na nedavni seji razpravljalo o pripravah na 10. kongres ZKS in 13. kongres ZKJ. Pripravili bodo program priprav na občinski ravni vsake osnovne organizacije pa še svoj program. Na seji so analizirali evidentiranje možnih kandidatov za nosilce funkcij v ZK, obširneje pa so razpravljali o uresničevanju družbenoekonomskega razvoja SR Slovenije ter uresničevanju resolucije o družbenoekonomskem razvoju občine v prvih mesecih letošnjega leta. Predsedstvo je razpravljalo tudi o smernicah za dolgoročni razvoj občine do leta 2000.

Jani D.

Padel kot vojni ujetnik? — in ostal živ!

Gotovo je še veliko takih in podobnih, naključnih in namernih pomot, vsaka od njih pa ima svoje vzroke in posledice. Ta, ki vam jo predstavljamo — zanjo smo zvedeli mimogrede na terenu — zadeva pa usodo Janeza Svetca iz Kupšinec pri Murški Soboti, najprej madžarskega vojaka, kasneje pa partizanskega borca, skopje in partizana, se je bolj ali manj srečno končala.

»VE PA JE SIN ŽIV PA DOMA!«

V prilogi druge dopolnjene izdaje publikacije Ferda Godine-Premurje 1941 — 1945 (Pomurska založba 1980), vzeti iz knjige Umirali so v boju za svobodo, avtorjev Jožeta Janeža, Mira Štubla in Jožka Brumma, je na 241 strani pod zaporedno številko 229 zapisano: SVETEC, Janez, rojen 1920, Kupšinci, padel 1941 kot vojni ujetnik.

Moža, ki se je »ne kriv ne dolžan« znašel na seznamu »drugih 988 padlih in umrlih udeležencev NOB« iz Prekmurja (in delno z desnega brega Mure), smo vprašali, kako je moglo priti do napake. Sprva nam ni želel zaupati, pač pa je vztrajal pri zgodbi, stari več let. »Obiskal nas je Janez Jančič, oče (znanega publicista, borsasposmeničarja in aktivista, udeleženca NOB — op. B. Ž.) Jožeta Janeža. Ravno sem pejal »kukurščec«, ko je mater pravil, da bo dobila pokojnino — če je sin res mrtve. Mati pa na to: »Ve pa je sin živ pa doma!« In to je bilo vse. Kasneje se je le omehtal, rekoč: »Prvega marca 1945 je naš bataljon — to je bil prvi samostojni slovenski bataljon Franca Rozmana-Staneja — prišel v Skopje. Bilo nas je mislim da vsega pet Prekmurcev, ki smo prek časopisa Slovenski poročevalec pozdravljali Prekmurje. Tačas pa so moji stariši od Rdečega križa z Madžarske že dobili obvestilo (smrtnico), da sem padel na bojišču. Toda po tem, ko so ga dobili, se je oglasil sosed Elemir, takrat čevljarški pomočnik, danes zaposlen na Petrolu v Murški Soboti, pokazal Slovenski poročevalec in povedal: »Ni res, da bi bil mrtve! Tu imate dokaz!« V časopisu piše.»

OSVOBODITEV V TRSTU, ZAPOR, IZSTOP IZ PARTIJE

Iz spominov Janeza Svetca na drugo svetovno vojno je zlasti omembe vredno, da je dan pred božičem decembra 1944 v Bukarešti v ujetništvu »položil zaklervo« za maršala Tita. Kot madžarski vojak je imel tedaj za sabo več spopadov na različnih frontah, »služitni« je moral najprej Horthyju in nato Salajšiju, dokler ga 27. oktobra 1944 z ostalimi niso ujeli Rusi in Rumuni. »Odvedli so nas v Arad, za tem v Lugoj in kasneje v vlakom v Bukarešto. Bilo nas je 56 Slovencev. Dobili smo titove, obklesli so nas ... Kot prava, naša partizanska vojska smo bili in stražili našo ambasado.«

V vojaški knjižici piše, da ste se vključili v partizanske enote šele 1. marca 1945? »Iz Bukarešte smo se z vlakom kompozicijo, natovarjeno z mazutom, pripeljali v Bečkerek v Jugoslavijo. Tu so nas razporedili in znašel sem se v 14. vojvodinski brigadi. V eni od bitk pri bunkerjih sem bil z nožem ranjen v roko in sem se zara-

di zastrupitve zdravil v beograjski bolnici. Vse to se je močno zavleklo in tako sem komaj 1. marca 1945 prišel v Skopje. Takrat se nisem posebej zanimal za to, kako bi z dokumenti ali drugimi dokazi uveljavil sodelovanje v 14. vojvodinski brigadi kot aktivno udeležbo v NOB, zato je v vojaški knjižici ostal datum 1. marec 1945.« Konec vojne je Svetec dočakal v Trstu.

Slišali smo, da ste bili nekoč član partije? »Da, najprej — leta 1948 — skopjevec, član partije pa sem postal leta 1949 v kmetijski soli v Ljubljani. Tisti čas so ustanavljali kmetijske zadruge in med drugim sem bil sekretar partijske organizacije v zadrugi Krčevina pri Ormožu. Decembra leta 1951 bi se moral vrniti v Ljubljano in končati tretji letnik kmetijske šole. Toda medtem je v Kupšincih prišlo do afera: ropali so zadruge. Dva ali tri dni preden sem nameraval potovati v Ljubljano, so me zaprli, skupaj z 51 va-

— Janez Svetec iz Kupšinec pri Murški Soboti — po pomoti na seznamu padlih udeležencev NOB iz Prekmurja.

ščani iz Kupšinec, in sicer v dom omehtih v Lukavcih.«

Kakšna je bila obtožba? »Nič nisem zvedel. Tam smo bili zaprti od 7. decembra 1951 do 7. marca 1951, torej tri mesece. Obtožba neznana. Pa sem jim dejal: Veste kaj? Tu imate moje partijske dokumente. Tudi teh ne rabim! To je vse kar lahko povem.«

Kaj pa leto 1948 in pritiski s strani Sovjetske zveze — Informbiro? Kako ste jih doživljali? »Takorekoč preživljali smo se in se še preživljamo sami.«

Srečanje z dr. Emanom Pertlom

Ne sme nas biti sram, če nimamo Pasteurjev, Kochov..

Saljivo-resno nas je dočakal 78-letni rojak s Kaple na Strossma yerjevi 28 v Mariboru, rekoč: »Bil sem vse drugo kot zdravnik. Ukvarjal sem se z zgodovino zdravstva, ljubiteljstvo v kulturi, pisanjem leposlovnih del, zlasti črtic in zdravstveno vzgojo, slovensko medicinsko terminologijo ter spolno vzgojo.« Kot je zapisano v njegovi biografiji, velja za nekakšnega »stezosledca«, saj je odkrival strokovno problematiko, ki takoj po vojni navidežno ni zbujala posebne pozornosti — recimo poklicne kožne bolezni — odpiral je vprašanja, kdo, kako in kje naj obravnava bolnike z obtočnimi motnjami v spodnjih udih, poskrbel pa tudi za poljudno zdravstvenovzgojno literaturo iz dermatologije in venerologije.

Pogovor smo uvedli z anekdoto o znamenitem nemškem zdravniku in bakteriologu Robertu Kochu, ki je študentom rad postavljati šaljiva vprašanja z navadno globokim pomenom. Eno od njih je bilo: »Ali mi lahko poveste kak primer, kjer je vzrok za posledico, ko je vendar jasno, da mora biti najprej vzrok in šele potem posledica.« Seveda nihče ni vedel odgovora. »Vam bom pa jaz povedal tak primer,« se je namuznil znanstvenik. »Zdravnik gre za krsto svojega pacienta.«

S pričujočo anekdoto bi radi, da komentirate razmere, v katerih bolnik čedalje pogosteje ne pozna več svojega zdravnika, vse bolj je odvisen od aparatur, pomembu je rang njegovih zdravnikov, ugled zavoda, na katerem se zdravi in podobno. Tako se razosebujata bolnik in zdravnik in to je gotovo kritično, zbujaajoče resno skrb.

V Zdravstvenem vestniku sem napisal v dveh nadaljevanjih pod skupnim naslovom Zdravnik ob bolniku in bolnik ob zdravniku kakih 20 anekdot. Delno gre za lastne izkušnje in delno izkušnje naših starih zdravnikov še iz prejšnjega stoletja. Katero bi vam povedal? Hja! Med drugim sem opisal delo zdravnika Josefa Höhna iz Radenec, ki je zdravil sosedo: bila je »oštrirka« in je rada pila. Imela je »vodeniko«, najverjetneje pa cirozo jeter. Ga je vprašala: »Gospod doktor! Bi smela kakšen glažek spiti?« On pa na to v nemščini: »Potem pa pijte in umrite!« »Ja, ko mi pa ravno ta glažek še najboljše strli!« je odvrnila sosedo. Tak je pač bil svojčas odnos.

Kaj pa vaše osebne izkušnje? V Prekiji nisem bil splošni zdravnik, čeprav mi je Ante Šarič ponudil — sicer je vsa ta zadeva okrog Šariča še vedno sporna! — da me takoj zaposli v Radenski nem zdravilišču z začetno plačo tri tisoč dinarjev. Veste, kakšna je bila to vsota nekoč, pred vojno? A sem odklonil, ker nemo propheta in patria sua, kar pomeni: nihče ni prerok v domovini. Kot je recimo srbski študent odgovoril profesorju, ko ga je vprašal, kaj ta latinski pregovor pomeni, namreč: »Znate, gospod profesor! Ja mislim ovako: nima profita u otadžbini.« Vsebinsko je zadel, ni pa dobro prevedeno. Iz Hipokratove prisige pred dobrih dva tisoč leti je razvidno, da je bolnikova zdravstvena korist za zdravnika prvi zakon. V kolikšni meri ste uspevali tej prisigi služiti v časih, ko so nekatere viničarske koče v Prekiji, Slovenskih goricah in Haložah takorekoč izumirale zavoljo jetike, ko je bila umrljivost dojenčkov in otrok izredno velika, ko je po prekmurskih vaseh razsajal trahom, ko so se revni sloji lahko zdravili kvečjemu na ubožno spričevalo oziroma občinske stroške in ko je ljudstvo zavoljo zdravstvene nerazgledanosti lahko verjelo vsakovrstnim mazačem in padarjem?

Kaj naj vam povem! Takratni zdravnik je bil v tem pogledu velik revež. Sam ni mogel ničesar storiti. Tak je bil sistem. Ponavadi je kakšne siromake — če mu je praksa dobro šla od rok —

brezplačno zdravil. Socialno-medicinsko pa ni mogel ničesar

— »Zdravnik ne more biti tisti grešni kozel, ki bi prevzemal nase brezbriznost ljudi do lastnega dela in kolektiva,« opozarja dr. Eman Pertl.

ukrepati, saj se šele leta 1920 z nastopom socialno-medicinskega prosvetitelja Andrije Štamparja začela uveljavljati socializacija. Sicer pa se takrat v Prekiji, med viničarji, zdravstvenega doma sploh ni dalo ustanoviti. Le kako? S čim? Socialno razlikovanje je bilo to izredno strogo in večkrat kar kruto. Želarski sin kmečke hčerke ni mogel poročiti, da o viničarjih sploh ne govorim. Tisti, ki je bil premožnejši, je zdravnik lahko plačal. Ta pa je — ker je zavezan Hipokratovi prisigi — pomagal, če je le mogel. Mi smo že kot medicinci v Pragi, kjer sem bil inskribiran, prisegli na tisto žezlo v znameniti Karlovi avli. Zelo slovesno je bilo ...

Kako se spominjate obdobja, ko ste bili sekundarij v Murški Soboti? Kakšne so bile takratne razmere v bolnici?

Ni bilo napačno. Šlo je za banovinsko bolnico tretjega reda z dvema oddelkoma, kirurškim in internim, ter izolirnim, dvema primarnima in dvema sekundarnima. Redovnice svetega križa iz Džakova pa so opravljale dela bolniških sester. Takrat je bil primarij Brandeava (Brandi bači) — kot zdravnik sijajen in mnogovrsten, sposoben opraviti najnujnejše operacije — ki pa se ni razumel s kirurgom Brezovnikom, kar je zelo motilo. Občevala sta samo pisno. Patologija pa je bila grozna. Veliko je bilo malignomov; imenujem jih maligni ali pogubni tumorji, ker človeka res lahko pogubijo. To povezuje s poljedelstvom. Prekmurec je bil od zore do mraka na njivi in mislim, da gre za profesionalno bolezen. To pa zaradi sončne svetlobe oziroma sončnih žarkov, skratka celodnevnega izpostavljanja ultravijoličnim oziroma sončnim žarkom. Oporekali so mi, češ, zakaj pa tega ni pri Primorcih? Zavrnili sem jih z ugovorom: Primorec gre delat. Toda ob 11. uri, ko postane vroče, odide domov in nadaljuje z delom šele ob 5. uri popoldne. Prekmurec pa je ves dan na njivi, tudi kosilo mu prinesejo na njivo. Prekmurski poljedelec je tako ze-

lo povezan z zemljo, da se mu zdi škoda vsake minute, da ne bi delal.

Proučevali ste tudi kugo in kužne bolezni.

Namreč zgodovino ... Omejil sem se predvsem na severo vzhodno Slovenijo. Kot zanimivost naj omenim, da je pomankanje kužnih znamenj v Prekmurju najbrž v zvezi s protestantizmom, ki je vse take reči proglasil za malikovanje. Zanimivi sta tudi epidemiologija in preventiva in kako je bilo s tem na tako imenovani ogrski meji ter v tako imenovani Vojni krajini, tja proti Hrvaški. Med drugim so preganjali moši in podgane, ne da bi vedeli, da je ravno podgana prenašalec kužnega bacila. Prepovedovali so celo oblačila, v katerih so gnezdile bolhe, saj ravno te s podgan na človeka prenašajo bacil kuge. Bila je bolj slutnja, da delajo pravilno in delujejo na povzročitelja. Poseben pomen je imelo prenašanje obvestil o kugi čez ogrsko mejo. Sme-li so iti čez pri Brečicah, Zavrču in Radgoni, sicer pa je bila meja hermetično zaprta. Tu so tekale »kužne štafete«, saj takrat še ni bilo telefona ne železniških povezav, vse do Grada.

Specializirali ste se iz dermatologije in venerologije ter vrsto let po vojni — do upokojitve — vodili dermatovenerološki oddelek splošne bolnišnice v Mariboru. Od tistih dob, ko so splošno bolezen lues po domače imenovali kar »muziko« ali tudi »lujzeka«, in se ga zelo bali, ter je za sifilis veljala izkušnja starih venerologov, ki so trdili, da le-ta lahko ustvarja bodisi orjake bodisi pritikavce, je minilo več desetletij. Kaj lahko poveste o zorenju spoznanj in predvsem najnovejših odkritij na teh področjih?

Trenutno je sifilisa izredno malo, kapavice pa je še vedno precej. Številke ne bi navajal. Zoper kapavico imamo učinkovito zdravilo: antibiotike vseh vrst. Seveda je v ospredju še vedno penicilin. Tudi hujših komplikacij pri kapavici ali gonoreji ni več.

A ni vsemu temu tako ali drugače krivo dejstvo, da imamo veliko priselitev iz južnih krajev?

O tem sem napisal več člankov v Zdravstvenem vestniku. Rekel bi: da in ne. Nekaj časa smo imeli — tako sem jo sam imenoval — epidemiološko demarkacijsko linijo. Šlo je za dekleta vseh vrst, ki so »švigale« sem in tja, zlasti po obrobjih Slovenije in sosednje Hrvaške: Murška Sobotna, Varaždin, Čakovec, proti Novemu mestu in celo do Sušaka in Reke pa spet prek Ljubljane in v Maribor. Tod so krožile in prenašale ... Ravno meja med Hrvaško in Slovenijo nam je tedaj povzročala velike težave, ker so se pacienti skrivali. S hrvaške strani so se hodili zdraviti na Štajersko, s Štajerske pa na Hrvaško, da so tako malo zabrisali. Po tem, ko je bil uveden strožji nadzor in so ženske bolj zaposlene, ni vsega tega toliko čutili. Sicer pa tista huda migracija ni prišla z juga. To je bilo takrat, ko so bile meje še zaprte in smo imeli priložnost, da smo »pregrabljali« teren. Imeli smo na primer »haloško akcijo«, menda leta 1952, ki je še posebej znamenita. Zakaj? Ko so Prekmurci šli na sezonsko delo, toliko okužb ni bilo. V Haložah pa jih je bilo razmeroma mnogo. Nekoč sem kirurga Alaksandra Kührja s Ptujja, sicer je Prekmurec, vprašal, kaj k temu pravi. Odgovoril mi je, da moram poznati ljudi. Prekmurci so šli na sezonsko delo skupaj in skupaj, torej medsebojno so tudi opravljali seksualne potrebe. Haložani pa so šli posamično in je posameznik moral nekaj stakniti. To bo »štimalo« ... Tudi danes je med Prekmurci malo spolnih bolezni.

Nekoč je bila socialno-medicinska problematika zelo navzoča med kmečkim prebivalstvom, ki se zlagoma le otresa tradicij in zaostalosti. Zato pa je z uvajanjem mehanizacije in vedno širših (številnejših) agrotehničnih izboljšav zdravil čedalje bolj ogroženo. Tako recimo zaradi zastrupljanja (umetna gnojila, insekticidi, pesticidi, herbicidi in podobno) in poškodb, zlasti z različnimi stroji, traktorji in priključki. Je mogoče presoditi, kakšna in kolikšna je stvarna stopnja te ogroženosti in kaj je mogoče, vsaj v preventivnem smislu, storiti?

Bil sem eden prvih, če ne sploh prvi, ki je po zadnji vojni pisal o poklicnih kožnih boleznih. Niti klinika ni o tem pisala. Zgodaj sem opozarjal na to, da gre za pereč problem. Takrat so recimo gradbinci in podobni delavci delali z golimi rokami. Zdaj imajo tudi smetarji varovalne rokavice. V Mariboru smo imeli v ta namen posebno komisijo in izdelali kratek zborniček — Delo in zdravje smo ga naslovili, bil pa sem njegov urednik — ter v njem predstavili probleme. Vse snovi, s katerimi dela delavec, so bolj ali manj škodljive. To lahko vidimo še pri slikarjih, v lakirnicah, pri loščilcih in drugih, kjer brez rokavic ni mogoče, čeprav v njih težje delajo. Tudi razni obratni higieniki so o vsem tem poučeni, da vsestransko skrbijo za »varovalac«. Sicer pa se problem začne v kuhinji, pri gospodinji. O tem sem veliko pisal v reviji Priroda, človek in zdravje, ki je na žalost pred dobrimi tremi leti ugasnila. Ko je namreč urednik, umrl, je tudi ona »umrla«, kljub temu da je imela okrog 400 sodelavcev, večine strokovnjakov. Nastalo je Zdravje, ki zdaj izhaja, in se v njem najde vse mogoče in nemogoče. Poljedelci so še vedno ogroženi ... V vinogradih je lažje, ker več ne škropijo z galico, čeprav je zanimivo, da je prav ta povzročala najmanj škode. Pri sadjarjih so bila pogosta zastrupljanja z rumesanom ... Danes je varoval dovolj in lahko preprečijo najhujše zlo. Seveda pa brez preventive in zdravstvene vzgoje ne gre.

Cepprav ste že dobro desetletje v pokolu, bi vas vseeno vprašali, kako se opredeljujete do vse glasnejših, javnih razprav o pojavu, imenovanem kakovost življenja ter kako kot zdravnik »ostare šole«, prekaljen, poln izkušenj, presoje-te zaskrbnjujoče visok absintezem, to je vse vrste odsotnosti z dela, vključno (ali predvsem?) z bolniškimi staleži?

Danes je za vse, ki se skregajo v službi ali doma, prva pot v ambulanto. Tam tako dolgo sitnarijo in izsiljujejo, da mu zdravnik da bolniško ali karkoli že, res za vsako malenkost. Tu se najlepše vidi delovna in poslovna morala. Ta pri določenem delu ljudi (deležemalci) ni posebno visoka, v kar sem se lahko velikokrat prepričal. Pojavlja se že — kar je recimo v Nemčiji neke vrste poklic — da taki izsiljujejo odškodnino. V Nemčiji mora biti vsak zdravnik zavarovan za primer, če ga gre bolnik tožiti. Tega sicer pri nas še ni, ampak bojim se, da bo tudi to prišlo k nam. Vendar delavec bi se moral zavestati, da ima ob pravicah še dolžnosti. Ne da je brezbrizen do lastnega dela in kolektiva in je potem zdravnik tisti grešni kozel, ki naj vse to prevzame nase. Ni nujno, da se s tem z mano strinjate, ampak sam zase sem prepričan, da je tako.

Koliko trdne so ostale vaše vezi s Slovenskimi goricami in Pomurjem sploh, kaj ta čas snujete, s čim se ukvarjate?

Povsem razumljivo je, da sem in ostajam sin Slovenskih goric. Prekmurje sem vedno imel rad. S primarijem Drženičnikom končujem drugo izdajo Čerčičevega besednjaka, in če bo šlo vse po sreči, bi moral biti čez leto dni med ljudmi, na trzišču. Pripravljam oris partizanskega zdravstva na območju Maribora. S tem je precej dela, a ga že končujem. Napisal sem obširno zgodovino zdravstva v Mariboru in bom poskušal neke objaviti, morda v Časopisu za zgodovino in narodopisje, saj bi bilo v na sprotnem škoda truda. Sproti dopisujem v Glasilo Naše združeno zdravstvo. Precej raziskujem našo domoko zdravstveno zgodovino ... Zgodovina zdravstva je v severovzhodni Sloveniji še ledina. Ne sme nas biti sram, če je vse skupaj revno. Pač nimamo Pasteurjev, Kochov ...

Če smo že začeli z anekdoto, smo sklenili pogovor z našim rojakom, dr. Emanom Pertlom s Kaple, s prevladujočim spoznanjem o razkoraku med našim močno čustveno obarvanim pričakovanjem in strokovnim ravnanjem zdravnika, ter izkušnjo iz minulih stoletij na Kranjskem, o čemer je zapisano: »Kranjski kmet ne bo dal dosti zaslužka zdravniku; tudi ga ne bo klical, pa naj mu je smrt že na ustnah, zakaj večina kmetov se sama zdravi in navadno ne slabo, ker prav dobro poznajo zelišča in korenine. Mnogi so tudi dobri ranocelniki, imenito zdravijo vsako zlomljeno nogo, in sicer le s starim kolomazom, smolo in presnimi koreninami, ki jih stolčejo in zmešajo ...«

BRANKO ŽUNEC

Kmetijsko zemljiška skupnost Ljutomer

prodaja:

1. gozd. parc. št. 765/29 v izmeri 0,7509 ha za 986.897,00 din
2. gozd. parc. št. 765/59 v izmeri 0,6086 ha za 929.528,00 din
3. gozd. parc. št. 765/30 v izmeri 0,2715 ha za 401.215,00 din

vse v k. o. Branostavci pripisano pri vl. št. 43.

LIV postojna, n. sol. o. INDUSTRIJA KOVINSKIH IN PLASTIČNIH PROIZVODOV

Delavski svet tozda OPREMA IN ORODJA razpisuje dela in naloge

1. individualnega poslovnega organa tozd oprema in orodja

Pogoji:

- visokošolska izobrazba ekonomske oziroma tehniške smeri in najmanj 3 leta delovnih izkušenj na ustreznih odgovornih nalogah in opravih v gospodarstvu ali
- višješolska izobrazba ekonomske oziroma tehniške smeri in najmanj 5 let delovnih izkušenj na ustreznih odgovornih nalogah in opravih v gospodarstvu
- ustrezne moraino-politične vrline, ki se izražajo v ustreznem odnosu do samouprave in družbene ureditve ter sposobnosti razvijati in utrjevati samoupravne odnose in sodelovanje s sodelavci
- priložen program razvoja temeljne organizacije

Pisne prijave z dokazili pošljite na naslov LIV Postojna, Kadrovska služba, Industrijska cona, »za razpisno komisijo« v 15 dneh po objavi. Nepopolnih vlog ne bomo obravnavali. Kandidate bomo o izbiri obvestili v 30 dneh po končanem zbiranju prijav.

Dermatovenerolog v pokoju dr. Eman Pertl je bil rojen v učiteljski družini 6. januarja 1907 na Kapeli. Gimnazijo je 1927 končal v Mariboru, nato študiral medicino v Pragi (1927—1930) in Beogradu, kjer je bil 1933 promoviran za doktorja zdravstva. Med vojno je v izgnanstvu v Srbiji sodeloval v NOB. Po vojni je bil predstojnik dermatološkega oddelka splošne bolnice v Mariboru in nekaj časa njen ravnatelj. Upokoji se je leta 1974. Ob redni zaposlitvi je predaval na delavski univerzi, srednji medicinski in višji stomatološki šoli v Mariboru, pisal poljudne, strokovne in znanstvene članke v Medicinskem glasniku, Zdravstvenem vestniku, Zdravstvenem obzorniku, mesečniku Priroda, človek in zdravje, Glasilu Naša bolnišnica, raznih zbornikih, koledarjih, revijah, dnevnem časopisu in raznih publikacijah. Napisal je deset brošur, šest knjig, več kot 30 razprav iz zgodovine zdravstva na Slovenskem in veliko člankov s področja zdravstvene vzgoje. Prvi je opozoril na problematiko poklicnih kožnih bolezni in se vrsto let sistematično ukvarjal s socialno-medicinskim problemom, imenovanim obtočne motnje v spodnjih udih. Na posameznih področjih venerologije je dobesedno oral ledina. Veliko se je ukvarjal z zdravstveno vzgojo v dermatologiji in venerologiji. Med njegova pomembnejša samostojna dela sodijo: Nepotrebno zlo (1951), Naše življenje (skupaj z ženo Mihaelo leta 1967), Spolna poučitev in spolna vzgoja (1971), Človekovo zorenje (1976) in druga. Omenimo še to, da je kar 23 let vodil veliki simfonični orkester v okviru sindikalne organizacije splošne bolnice v Mariboru in da je napisal 42 črtic iz časov izgnanstva v Srbiji ter iz obdobja aktivnega ukvarjanja z zdravstvom. Je nosilec številnih priznanj in odlikovanj.

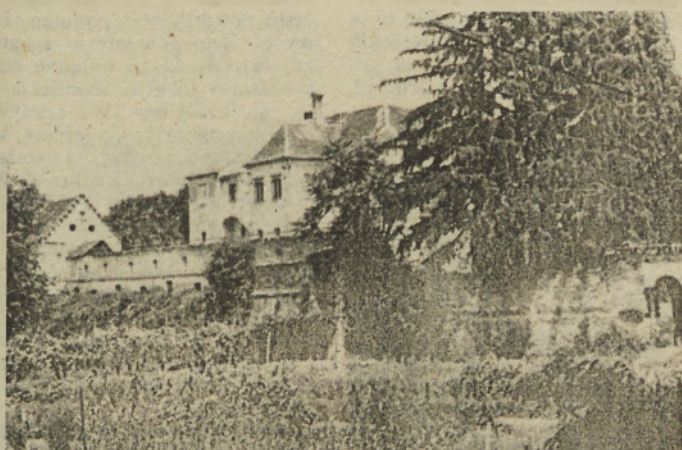
GRADOVI V POMURJU

Negovski se še upira

Po ustnem sporočilu naj bi zrasel negovski grad med takratnimi skoraj deseterimi jezeri, ki so bila izvrstna obramba pred zavojevalci (Turki) že v 12. stoletju, zgradil pa naj bi ga takratni slovanski plemič Nегоj. Gotovo pa je ta mogočna utrdba poglajala korenine v 13. ali 14. stoletju, ko Katonarium IV pod letnico 1267 prav jasno navaja Negove. Sledeč vernim zapisom negovskega župnika Mateja Slekovca, katerega kroniko iz leta 1892 njegovi nasledniki verno hranijo in dopolnjujejo, se razkriva bogata zgodovina negovskega gradu.

Sočasno z gradom je bila zgrajena znamenita grajska kapela Sv. Ane, malce zatem pa mogočna orožarna, ki je bila prepolna orožja in obrambnih predmetov iz ilirske dobe. Ta štiri tisoč let stara kopja, puščice iz kovanega železa, ročniki za sekire, ostanki helebard... krasijo državni muzej na Dunaju,

rosto v relativno dobrem stanju, dasiravno je novi gospodar — družba — za te name ne precej siromašnejši od nekdanjih plemičev. Nekoliko sistematičneje se je začela obnova negovskega gradu v preteklem srednjoročnem obdobju, ko je za to I. kulturno zgodovinsko kategorijo začela več prispevati tudi republi-

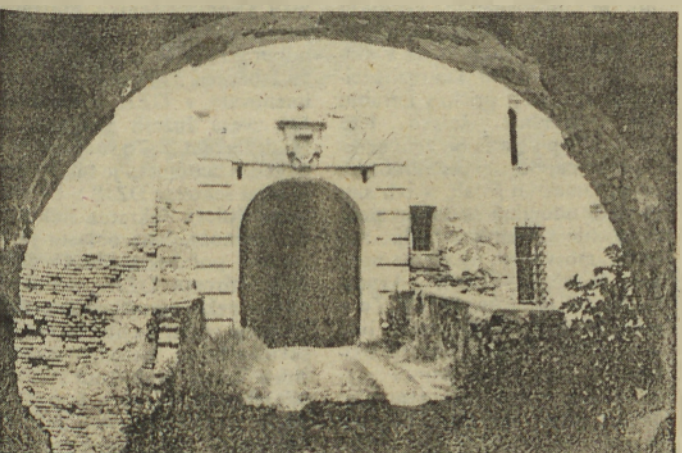
Staro obzidje so v preteklosti varovali številni stražarski stolpi. O njih lahko preberemo le še med listi zgodovine.

kamor so bile odpeljane vse vrednosti, medtem ko še vedno ni znana usoda urbarjev, desetinskih zapisov in cer-

Zunanji portal pred vstopom na grajsko dvorišče

kvenih listin iz arhiva. Grad, stari in novi del, ki ju je kruto razdvojil katastrofalni požar 1938., je menjal veliko

Notranji portal z grbom, letnico 1612 in vzdano kroglo z letnico 1497 je ločeval novi del od starega. Požar v 19. stoletju je stoletja združeno zgradbo razdvojil.

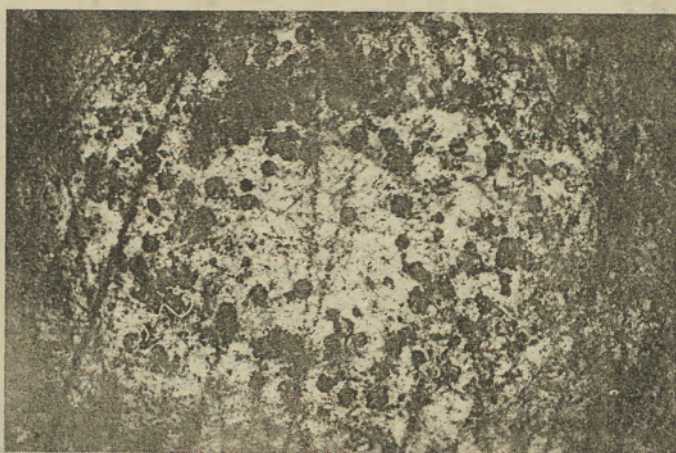
gospodarjev od rodbine Winden do Trautmansdorfov, ki so bili lastniki vse do 2. svetovne vojne.

Se danes je ta mogočna zgradba kljub častitljivi sta-

ko, dasiravno objekt in okolica ponujata vse možnosti — predvsem za razmah turizma in gostinstva.

V. Pavco

Spet razstava v Domačiji

Lojze Veberič: Sončni zaton, akril

Mihael Kuzmič

Mesto Betlehem v Pensilvaniji

Večina Prekmurcev, ki so se izselili v Združene države Amerike, se je na začetku naselila v Betlehemu v Pensilvaniji in je v njem bila ves čas in vse do naših dni ostala najmočnejša in najbolj strnjena prekmurska izseljeniška naselbina v Ameriki in na svetu sploh. Zato bo kar prav, da vsaj na kratko v grobih potezah opišemo nastanek in razvoj samega mesta, kjer so naši rojaki našli svoj drugi dom. To je potrebno tudi zato, ker so k njegovemu vsestranskemu razvoju in napredku v zadnjih skoraj sto letih prispevali znaten delež tudi naši rojaki s svojimi žulji, marljivostjo, delavnostjo in pametjo. Na ta delež so upravičeno ponosni in ga ob primernih priložnostih radi priznajo in poudarjajo.

Betlehem ali »božično mesto«, kakor ga radi poimenujejo, leži v vzhodnem delu Pensilvanije v grofiji Northampton, ob reki Lehigh in v potoku Monocacy, v tako imenovani dolini Lehigh. Je rahlo valovita pokrajina in okrog mesta so hribi Wyandotte, Camel's Hump, Lehigh Mountain in South Mountain.

Leta 1982 šteje okrog sedemdeset tisoč prebivalcev in je srce širšega območja z manjšimi mesti in vasi, kjer živi okrog pol milijona prebivalcev. Betlehem je dobri dve uri vožnje z avtomobilom oddaljen od New Yorka, Philadelphije, Harrisburga, Amish farm v grofiji Lancaster in Berks ter zgodovinsko znanih bojišč Valley Forge in Gettysburg.

Kako je mesto nastalo. Začetki prvega naseljevanja segajo v prvo polovico osemnajstega stoletja, ko so leta 1735 prišli v Ameriko moravski misijonarji širiti krščansko vero med Indijanci. Delovali so na območju, ki se razteza od atlantske obale okrog New Yorka proti zahodu in prišli do krajev današnje Pensilvanije. Na samem začetku je bila majhna vas, zaselek, v katerem je življenje teklo po strogo ustaljenem redu in pravilih moravske cerkve. Še danes prebivalci pravijo, da je bila to precej nenavadna cerkveno vaška komuna, v kateri je imela moravska cerkev odločilen vpliv na življenje in razvoj naselja vse do naših dni.

Prebivalci Betlehema so živeli v nenehni nevarnosti pred Indijanci, ki so večkrat pridivljali, požgali posamezne hiše ali celo naselje in večje število prebivalcev pobili.

Obdobje od leta 1841 do 1920 imenujejo »zlata leta Betlehema«, o katerih je napisana posebna knjiga velikega formata Bethlehem of Pennsylvania na 351 straneh teksta z okrog 400 ilustracijami, od katerih je več kot 125 barvnih.

Industrija je imela v mestu poseben delež in pomen, in to ne pretrgoma še iz kolonialnih časov. Ob potoku Monocacy je bil industrijski predel, kjer so imeli na obalah svoje obrti in delavnice Moravci od naselive dalje. Nekdo je našel dvaintrideset različnih obrti. Izjemno mesto v gospodarskem in s tem povezanim socialnem življenju Betlehema

zavzema jeklarska industrija. V mestu se je začela, in danes je tu sedež druge največje jeklarne v Združenih državah Amerike, Bethlehem Steel Corporation. V njej je zaposlenih več delavcev kot v katerikoli drugi veji industrije. V zadnjih desetih letih je opazen močan napredek tudi na drugih gospodarskih in industrijskih področjih.

Znamenito, skoraj vzvišeno mesto v kulturnem življenju Betlehema zavzema glasba. Od samega začetka so jo gojili in se z njo množično ukvarjali. Med zgodnjimi prebivalci mesta so bili nadarjeni in izobraženi glasbeniki. V moravskih arhivih je ohranjenih dobesedno tisoče izvirnih kompozicij iz osemnajstega stoletja.

V Betlehemu je sedemdeset cerkva in sinagog, ki so v lasti devetindvajsetih različnih verskih skupnosti. Pri tem je treba posebej poudariti, da so mnoge etnične skupine prav v njihovem okrilju in z njihovo pomočjo ohranile ali pa še ohranjajo svojo narodnostno ali vsaj folklorno identiteto. Neki novinar je zapisal, da je Betlehem »skleda solate, če je Amerika lonec, v katerem se vse staplja«. S tem je izrazil dejstvo, da so se prebivalci različnih narodnosti in veroizpovedi stopili v eno mešanico, obenem so pa ohranili svoje posebne lastnosti, tradicije, običaje, kulturo in celo narodno kulinariko.

Najstarejša zgradba v Betlehemu je Gemein Haus (Mestna hiša), ki je bila zgrajena leta 1742 in je danes narodnozgodovinski spomenik. Druge masivne, solidno grajene hiše iz tistega obdobja, ki še čvrsto stojijo in so povedni v uporabi, so Sisters' House (Sestrski hiša), iz leta 1744, v kateri so živele in delale neporočene ženske; Bell House (Hiša zvonca) iz leta 1746, ki se je najprej uporabljala za šolo z internatom; Widows' House (Hiša vdov), ki še zmeraj služi svojem namenu — v njej najdemo bivališče na jesen svojega življenja vdove moravskih duhovnikov. V veliki Brethren's House (Bratski hiši) iz leta 1748 so živeli neporočeni moški in se ukvarjali z obrtnimi dejavnostmi do leta 1776, ko je general Washington pripeljal v zgradbo vojaško bolnišnico. V njej so Moravci oskrbovali ranjence, jim prinašali hrano in stregli, kajti v skladu s svojim verskim prepričanjem se niso udeleževali bitk. Iz leta 1758 je slavna Sun Inn ali Sun Hotel (Sončni hotel ali gostilna), ki je danes krasno obnovljena in urejena ter s svojim nekdanjim pohištvom in opremo odprta za turiste in druge obiskovalce. V začetku oktobra 1982 sem bil v njej: kuhinje, jedilnice, sobe, vse je v prvotnem, izvirnem slogu.

Po modi iz 18. stoletja so oblečene tudi vodičke, ki gostu prijazno razložijo pomen in uporabo mnogih predmetov, ki jih danes težko prepoznamo ali pa sploh ne. Po obisku povabijo goste na prigrizek in pijačo, pripravljeno po receptih in na način izpred

V galeriji Domačija Lojzeta Veberiča v Seliščih bodo v nedeljo, 28. julija ob 15. uri odprli medobčinsko razstavo likovnih del ustvarjalcev iz vseh štirih pomurskih in lenarške občine. Predstavilo se bo štirideset likovnih ljubiteljev z več kot šestdesetimi deli. Organizator razstave je Zveza kulturnih organizacij občine Gornja Radgona prireditelj pa sodi v okvir jubilejnega — 15. folklornega festivala v Beltincih in mednarodnega kmetijsko-življskega sejma v Gornji Radgoni. Na otvoritvi razstave bo v kulturnem programu sodelovala folklorna skupina iz Beltincev in Gasilski oktet iz Gornje Radgone. bb

Kulturni koledar

SELIŠČI — V galeriji Domačija Lojzeta Veberiča bo ob 15. uri otvoritev medobčinske razstave likovnih del ustvarjalcev iz vseh štirih pomurskih in iz lenarške občine. Organizator razstave je Zveza kulturnih organizacij občine Gornja Radgona, v kulturnem programu na otvoritvi pa sodelujejo folklorna skupina iz Beltincev in Gasilski oktet iz Gornje Radgone.

Razstave

MURSKA SOBOTA — V Galeriji Kulturnega centra Miško Kranjec je še vedno na ogled 7. jugoslovanski bienale male plastike. Razstava je odprta od 8. do 13. in od 17. do 19. ure. V soboto od 8. do 12. in v nedeljo od 9. do 12. ure.

LJUTOMER — V Galeriji Ante Trstenjak je na ogled stalna zbirka likovne umetnosti.

LENDAVA — V Galeriji Lendava razstavljajo svoja dela trije likovni ustvarjalci — domačini: Janez Bošnjak, Bogomil Kotnjek in Jožef Toth. Na ogled pa sta tudi stalna in muzejska zbirka.

knjige

USPEŠNICE TEGA TEDNA v prodajalni Dobra knjiga v Murski Soboti so — Wilbur Smith: GROM IN BLISK (Pomurska založba), KONZERVIRANJE IN ZAMRZOVANJE V GOSPODINSTVU (Centralni zavod za napredek gospodarstva) in Franc Purg: SLIKE IN ZGODBE IZ 1001 PASJEGA DNE (Delavska univerza).

IZŠEL JE

Kulturni poročevalec

Junjska številka glasila Zveze kulturnih organizacij Slovenije je radodarnost, zajetnejša, deloma zaradi pestrih dogajanj pred letjem, deloma zaradi naveličanosti stalnega krajanja, rezanja in štetja stranic, se je zapisalo v Besede uredništva. V središču pozornosti je seja CK ZKS o kulturi v vodilom: ZK je za resnično umetniško kakovost in napredno humanistično vsebino. Braju vredni je udarno naslovljen adaren pogovor z Bogdanom Lesnikom, predsednikom Škucina Forum v Ljubljani: »... za to je potrebna posebna snov. Toda ta snov je naša produktivna.« Rdeča nit je alternativna kultura in njeno razmerje z našo »vladajočo kulturo».

Na sredinskih straneh Kulturnega poročevalca je obširnejša predstavljena deseta volilno-programska konferenca Zveze kulturnih organizacij Slovenije, ki je bila sredi maja v Ljubljani. V uvodni besedi predsednika ZKOS Jožeta Ostermana opozorimo zlasti na tisti del, ki govori o dveh skrajnostih: ki dokazujeta tesno povezavo ljubiteljskega kulturnega dela in usodo dela in delavca. »Če po prvih letih po osvoboditvi spremljamo celo forsirano in zaradi tega v bistvu manipulativno prizadevanje državnega aparata za odstranitev ali zamenjavo tega, kar je dišalo po kapitalizmu, meščanstvu, lahko opazimo tudi izrazito predimenzionirano vstopno amaterske kulture, predvsem v prosvetiteljstvu, s katerima naj bi kar zamenjali ali vsaj nadomestili že ustvarjen in podedovan institucionalni aparat slovenske kulture.«

Iktrati je Osterman posvaril na težnjo »poriniti amatersko kulturo na obrobje družbe in v sfero konjickarstva, kar poteka vzporedno s popolno prevlado teh demokratskih vrhov.« Tokratno glasilo ZKOS je skratka pestro, zanimivo in »uporabno«, slednje zavoljo številnih obvestil, sporočil in priporočil, škoda le, da z rahlim »časovnim zamikom».

Kraj, ki ima svojo veljavo

Odločitev za Zgornjo Ščavnicu, ki sicer ne spada, če se slikoviteje izrazimo, več pod naše okrilje, ni bila na osnovi obujanja starih dobrih časov, ko smo to območje še »pokrivali«, ampak bolj zaradi tega, ker tu ljudje naš časopis še precej redno prebirajo. Zato smo se tudi odločili, da zabeležimo in predstavimo dosežke kraja in celotne krajevne skupnosti v zadnjem obdobju. Pozornosti pa je kraj vreden tudi zaradi tega, ker je obmejen in meji na radgonsko občino, s katero se bo v prihodnje povezal tudi z asfaltno cesto. Zapis torej nima namena postavljati v ospredje nekih posebnosti, ampak je njegov namen prikazati dosežke kraja in krajevne skupnosti, kot nam jih je nanizal tajnik krajevne skupnosti Feliks Berič.

»V devetih naseljih krajevne skupnosti je okrog 400 gospodinjstev. Naselja so razmetana na dokajšnji površini. Po sestavi terena lahko govorimo o gričevnatem svetu, zato se prebivalci v pretežni meri ukvarjajo s kmetijstvom, in to živinorejo. V sedanjem trenutku je še okrog 50 odstotkov kmečkega prebivalstva, ostali pa so zaposleni v Lenartu, Mariboru, nekaj pa jih je tudi v Gornji Radgoni. Glede na to, da smo obmejna krajevna skupnost, je bilo veliko ljudi zaposlenih, in so še v sosednji Avstriji, kar je pozitivno vplivalo na razvoj drobnega gospodarstva, ki se je razmahnilo v obdobju zadnjih petih let,« je za uvod dejal Feliks Berič.

USMERJENOST V UREJANJE CESTNIH POVEZAV

Glede na teren je vsekakor urejanje in vzdrževanje cest osrednji problem v krajevni skupnosti. Cesta je še edina, ki preprečuje izseljevanje prebivalcev. Če cest ne bodo uspevali urejati, bo izseljevanje še večje. V preteklosti so uspeli asfaltirati 30 kilometrov ceste, 72 kilometrov pa jih ostaja za gramozno vzdrževanje. No, v naslednjem srednjeročnem obdobju pa bodo asfaltirali še 1500 metrov ceste in s tem povezali kraj s sosednjo občino Gornja Radgona oziroma krajevno skupnostjo Apače. Po načrtih bo cesta končana v letošnjem oziroma naslednjem letu.

OSTALA INFRASTRUKTURA RAZVITA

Zaenkrat imajo šolo, ki je dobro urejena, saj so ob njej zgrajeni vsi spremljajoči objekti s telovadnico in zunanjimi igrišči. Krajanje oziroma mlade družine imajo urejeno tudi otroško varstvo. Vendar bodo v naslednjem srednjeročnem obdobju vrtec obnovili in ga razširili. Tudi ambulanta je urejena, le zdravstveni dom bi lahko malo bolj pristal, ni želja krajanov in namesto enkrat obratovati vsaj dvakrat tedensko. Malo bolj bi lahko upoštevali odmaknjenost naselij in tudi ostarelost krajanov, ki se težko vozijo v Lenart. »Kar se tiče telefonije, imamo zaenkrat telefonsko govorilnico, kar je za kraj že veliko. Poleg tega pa je še 20 telefonskih priključkov.

Pogled na center, kjer teče krajevno življenje.

Vzrok za tako malo priključkov gre iskati v premajhni avtomatski centrali v Benediktju. Po dogovoru s pošto pa bo v naslednjem srednjeročnem obdobju, v letu 1986, le-ta zagotovila 200-številkno avtomatsko centralo in omrežje za toliko naročnikov» pravi tajnik krajevne skupnosti.

UGODEN VPLIV KMETIJSKE ZADRUGE

Načrtno usmerjanje in vlaganje kmetijske zadruga Lenart v kmetijstvo se v sedanjem času izredno ugodno kaže. Na območju Zgornje Ščavnice je precejšnje število usmerjenih kmetij, zlasti v živinorejo in prasičerejo. Tako načrten pristop pa se kaže tudi v starostni sestavi kmetij. Na teh kmetijah delajo oziroma so ostali pretežno mladi ljudje, kar pa

pomeni eno izmed perspektiv kraja in njegove okolice. Poleg že omenjenega pa je zadruga zgradila tudi sodoben oskrbni center, kjer lahko dobijo kmetje vse od strokovne pomoči do materiala. K temu bi bilo potrebno zgraditi le še mostno tehniko, saj morajo sedaj voziti večino tržnih presežkov v Lenart, kar pa pomeni dokajšen strošek za kmeta in precejšnjo zgubo časa, še zlasti, če vemo, da je Lenart oddaljen najmanj 10 kilometrov od Zgornje Ščavnice, če pa k temu dodamo naselja, ki so razmetana po okolici je to še precej več. Velika pridobitev je tudi bencinska črpalka, na katero pa niso vezani samo krajanje in kmetje Ščavnice ampak tudi drugi, kajti, kot je znano je v Lenartu črpalka Ine, kjer ni možno uveljaviti ugodnosti, ki jih imajo kmetje pri nakupu goriva.

vljati ugodnosti, ki jih imajo kmetje pri nakupu goriva.

PRI PROIZVODNEM OBRA-TU SE JE ZATAKNILO

Želja, pa morda tudi potreba po manjšem industrijskem obratu v kraju je bila in je še. Kot smo zvedeli, so bili že zelo blizu, da bi obrat tudi imeli, pa se je zataknilo pri denarju. Krajevna skupnost se je bila dogovorila z Kladivarjem iz Zirov, ki je bil pripravljen odpreti tak obrat.

Zataknilo pa se je v občini, ki ni uspela zagotoviti 12 starih milijard za gradnjo obrata. Toda ideja še ni zamrla pa tudi pripravljenost Kladivarja ne. Čakajo samo na ugoden trenutek, ko bodo zagotovljena sredstva, da objekti zgradijo.

Janez Votek

Med Slovenci v radgonskem kotu

Sliši se domača, slovenska pesem

Menda je nemški filozof G. W. Leibniz avtor misli: »Če ne poznaš preteklosti, ne moreš razumeti sedanosti.« Temu daljnovidnemu spoznavanju smo primorani slediti tem bolj, ko gre za »tisti obmejni del avstrijske Stajerske, na katerem v glavnem še živi (ali pa so do nedavnega živeli) slovensko govoreči Stajerci«. Obsega tako imenovani »Radgonski kot« (predvsem moramo omeniti vasi Dedonci, Potrna, Slovenska Gorica, Zenkovi in Žetinci) in območje treh vasi: Sobote (Soboth), Mlak (Lakken) in Radvanja (Rothwein).

Kar je v navednicah, povzamemo po že preminulem strokovnjaku za ta vprašanja, dr. Tonetu Zornu, ki je sicer večkrat spomnil na dvoje bolj ali manj znanih dejstev. »Prvo bi nedvomno bilo, ob zaostrovanju narodnostne problematike v letih pred prvo svetovno vojno, prizadevanje znanega nemško-nacionalističnega graškega društva Südmark, da bi med drugim z načrtno kolonizacijo ne le avstrijskega, ampak tudi rajhovskega nemštva doseglo preboj strnjene slovenskega narodnostnega telesa pri Sentilju ter tako povežalo Maribor z nemškim severom. Drugo dejstvo je bilo prav v tem času dokajšnje izseljevanje prebivalstva z območja Radgone v večja industrijska središča, na njegovo mesto pa so prihajali Slovenci z onkraj Mure. Ker pa je avstrijska statistika pred prvo svetovno vojno štelila iz Prekmurja priseljeno prebivalstvo za tujece, moremo po ugotovitvah nemškega Jugovzhodnega inštituta v Gradcu leta 1939, kot najbolj poklicane ustanove, v dotedanjih statističnih ljudskih štetjih priseljene »tujce« na radgonskem območju prišteti k prekmurjskim (ravenskim in goričkim) Slovincem«.

Vpliv slovenskih šeg in običajev

Da je prej navedeno nesporno, nas je pričelo več srečanj z našimi rojaki na avstrijskem Stajerskem, nazadnje z zakoncem, 76-letno Marijo in 85-letnim Francem Šihtnerjem, iz Radgone. Posebno prepričljivo pa se nam vendarle zdi tisto, kar nam je v trgovsko-servisni firmi Peterlini povedal Rudi Ulen. Veliko zanimivega in koristnega nam je zaupal ta zavedno slovensko čuteč avstrijski državljan, ki sicer živi z družino pri starših v Žetincih, je pa pomočnik šefa v omenjeni firmi. Resda slovenščina večini tu zaposlenih služi bolj

kot komercialno sredstvo za sklepanje trgovskih poslov, toda pri družini Ulen pomeni veliko več. »Žena je iz Murske Sobote in doma govorimo največ slovensko. Tudi otroke učimo slovensčine. Knjig ali časopisov v slovenščini ne dobivamo, redno pa spremljamo slovenski radijski in televizijski program. Sosede smo

— Za Rudija Ulena slovenščina ni zgolj komercialno sredstvo.

navadili tako, da se največje pogovarjamo v ženinem materinem jeziku. Kar zadeva kulturno dogajanje na našem območju se tu in tam še pozna vpliv slovenskih šeg in običajev, najbolj na primer pri svatovanjih,« je pripovedoval.

— Spretna reklamna poteza ali kaj več? Ena redkih dvojezičnih obvestilnih tabel v Potrni, ki vabi v Bad Radkersburg, mesto dobre ga nakupa.

doval Rudi Ulen, medtem ko je magnetofonski trak vestno beležil tudi vse tisto, kar se je med kramljanjem dogajalo okrog nas v prodajalni. Mimogred smo ujele, da tudi šef firme Peterlini do-

bro obvlada naš jezik, kar gre skoraj gotovo pripisati dejstvu, da je bil poročen s Slovenko, doma iz Verzeja, najbolj pa seveda občutku za poslovnost in trgovski žilici.

Kaj pa slovenska pesem? Se kdaj sliši? »Ja, seveda. Gremo na Stajersko, gledat kaj delajo... Oče je tudi iz Jugoslavije. »Goslar« je in pri nas doma se večkrat sliši domača, slovenska pesem, najbolj pa takrat, ko imamo koga na obisku. Tedaj pojemo in muziciramo, da sliši pol vasi,« smo zvedeli od zelo živahnega, podjetnega in iznajdljivega sogovornika, ki je med klepetom večkrat kar naravnost menil, da slovenstvo v tako imenovanem Radgonskem kotu ne bo tako kmalu izumrlo.

NA STAJERSKEM SKORAJ NIČ SLOVENCEV?

Z ne povsem opredeljenimi občutki smo ob 30-letnici podpisa avstrijske državne pogodbe brali razpravo levoliberalnega mislečega avstrijskega politika, še do nedavna direktorja prvega programa televizije Wolfa in der Maura, ki jo je po Slovensche Jahrbücher 1985 povzel štiri-najstodnevnik. Naši razgledi. Kljub očitni težnji po konstruktivni noti, nam je avtor postregel z vrsto zaskrbljujočih podatkov in presoj. Poglejmo pomenljiva se nam zdi ta, »da so za odpravo teh problemov (namreč manjšinskih — op. B. Ž.) leta 1961 opravili »uradno ugotavljanje jezika«, ki je zajemalo vsako možno »mešano obliko«. Pokazalo se je, da statistično obstaja okoli 25 tisoč Slovencev na Koroškem (na Stajerskem je bil rezultat skoraj nič — podčr. B. Ž.). Do takrat so jih izvedenci predvidevali vsekakor okoli 40 tisoč, predstavniki Slovencev pa še nekaj več. Vendar tudi te domneve izhajajo iz različnih izhodišč, zato pač ostajajo sporne«.

Ne zato, da bi problem prece-njevali, ampak zato, da bi ga la-žje in strpno, politično modro reševali, se nam je zdelo prav do-dati nekaj dobesednih navedb. Po spominu dodajamo še eno, dovolj značilno, ki smo jo pred kratkim slišali na obisku pri že omenjeni družini Šihtner v Rad-goni. »Nobenih združkov ni, da ne bi govorili v slovenščini. Ni-kjer — ne v uradu, ne v trgovini ali kje drugje — nas zato ne gle-dajo postrani. Še radi so, če tako lažje opravijo vsak svoj posel.« Stvarnost ali zgolj bežen vtis? Branko Žunec

Jože Koleč

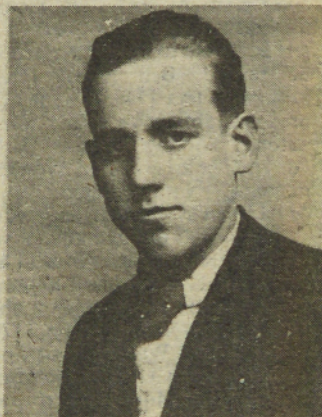
Revolucionarno gibanje za narodnostne pravice Slovencev je leta 1945 pljusknilo tudi v Porabje

Sredi aprila 1945 so kot odposlanci delegacije SNOS prišli iz Murske Sobote v Porabje partizani in aktivisti: prof. Janko Liška, Franc Šebjanič, Boris Goljevšček, Lea Talanč, Slavko Švatinca, Jolanka Kuhar, Korošec in še nekateri. Prišli so z naložo in poslanstvom, da porabske Slovence seznanijo z njihovimi narodnostnimi pravicami in okrepijo njihovo narodno zavest. Najprej so se zadržali v Ritkarovcih pri Miroslavu Trplanu, od tam pa so prihajali v vsako slovensko vas, kjer so se zbirali starejši in mladi vaščani. Tako so takrat Porabci zvedeli o akciji skupine partizanov iz partizanske Prekmurske čete — 14 partizanov, ki so sredi marca 1945 prišli z Gorickega preko Čepincev z namenom, da širijo svobodoljubni duh tudi med porabskimi Slovinci. Ti partizani so 20. marca ajprej prišli h Korošcu družini Ritkarovcih. Tam so ostali do jci, nakar so se napotili k Bo-vnjakovim ali kot so jim po-mače rekli pri Amerikancu na erico, in to na robu gozda, ki že eji na Sakalovce. Tu je 21. mar-1945 zaradi izdaje v spopadu madžarskimi žandarji padel tizan Alojz Škrjanc-Mirko, ki šiva na pokopališču v Mono-u, za njegov grob pa danes do-jno skrbijo učenci monoštrsk-ovne šole. Ostali partizani pa se umaknili nazaj na območje ehovskih gori. Aktivisti iz kmurja so na sestankih po-skim ljudem govorili tudi o odnošvobodilni vojni, o os-oditvi vseh jugoslovanskih odov — tudi porabskih Slo-encev — o prihodnji ureditvi e Jugoslavije, o svobodi, mi-in enakopravnosti vseh jugo-

slovanskih narodov. Pozneje je prof. Liška s posebnim memo-randum nastopil tudi na pariški mirovni konferenci za narodnostne pravice porabskih Slovencev. Na teh sestankih so po-rabski Slovenci izražali željo po združitvi z matično domovino. S to željo je nastopal tudi Štefan Gašpar z Gornje Ščavnice na proslavi osvoboditve v Bogojni 29. aprila 1945, kjer je bila tudi delegacija iz Porabja. V začetku maja 1945 je iz M. Sobote prišla v Porabje nova skupina aktivi-stov in partizanov, ki jo je v za-četku vodil Jože Legan, mladinski aktivist iz delegacije SNOS, kmalu za tem pa Boris Goljevšček, z njim so bili še Aleksander Škraban, Jože Sukič, Štefan Jošar, Korošec in še nekateri. Ta skupina se je v Porabju zadržala dalj časa ter največ sodelovala poleg Gašparja še s pečarjem Kerecem in Konkoličem, kjer se je tudi zadrževala. Aktivisti so ob svojih obiskih po porabskih vaseh ustanavljali tudi odbore OF. V tej akciji so z njimi sode-lovali tudi nekateri domačini iz Po-rabja, tako trgovec Befec, zdrav-nik dr. Fruhwald (Žid) madžarski duhovnik iz Monoštra in še ne-kateri. Zelo aktivne so bile tudi porabske mladinke. Ta skupina aktivistov je razen narodnoosvo-bodilnega delovanja do neke me-re oskrbovala Porabje tudi z ne-katerimi kritičnimi prehrabeni-mi izdelki, kar je razdeljeval Gaš-par. Od začetka na meji ni bilo nobene vojske — ne ruske in ne madžarske, postopoma pa je na mejo prihajala madžarska voj-ska.

Soboški aktivisti so organizira-li tudi okrog 15 do 20 porabskih prostovoljcev iz Ritkarovec, Gor-

nje Šenika, Slovenske vasi in še nekaterih vasi. Ti mladinci so okrog 25. maja 1945 odšli v Mur-sko Soboto na tečaj za aktiviste OF, ki je bil v takratnem Mladin-skem domu. Na tečaju so spo-znali družbeno ureditev nove Ju-goslavije, narodnostne pravice,

Alojz Škrjanc-Mirko

naučili so se kakih 15 partizan-skih pesmi, nekaj iz marksizma in pa rokovati z lahkotno orožjem. Po enomesečnem tečaju so se ti prostovoljci kot aktivisti, obleče-ni v vojaške uniforme ter oboro-ženi z lahkim orožjem, ki so ga prejeli od načelstva takratne Na-rodne milice v M. Soboti, in tudi dovoljenja za nošenje orožja, kot Porabska četa okrog 18. junija 1945 vračali v Porabje. V Porab-ju so do prihoda nove madžarske vojske skrbeli po vaseh za var-nost in red ter za zaščito občanov enako kot vaške enote v Prek-murju. Takrat se je po Porabju slišala slovenska partizanska pe-sem. Ko je čez nekaj časa prišla tudi v Porabje nova vojska de-

mokratske Madžarske, je ta od teh aktivistov zahtevala, da pre-dajo orožje. Porabski aktivisti pa so orožje in vsu drugo opremo predali v Martinju.

Ti porabski aktivisti so prvi ju-njski dan 1945. s sodelovanjem porabskih Slovencev in aktivi-stov iz M. Sobote organizirali ve-lik miting na Gornjem Šeniku. Do izvedbe tega pa ni prišlo, ker so ruske vojaške oblasti in madžarske oblasti iz Monoštra prišle in preprečile zborovanje. Na nji-hovo zahtevo so morali odstrani-ti tudi govorniški oder, posta-vljen na travniku duhovnika Ja-neza Kuharja. Ta miting so nato Porabci izvedli 3. junija 1945 v Martinju, kjer je govoril tudi dr. Fruhwald. Na mitingu so posta-vljali zahteve po narodnostnih pravicah in uvedbi slovenskega pouka v porabskih šolah ter svo-bodno uporabo slovenskega jezi-ka v porabskih cerkvah.

Porabski Slovenci so junija or-ganizirali v pokrajini tudi Antifa-šistično fronto Slovencev (AFS) in izvolili delegacijo, ki jih je za-stopala na ustanovnem kongresu AFS v Budimpešti. Udeležili pa so se tudi kongresa OF v Ljublja-ni poleti 1945. Prvi odbor AFS je bil ustanovljen v Monoštru, nje-gov prvi sekretar pa je bil Konk-olič. Število članov v AFS je sčasoma naraslo na 350, v imenu teh so pri madžarskih oblasteh zahtevali več narodnostnih prav-ic in uvedbo slovenskega jezika v do takrat madžarskih šolah v Porabju. Uspeh ni izostal. Še le-ta 1946 so madžarske prosvetne oblasti organizirale v Pečuhu v sklopu tamkajšnjega madžarske-ga učiteljskega tuda usposabljanje učiteljev južnoslovanskih manjšin v LR Madžarski za pouk ma-

terinščine. Prvega trimesečnega tovrstnega tečaja se je udeležilo 46 slušateljev, naslednjega v letu 1947 pa podvojeno število sluša-teljev, ki so strokovno znanje pri-dobivali postopoma v naslednjih letnikih. Že s šolskim letom 1946/47 so bili po madžarskih šolah v Porabju pa tudi drugod, kjer živi slovenska narodna manjšina, prvič nastavljeni takoi-menovani manjšinski učitelji, ki bi morali poučevati slovenske otroke v knjižni slovenščini, in to v vseh učnih predmetih. Toda vzporedno s tem se je pojavila tudi protipropaganda, ki so jo podpirale tudi takratne madžar-ske oblasti, in tako vpisa v slo-venske šole ni bilo. Do realizaci-je tega šolstva je prišlo v Porabju šele naslednje šolsko leto 1947/48, vpis pa je bil zelo skro-men, komaj do 10 vpisanih otrok po posameznih šolah. V teh slo-venskih oddelkih so takrat pou-čevali tile slovenski učitelji: Ka-rel Szamosvolgyi, njegova sestra, Jože Bedič, Jože Koleč, Avgust Gašpar, Korpič in Pavlič. Že v naslednjem šolskem letu so bile te slovenske šole oz. oddelki uki-njeni z izgovorom zaradi pre-majhnega vpisa, navedeni slo-venski učitelji pa nastavljeni na madžarskih šolah (Koleč v Slo-venski vasi, Bedič v Števanovcih itd), kjer so poučevali slovenski knjižni jezik po 4 ure tedensko in to od 1. do 4. razreda.

Slovenski učitelji pa smo v Po-rabju opravljali takrat tudi kul-turno poslanstvo. Od hiše do hi-še smo širili slovenski tisk (Poro-čevalec, Ljudsko pravico in dru-go), ki smo ga dobivali preko CU AFS v Monoštru, Slovenski vasi, Gornjem Šeniku, Ritkarov-cih in Števanovcih smo osnovali

slovenske knjižnice s po 200 do 250 knjigami leposlovne, stroko-vne in politične vsebine. Knjige smo izposojali brezplačno, Po-rabci pa so radi posegali po slo-venskih knjigah in časopisih. Ta-ko je evidentno, da je po teh po-segalo v Slovenski vasi okrog 80, v Sakalovcih okrog 25, na Dol-njem Šeniku kakih 10, enako v Števanovcih in v Ritkarovcih do 20 družin. Zaradi povečanega števila članstva AFS je bilo v Po-rabju januarja 1948 ustanovlje-nih 5 krajevnih organizacij AFS, in to v Ritkarovcih, Gornjem Šeniku, Dolnjem Šeniku, Slovenski vasi in v Števanovcih ter okrajni odbor AFS v Monoštru. V začet-ku februarja 1948 se je AFS pre-imenovala v DZJS Demokrati-čna zveza Južnih Slovanov na Madžarskem. Tako se imenuje še danes. Kmalu nato je bil izvoljen okrajni sekretar DZJS v Porabju (Jože Koleč). Takratna Rakosi-jeva »demokratska oblast« je na zahteve porabskih Slovencev in AFS oziroma DZJS navidezno nudila nekaj manjšinskih prav-ic, po drugi strani pa jih je s svojimi šovinističnimi metodami in za-straževanjem ljudi (tudi z izselit-vijo) ovirala, kar se je še posebej čutilo po junijski resoluciji In-formbiroja. Od takrat pa smo za-vedni Slovenci imeli zelo težke razmere, saj so bila zasledova-nja, zasliševanja in zapiranja slo-venskih učiteljev in dnevnega re-du. Večina prej imenovanih slo-venskih učiteljev je bila prisilje-na zapustiti Porabje in se zateči v matično domovino.

Šele po padcu Rakosijskega režima je tudi slovensko Porabje v okviru Madžarske doživelo svojo pomlad in doseglo svoje manjšinske svoboščine.

Madžarski dijaki na pomurskih kmetijah

Tudi v kmetijstvu se maloobmejno sodelovanje z LR Madžarsko vse bolj razvija. Letos je prišlo tudi do izmenjave počitniške prakse med dijaki kmetijskih šol, za katero udeleženci z obeh strani upajo, da se bo nadaljevalo tudi v prihodnje. Kmetijski šolski center iz Rakičana in podobna šola iz Vepu na Madžarskem sta v juniju in juliju navezali tesne stike, tako strokovne kot tudi prijateljske.

Sola v Vepu ni srednja šola, ampak je to neke vrste triletno usposabljanje za vzdrževanje kmetijskih strojev, delo z njimi in spoznavanje dela v kmetijstvu. Je mednarodni center, ki gosti dijake iz osamnajstih držav. Letos so začeli sodelovati tudi z našo kmetijsko šolo iz Rakičana. Pomurski dijaki so gostovali na mednarodnem centru od 23. junija do 3. julija, pet dni so bili v Balatonu, pet dni pa v dijaškem domu v Vepu. Delali so na »ekonomskih enotah«, popravljali v delavnicah kmetijsko mehanizacijo ter se udeleževali teoretičnega pouka.

15. julija pa so prispeli v Pomurje dijaki mednarodnega kmetijskega centra iz Vepu. Do 24. julija, dokler bodo gosti naših kmetovalcev, bodo spoznali način kmetovanja pri nas, kmetijsko mehanizacijo, obiskali tovarno kmetijskih strojev Sip iz Sempetra in Savinjsko dolino, sodelovali z brigadirji ZMDA Goričko na delovni akciji ter si

Prosenjakovec, ki ima v gosteh dijake in mentorja. Na kmetiji sta ostala od ponedeljka do sobote, torej kar dovolj časa, da so se med sabo spoznali, izmenjali izkušnje in postali že kar prijatelji in delovni tovariši. Ob našem obisku so bili zdoma, kajti odpeljali so hlevski gnoj v gorice. Ob povratku je gospodar Vilijem dejal: »Zelo sem vesel, da lahko gostim sosede z Madžarske. Spoznala sta že vso kmetijsko mehanizacijo in jo tudi preizkusila, za šoferja sploh ni problema. Obiskali smo tudi vse njive, kjer ima zasejane različne poljščine, vendar jih še najbolj zanima živinoreja. Oba sta mi tudi v veliko pomoč pri delu.«

Mentorja z Madžarske Vilmosa Zsanko, smo povprašali o delovanju mednarodnega kmetijskega centra v Vepu: »V našem zavodu izobražujemo po strogem programu mladino in tudi odrasle. Mlade izobražujemo v strokovne delavce, ki bodo usposobljeni za vzdrževanje in delo s

Balazs In Sandor sta poprijela tudi pri razkosanju svinje, čeprav se rajši vrtita okrog strojev.

CA. Dijaki so iz Afrike, Amerike in Azije. Jugoslovanska šola, Kmetijski šolski center v Rakičanu, je peta šola, s katero sodelujemo v izmenjavi počitniške prakse. Našim dijakom hočemo odpreti široko obzorje, da spoznajo tudi način pridelave v drugih državah, si pridobijo določene strokovne izkušnje ter vzpostavijo kulturne športne in še kakšne stike. Sprejem je bil čudovit, povsod nas spoštujejo, ljudje nas ustavljajo na ulici in se pogovarjajo z nami, nam pa je prav prijetno v drugi državi slišati tako lepo madžarsko besedo. Tuji Zoltan Bögöly je enakega mnenja: »Končal sem prvi letnik in sem prvič v tujini. Pokrajina mi je všeč, domačini so prijazni in se dobro razumemo, saj vsi lepo govorijo madžarski jezik. Bil sem na njivah in v vinogradih, zaupali so mi tudi upravljanje s kmetijskimi stroji, sušili smo namreč tudi seno. Jutri gremo na izlet, komaj že čakam, da vidim tovarno kmetijske mehanizacije.«

Poiskali smo tudi naslednja dva madžarska dijaka, ki sta nastanjena pri Jožetu Kučanu v Ivanjševcih, vendar smo ju našli šele v Domanjševcih, kjer sta pomagala pri veselem kmečkem opravilu kolinah!

Balazs Zsoter je bil navdušen nad tehnologijo naših kmetov: »Zelo zanimivo se mi zdi, da ni vse zemlja v državni lasti, kakor pri nas. Zaradi tega me tudi preseneča vsa mehanizacija pri kmetih—privatnikih, ker lahko imajo pri nas le ohišnice, za katero pa ne potrebujete velike mehanizacije. Tudi način življenja je drugačen. Pri nas na Madžarskem moraš najprej osem ur delati, in šele potem, ko prideš iz službe, doma na kmetiji. Tu pa se ves dan dela na kmetiji. Tudi jaz bi rad kdaj tako živel, ker me kmetovanje zelo veseli. Po končani šoli v Vepu bom verjetno dobil službo na državnih posestvih, če pa bom to triletno usposabljanje končal s pravdobrim uspehom, se bom vpisal na srednjo šolo, ki jo bodo letos odprli.« Njegov kolega, Sandor Patyi, je končal šele prvi letnik, a je

prav tako navdušen nad vsem, kar je videl pri kmetovalcih TZO Prosenjakovci. Glede hrane je rekel, da ni velike razlike med prekmursko in madžarsko kuhinjo, končno so tudi tukaj Madžari. Hrane je veliko, čeprav je gošpodinja rekla, da zelo malo pojedajo. Vsi so že navezali prijateljske stike z mladimi iz tamkajšnjih vasi.

Bernarda Peček

STROKOVNJAKI SVETUJEJO

Setev strniščnih krmnih dosevkov

Do konca julija bo spravilo žita v Sloveniji v glavnem opravljeno. Ponovno opozarjamo, naj žitna strnišča nikjer ne ostanejo prazna. Žitno strnišče takoj po žetvi plitvo preorjemo, pognojimo z dušikom in obdelamo s krožno brano ali s predsetvenikom. Za setev strniščnih krmnih dosevkov priporočamo zlasti krmni grah, pomešan s koruzo ali mnogocvetno ljujko, tetraflorom ali krmno ogrščico starško. Širši izbor dosevkov z agrotehniko in ekonomiko pridelovanja smo objavili v 29. številki Kmečkega glasa.

Krmni dosevki so pomemben vir kakovostne krme za živinorejska gospodarstva, lahko pa se odločimo tudi za setev dosevkov za podor ali pa prehrano ljudi. Strniščni dosevki povečujejo intenzivnost rabe njivskih površin, hkrati pa ohranjajo in izboljšujejo rodovitnost tal.

Kmetijski inštitut Slovenije

SGP KONSTRUKTOR
TOŽD OPEKARNA DOLGA VAS — LENDAVA
IZREDNA PONUDBA DO 13. JULIJA 1985

Modul 6/I	84,27	73,28 din
Polnilo 6/I	79,67	69,28 din
V. polnilo	99,28	86,34 din

Cena opečnega izdelka s prometnim davkom
Informacije: telefon (069) 75-037

Čahukova gospodarja iz Prosenjakovec in delavec TZO so veseli, da lahko gostijo goste z Madžarske.

ogledali Tovarne v Murski Soboti, vmes pa bodo seveda imeli tudi nekaj prostega časa za kopanje v bazenu in ogled mesta. Pomurje je obiskalo 14 dijakov s tremi profesorji. Od tega jih 5 gosti KZ Lendava, 5 KZ Panonka oziroma TZO Prosenjakovci in 4 KG Rakičan — posestvo Lendava.

Za gostitelje so izbrali koope-rante z dvojezičnega območja, ki se lahko najlažje pogovorijo z njimi v madžarskem jeziku. Med gostitelji je tudi Vilijem Čahuk iz

stroji, ki se uporabljajo pri nas. Izobraževanje odraslih poteka v daljših in krajših tečajih. Od 1962. leta, torej v času obstoja našega zavoda, je tečaje opravilo okrog 80 tisoč ljudi, letno pa se izobražuje od 450 do 500 mladincev. Iz našega zavoda so tako prišli številni strojniki, mehaniki, avtoelektričarji, popraviljalci in monterji hidravlike, strojniki za sušilnice in podobno. Vzporedno z osnovnim izobraževanjem poteka v našem zavodu tudi izobraževanje za tujce preko UNES-

Koline malo drugače

KUNČJE KOLINE

Tudi če v celoti upoštevamo možnosti uporabe stranskih produktov pri klanju kuncev, jih vendarle redimo zaradi mesa. Čas klanja poskušamo prilagoditi tako, da poleg mesa dobimo dobre kožice. Čas klanja kuncev za kožice določa stanje dlake. Če se kunci golijo (misijo) ne moremo dobiti lepih kožic, ker dlaka odpada in dobimo gola mesta na koži. Odrasli kunci se golijo dvakrat na leto. Prvič marca, drugič pa septembra in oktobra. Kakovost kožice bo največja po drugem goljenju, ko zraste gosta in bujna dlaka — zimsko pokrivalo. To je konec novembra. Če se kunci koljejo v času od novembra do marca, dobimo najboljše kožice.

KLANJE KUNCEV: Nekateri so mnenja, da naj kunci vsaj 14 dni pred klanjem ne jedo silaže, ribje moke in koruze. Taka krma daje mesu neprijeten okus. Dan pred klanjem damo kuncem samo čisto vodo. Pri klanju živali ne smemo mučiti. Žival ubijemo čim hitreje. Pri nepravilnem delu je klavni izkustek manjši. V praksi se uporablja več načinov klanja:

— Kunca primemo za zadnje noge in ga s topim predmetom udarimo po tilniku. Z udarcem na tilnik žival ohromimo, vendar ostane pri zavesti. Z ostrim nožem prerežemo vratne žile.

— Kunca postavimo na desko, primemo z levo roko za ušesa in s kladivcem udarimo po čelu. Žival z udarcem na možgane takoj zgubi zavest. Z ostrim nožem prerežemo vratne žile.

— Obesimo kunca za zadnje noge, tako da visi z glavo navzdol. Ga primemo za ušesa in z nožem prerežemo žile.

Kri spuščamo v podstavljeno posodo. Preden kunca obesimo, ga položimo na hrbet. Z levo roko ga spredaj nekoliko dvignemo, z desno pa pritiskamo trebuh proti zadnjemu koncu. S tem mu izpraznimo sečni mehur, da se ne razlije po mesu pri odpiranju trupa. Na zadnjih nogah obrežemo kožo okoli skočnega sklepa in jo potegnemo toliko proti stegnu, da so kite gole. Nato obesimo kunca za zadnje noge. Kožo odremo takoj, dokler je še topla. Pri slačenju kože si pomagamo z majhnim ostrim nožem. Najprej prerežemo kožo na spodnji strani repa in izločimo repne kosti. Nato režemo kožo od korena repa na obeh stegnih naravnost do skočnega sklepa, ki smo ga že prej obrezali. Stegna slečemo in vlečemo kožo navzdol, vse do prednjih nog, ter si pri tem pomagamo z nožem. Paziti moramo, da kože nikjer ne zarežemo ali zaigramo. Ko smo prišli do prednjih nog, jih slečemo vse do šap, ki jih v sklepu prelomimo in

odrežemo. Ko smo rešili kožo na prednjih nogah jo potegnemo preko vratu do glave in odrežemo ušesa pri korenu. Treba je samo še ločiti kožo od glavnih kosti, okoli oči in na smrčku. Z nožem izluščimo oči, če nameravamo glavo uporabiti.

Ko je kunec odrt, prerežemo trebuh, da iz njega potegnemo drobno vje. Začnemo med stegni, kjer trebuh steno kratko zarežemo, toliko da lahko vtaknemo dva prsta. S prsti odmaknemo trebušno steno od črev, da jih pri paranju ne bi prerezali. Trebuh razparamo po trebušnem šivu do kraja navzdol. Nato poiščemo s prstom sredino med stegni in na tem mestu zarežemo med kosti. Da bi ju razklenili, primemo obe stegni in ju pritisnemo nazaj. Mišice, ki vežejo stegna, prerežemo z nožem. Da odstranimo čreva in želodec je treba najprej izločiti zadnje črevo od podlage. Prav tako previdno izrežemo sečni mehur. Izločimo čreva, želodec, vraničo in jetra. Pri tem je treba zelo paziti, da se ne razlije žolč. Previdno ga obrežemo in odstranimo. Nato prerežemo prsni koš in vrat, ter izločimo hkrati pljuča, srce, dušnik in požiralnik.

Odrtega in očiščenega kunca obesimo na zračen prostor. Odležano meso je bolj okusno, lažje prebavljivo in mehkejšo kot sveže, kar zlasti velja za stare živali. Le redko bomo kunca porabili neankrat. Zato kunca razkosamo. Najprej odrežemo sprednje noge s pleči vred. Odstranimo glavo. Rebra in tanko brebušno meso odrežemo s škarjami ali nožem nekoliko pod hrbtom. Z zadnjim rebrom presekamo tudi hrbet. Po potrebi lahko še dalje poljubno razkosamo. Poprečno računamo, da je klavnost pri kuncih 50 do 65 %. Večje pasme imajo nižjo klavnost kot manjše.

KUNČJE MESO: Kunčje meso spada med dietetno prehrano, je zelo hranljivo, lahko prebavljivo in zelo okusno. Zlasti je dobro meso

mladih skoplenih kuncev. Meso starih kuncev je slabše. Meso samice je bolj mastno kot meso samec. V primerjavi z mesom drugih živali vsebuje meso kuncev manj holesterola. Na kakovost kunčjega mesa vpliva poleg pasme še prehrana kuncev, starost ob klanju, velikost legla, starost matere in zaporedna številka legla. Velike pasme (belgijski orjak) imajo meso z dolgimi mišičnimi vlakni. Meso je suho. Manjše pasme imajo nežnejše meso, kratka mišična vlakna. Srednje velike pasme (francoski srebrec) imajo visokovredno meso. Kemična sestava kunčjega mesa je različna glede na starost živali, način vzreje, pasme, itd. Poprečne vrednosti so naslednje:

voda	65	— 75 %
beljakovine	20	— 25 %
maščobe	1	— 18 %
pepel	1/6	— 1 %

KUNČJE KOŽICE: Kunčje kožice so vsestransko uporabne (kožuhovina, usnje, dlaka za klobučevino). Glede na vse navedene koristi kunčjih kož je treba skrbeti, da bo njihova kakovost čim boljša. Kakovost vpliva okolje na kakovost krzna, vemo, kuncev, od katerih želimo dobiti dobro krzno, ne smemo krmiti s krmili, ki debelijo. Ko se kunci golijo, je koristno, če jih krtačimo proti dlaki. S tem odstranimo mrtev dlako in obenem masiramo kožo. Ne želimo, da bi krzno, ki smo ga vzgajili, pri živem kuncu pokvarili, ko smo žival zaklali. Pri klanju je treba paziti, da kožice nikjer ne zarežemo ali raztrgamo. S slečene kožice je treba takoj, dokler je še sveža, odstraniti maščobo. To storimo najlažje z rokami ali s topim nožem. Se prej odrežemo glavni del z ušesi vred. Marsikdo misli, da zadostuje, če natlači odrti kožico enostavno s slamo ali s papirjem in jo obesi, da se suši. Taka koža se skrči, zviba ob robovih in naguba. Na mestih kjer se držijo ostanki masti oz. mesa rada zgornje. Pravilno je, da svežo kožo z dlako na znotraj nataknemo in napnemo na okvir, ki ga naredimo iz lesa. Pri nategovanju je treba paziti, da se nikjer ne napravijo gube, ker v gubah rada izpada dlaka. Napete kožice obesimo na zračen prostor, ki je zavaran pred soncem. Kožice ne smemo sušiti blizu peči, ker otdrdijo. Kožice se na zraku osušijo v treh tednih.

Nikolaj Celec, dipl. kmet. inž.

POGLED
v trgovine
in na
tržnice

Povsod banane

	M. Sobota	G. Radgona	Ljutomer	Lendava
ZELENJAVA				
solata	100—250		100	
paradižnik	100	100	81,70	94—120
kumara	75—100	90	60,20	60—90
paprika	196—300	200	187,50	200—210
zelje	70—150		61,50	65—80
fižol str.	147—200		120	
čebula	98	80	86	90
ohrov	130—200			
SADJE				
jabolka	120—180	120	111	132—150
breskve	100—120	100	94,55	104—120
marelice	200—250	200	201,90	178—250
hruške	150—250	130	132	135—150
limone	320	250		321
slive				103
banane	418	486	428,50	350
jajca	15,50—18,50	23,50	16,60	23,50—24,50

(Te cene so veljale konec prejšnjega tedna)

TURNIŠČE:

cene pujskov

Minuli četrtek je bilo na sejm v Turnišču 31 pujskov, starih od 7 do 10 tednov. Cena se je gibala od 9.000 do 12.000 za par. Prodali so 25 pujskov. Čeprav je bilo povpraševanje veliko, slabih pujskov niso kupovali.

OPEKARNA MARIBOR
RADVANJE
Maribor, Streliška 16 a

PO ZNIŽANIH CENAH IN Z BREZPLAČNIM PREVOZOM DO 150 km

MONTAŽNI STROPOVI »NORMA«

S POPUSTOM PRODAJAMO TUDI TRAJNOŽARNE PEČI

Z enakimi ugodnostmi lahko dobite naše strope v vseh trgovinah z gradbenim materialom veletrgovine **Potrošnik Murska Sobota**.

GRADITELJI

PRIPRAVEK DO
50.000 din

Telefon
(062) 39-911

Majhen kolektiv z velikimi športnimi uspehi

Na letošnjem športnem tekmovanju obmejnih enot ljubljanskega armadnega območja je ekipa soboške garnizije med osmimi ekipami prepričljivo osvojila prvo mesto — kar z 20 točkami prednosti pred drugouvrščeno ekipo Maribora. Treba pa je tudi povedati, da je ekipa iz Murske Sobotice zmagala tudi v vseh disciplinah razen ene, kar pomeni, da osvajač prvega mesta ni bila naključna. To je zavidanja vreden uspeh, na katerega so lahko čuvali naših meja iz najsevernejšega dela Slovenije tudi ponosni. In kako jim je to uspelo, so se spraševali udeleženci iz večjih obmejnih enot, zlasti še, ker v ekipi Murske Sobotice ni bilo zvenečih imen jugoslovanskega športa. To pa prav gotovo zanima tudi širšo javnost, zlasti v Pomurju. Zato smo se tudi odločili za obisk v soboškem garnizonu, naš sogovornik pa je bil, kdo drug kot, starešina Zdenko Kranjc. »Za naše uspehe so zaslužni vsi, tisti, ki so nastopili na prvenstvu, in tisti, ki so ostali doma, kajti v predtekmovanjih, ki so bila v naši enoti, so sodelovali vsi. Samo tako smo lahko izbrali najboljšo med vojniki in starešinami, ki so potem našo enoto predstavljali na prvenstvu. Ta-

ko smo z rano ob rami tekmovali starešina, kurir in kuhar. Sicer pa moram povedati, da v Jugoslovanski ljudski armadi namenimo enako pozornost telesni vzgoji kot vojaškostrokovnemu in političnemu delu. Gre torej za vsakodnevne aktivnosti pri telesni vzgoji v Jugoslovanski ljudski armadi, nam je povedal naš sogovornik. K temu pa moramo dodati tudi naše ugotovitve. Na dani je, da je s prihodom starešine Zdenka Kranjca v soboški garnizon — je zelo aktiven športnik in vsak dan izvaja vaje skupaj z vojniki — športna dejavnost dobila večje razsežnosti. To lahko trdimo tudi z dru-

gega zornega kota. V soboškem garnizonu so v zadnjem obdobju lepo uredili športne objekte, ki so lahko za zgled drugim, načrtno pa gradijo tudi športne objekte po karavlah, torej ob meji. Tako imajo v načrtu, da bodo v treh ali štirih letih v vseh enotah, torej tudi na karavlah, imeli asfaltirana igrišča za košarko, odbojko, rokomet in paviljon za ostale športne discipline, ki jih gojijo v JLA. Pa še to! V načrtu imajo, da bodo v soboškem garnizonu zgradili tudi teniško igrišče, čeprav to ni vojaška disciplina, na njem pa bodo lahko igrali tudi delovni ljudje in občani.

Feri Maučec

Starešina obmejnih enot v Murski Soboti Zdenko Kranjc in trofeje, ki so jih osvojili na letošnjem športnem tekmovanju.

Foto: A. Abraham

STRELSTVO

Občinsko prvenstvo z MK puško

Občinska strelska zveza Murska Sobota je organizirala občinsko tekmovanje v streljanju z malokalibrsko puško v mladinski in članski konkurenci. Tekmovanja se je udeležilo 33 strelcev in strelk iz 9 strelskih družen, ki so izpolnili normo na družinskih tekmovanjih.

V tekmovanju mladincev je ekipo zmagala SD Cankova s 631 krogi pred SD Tišina 539 in SD Noršinci 438 krogov. Med posamezniki je prvo mesto osvojil Janko Kuzma s Cankove z 235 krogi, kar je bil najboljši rezultat tekmovanja, pred Andrejem Sapačem s Cankove (215) in Dragom Pertocijem s Tišine (211 krogov). Pri mladinkah je Aлена Belšak iz Noršincev dosegla 179 krogov.

Med člani je bila ekipo najboljša SD Panonija s 684 krogi pred SD Noršinci (657) in SD Mura (654 krogov). Posamično pa je zmagal Jože Senčur (BK) z 231 krogi pred Aleksandrom Bagarijem 230 in Vladom Horvatom 228 krogov (oba Panonija). Med članicami je Dragica Vogrinčič (BK) zabeležila 181 krogov.

Na nočnem streljanju 150 tekmovalcev

V počastitev dneva vstaje je občinska strelska zveza Murska Sobota pripravila že tradicionalno nočno streljanje z MK puško na strelišču pri kanalu v Murski Soboti. Tekmovanja se je udeležilo 50 ekip ali 150 strelcev, kar pomeni, da se strelski šport v soboški občini naglo razvija. Vsako leto pa dosegajo tudi boljše rezultate. Najbolje so se tokrat odrezali strelci iz Noršincev, ki so osvojili prvi dve mesti. Zmagala je prva ekipa z rezultatom 15/87 pred drugo ekipo 15/81, tretja pa je bila ekipa Mure 15/80.

Tekmovanje z MK puško na Krajni

SD Koloman Flisar s Tišine organizira v počastitev dneva vstaje že tradicionalno tekmovanje v streljanju z MK puško. Tekmovanje bo v nedeljo, 28. julija 1985, na strelišču na Krajni. Kot vselej tudi tokrat pričakujejo množično udeležbo.

ROKOBORBA

Mekicar na svetovnem prvenstvu

Šestnajletni Miran Mekicar, član RK Pomurje iz Murske Sobotice, bo sodeloval na svetovnem kadetskem prvenstvu, ki bo 28. julija v Clermontu Ferrandu v Franciji. Mekicar je namreč na državnem kadetskem prvenstvu v Sarajevu, ko je nastopil v višji kategoriji do 55 kg, zasedel drugo mesto, s tem da je tesno izgubil v borbi za prvo mesto s Hotjercem (Sijeme). Na pripravah kadetske reprezentance v Kladovu pa je Mekicar dokazal, da si zasluži nastop v državni reprezentanci. To je torej še eno priznanje pomurski rokoborbi.

V soboto in nedeljo kajakaška prireditev Mura 85

Na reki Muri bo nastopilo nad 100 tekmovalcev

Brodarsko društvo Mura iz Kroga bo v soboto in nedeljo pripravilo tradicionalno tekmovanje s kajaki in kanuji na divjih vodah MURA 85. Na tekmovanju bo predvidoma sodelovalo nad sto kajakašev in kanuistov iz Madžarske, Hrvaške in Slovenije, med katerimi bo tudi nekaj državnih reprezentantov. Med njimi bo štartalo 15 domačih tekmovalcev, od katerih lahko pričakujemo dobre uvrstitve, tako v pionirski, mladinski in članski konkurenci. Najboljše rezultate pričakujemo od Karasa, Vereša, Kuzmiča, Horvata in Mariča. Sicer pa na domačih tleh lahko preseneti tudi kdo drug. Tekmovanje v slalomu bo v soboto, v spustu pa v nedeljo. Prvi tek v slalomu, bo pri kroškem brodu v soboto ob 14. uri, drugi pa ob 16. uri. Spust bo v nedeljo ob 12. uri od petanjskega mostu do kroškega broda. Razglasitev rezultatov tekmovanja pa bo ob 15. uri. Po tekmovanju bo tradicionalna zabavna prireditev ob reki Muri pri kroškem brodu. F. Maučec

KAJAKASTVO

Tri srebrne in ena bronasta medalja

Na reki Uni v Bosanskem Novem je bilo državno prvenstvo v slalomu in spustu za mladince, na katerem je sodelovalo okrog 200 kajakašev in kanuistov. Med njimi so nastopili tudi člani broderskega društva Mura iz Kroga in se lepo odrezali, saj so osvojili tri srebrne in eno bronasto kolajno. Srebrne medalje so osvojili: v kategoriji C-2 Marič—Veren v slalomu, in Marič—Horvat v spustu ter v moštveni vožnji 3×K-1 (Vereš, Kuzmič, Kovčič). Bronasto medaljo pa je osvojil Vereš v spustu v disciplini K-1.

MALI NOGOMET

Prvi graničarji iz Čepincev

Na turnirju v malem nogometu, ki je bil v Salovecih, je sodelovalo 14 ekip. Zmagala je ekipa graničarjev iz karavle Čepinci pred ekipo Markovci in Krko Salovci. Med turnirjem sta nastopili tudi ženski ekipi iz Salovec in okoliških vasi.

ROKOBORBA

Sprejem za Kranjca

Član predsedstva Rokoborske zveze Slovenije Bela Banfi je na sprejemu, ki ga je pripravila RZS za člana RK Pomurje iz Murske Sobotice Jožeta Kranjca, izročil mlademu rokoborcu darilo za njegov uspeh na evropskem mladinskem prvenstvu. Kranjec je namreč v Bologni v kategoriji do 60 kg zasedel izvrstno četrto mesto in mu je le za las ušla medalja.

Zmagala LD Križevci

LD Radenci je v počastitev dneva vstaje pripravila tekmovanje v streljanju na glinaste golobe. Udeležilo se ga je 60 lovcev iz šestih LD. Zmagala je ekipa LD Križevci pred Radenci, in Apači. Med posamezniki pa je osvojil prvo mesto Kralj (GR) pred Šmidom (GR) in Bezjakom (Gradišče).

PREDSTAVLJAMO VAM

Štefan Černjavič po očetovih stopinjah

Na nedavnem državnem prvenstvu v motokrosu v Mačkovcih je bil od pomurskih tekmovalcev najbolje uvrščen Štefan Černjavič iz Gradišča. Bil je najmlajši udeleženec. To je bil tudi povod, da smo ga uvrstili v našo rubriko Predstavljamo vam. Pobuda, da se je začel ukvarjati z moto športom je kajpak prišla z očetove strani, ki je bil znan kot tekmovalac cestnih moto dirk, kjer se je zlasti uveljavil kot prikoličar. »Z očetom sva obiskovala tekmovanja v motokrosu v Mačkovcih in ta šport me je začel privlačevati. Zato sva se z očetom odločila, da kupiva tekmovalni motor. Tako sem pred enim letom začel trenirati. Začetek sicer ni bil takšen, kot

še na dveh dirkah v Celju, kjer sem dosegel deseto mesto, kar je moja najboljša uvrstitev, in pa v Zireh, kjer sem zasedel 22. mesto. Letošnja sezona se je začela bolj obetavno. Na prvi dirki v Orehovi vasi sem se dobro držal, vendar sem zaradi padca z osmega mesta padel na sedemnajsto mesto. V Lenartu sem bil 19., v Trzinu 22., v Celju 17. in v Brežicah 17. Najbolj sem bil vesel, da sem lahko nastopil na državnem prvenstvu v Mačkovcih, čeprav sem za nastop zvedel dan pred tekmovanjem. Za dirko sem se pripravil v Mačkovcih skupaj s Predanom in Zdovcem. Toda smolo sem imel že na uradnem treningu, ko je pred mene zapeljal sotekmovalac in sem pa-

sem sam pričakoval, vendar pa je bila volja močnejša, da nisem prenehal, kar pa mi sedaj ni žal. V začetku sem treniral dvakrat tedensko, medtem ko sedaj treniram tri- do štirikrat. Moje prvo tekmovanje je bilo lani v Mačkovcih na republiškem prvenstvu, od katerega sem veliko pričakoval. Toda bilo je obratno. V prvi dirki mi je odpovedal motor, v drugi pa sem padel. Lani sem nastopil

del. Začutil sem bolečine na roki, vendar sem vožnjo nadaljeval. V prvi vožnji sem slabo štartal, vendar sem iz kroga v krog izboljševal položaj. Tako je bilo tudi v drugi dirki. Obkrat sem bil 14., v skupni uvrstitvi pa sem zasedel 16. mesto, kar je moja doslej najboljša uvrstitev. Udeležil se bom vseh letošnjih republiških dirk, moja želja pa je, da bi zasedel čim boljše mesto. Feri Maučec

V BESEDI IN SLIKI

NOGOMETNO MOŠTVO RAKIČAN — PRVAK V PRVI MNL MURSKA SOBOTA. Stojijo od leve: Jenko (predsednik), Čontala, Vi-rag, Vouri, B. Bagari, Vidonja, V. Bagari, Potočnik, Flisar in Golob (trener). Čepijo: M. Horvat, Recek, Černela, Rajnar, Vljaj, J. Horvat in Vegič.

Balinišče v športnem centru v Bakovcih je koristno za rekreacijo in tekmovanja.

Rokometaši Kroga, ki so v drugi slovenski ligi — vzhod osvojili tretje mesto. Foto: F. Maučec

Preorano nogometno igrišče Belinke iz Beltincev dobiva dokončno podobo. Prizadevni nogometni delavci so pri urejanju igrišča opravili pomembno delo. Foto: F. M.

NOGOMETNO MOŠTVO POLANE — PRVAK II. OBČINSKE LIGE LENDAVA. V naslednji sezoni bodo tekmovali v prvi občinski ligi Lendava. Njihova želja je čim boljša uvrstitev. Najboljši strelci v moštvu je bil Klujber z 39 goli.

Tekst: Žalnik
Foto: Tibaut

Turnir v Noršincih

Nogometni klub iz Noršincev pripravlja — kot večina klubov v tem poletnem času — nogometni turnir, ki bo v nedeljo, 28. julija. Zrebanje bo v petek ob 20. uri v vašem domu v Noršincih.

Turnir v Vanči vasi

Mladi Vanče vasi prirejajo turnir v malem nogometu, ki bo 4. avgusta 1985. Zrebanje ekip bo 2. avgusta ob 21. uri v gasilskem domu.

Radijski in televizijski spored od 26. julija do 1. avgusta

PETEK	ŠOBOTA	NEDELJA	PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK
RADIO MURSKA SOBOTA	RADIO MURSKA SOBOTA	RADIO MURSKA SOBOTA	RADIO MURSKA SOBOTA	RADIO MURSKA SOBOTA	RADIO MURSKA SOBOTA	RADIO MURSKA SOBOTA
16.00 — Najlepše želje s čestitkami in pozdravi, 16.30 — Aktualno v petek, 26. julija (mladinska oddaja, Kam konec tedna), 18.00 — Najlepše želje s čestitkami in pozdravi, 19.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.	16.00 — Najlepše želje s čestitkami in pozdravi, 16.30 — Aktualno v soboto, 27. julija (sobotna reportaža), 18.00 — Najlepše želje s čestitkami in pozdravi, 19.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda. DEŽURSTVO: 14.00 do 16.00 (telefon: 21-232)	10.05 — Najlepše želje s čestitkami in pozdravi, 11.00 — Srečanje na pomurskem valu, 12.00 — Spored v madžarskem jeziku, 13.00 — Doma in onkraj meja, 13.30 — V nedeljo popoldne (kmetijska oddaja, humor), 14.30 — Najlepše želje s čestitkami in pozdravi, 17.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda. DEŽURSTVO: 9.00 do 13.00 (telefon: 21-232)	16.00 — Po domače, 16.30 — Aktualno v ponedeljek, 29. julija (šport) 18.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.	16.00 — Vrtljak popevkarskih novosti, 16.30 — Aktualno v torek, 30. julija (gospodarska tema, Poletni potepi), 18.00 — Sotočje, 19.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.	16.00 — Iz domačega glasbenega arhiva, 16.30 — Aktualno v sredo, 31. julija (pogovor v živo), 18.00 — »21-232« — glasbeno-propagandna oddaja, 19.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.	16.00 — Iz sveta resne glasbe, 16.30 — Aktualno v četrtek, 1. avgusta (kultura, Klepetamo... brskamo... svetujemo), 18.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.
TV LJUBLJANA	TV LJUBLJANA	TV LJUBLJANA	TV LJUBLJANA	TV LJUBLJANA	TV LJUBLJANA	TV LJUBLJANA
17.55 Poročila, 18.00 Naš prijatelj Tito, 11. zadnji del, 18.15 Obiskovalci, 2. del, 18.45 Želji ste, pogledite — poučno zabavna oddaja, 20.00 Živi planet: Gozdovi Severa, 20.55 Ne prezrite, 21.10 R. A. Simmons: Gangsterska kronika, 5. del, 22.00 TV dnevnik II, 22.10 Robin Hood in Mariana, angleški film Oddajniki II. TV mreže: 17.55 TV dnevnik, 18.15 Glasbena srečanja, otroška oddaja, 18.45 Domovino branimo tudi z lepoto, glasbena oddaja, 19.30 TV dnevnik, 20.00 V. Parma: Urh grof Celjski, opera (samo za Lj 2), 21.20 P. Ramovš: Sinfonietta (samo za Lj 2), 21.35 Nočni kino: Groznica, poljski film (do 23.05)	14.05 Poročila, 14.10 N. Simončič: Čmrlj iz Kolorada, 4. zadnji del, 14.20 V. Podgorac: Beli ciganček, 1. del, 14.50 Naš prijatelj Tito, 11. zadnji del, 15.05 Miti in legende: Srednjeveški miti: Kalevala, 15.20 Poletavček, 5. del nanizanke TV Beograd, 15.50 TV galerija: Juraj Matejev Dalmatinac, 16.20 Živi planet: Zaledeneli svet, ponovitev, 17.15 Dekliški most, jugoslovanski film, 18.45 Boj za obstanek: Odločilni korak, 20.00 Velika avantura, francoski film, 22.05 Zrcalo tedna, 22.25 Videogodba, 23.10 Poročila Oddajniki II. TV mreže: 14.15 Izseljeniško pletje, 15.00 Zmeden, kanadski film, 16.30 Razgibana mladost — Varaždin 85, 17.30 Filmi italijanskega komika Totaja: Neznanez iz Collogna, 19.00 Silhouette, oddaja narodne glasbe, 19.30 TV dnevnik, 19.55 Tuzla: EP v košarki za kadetke — finale, prenos v odmoru... 21.20 Poročila, 21.25 Športna sobota, 21.50 Lepa Otero, 2. del italijanske nadaljevanke, 22.50 Poezija, 23.20 Kronika Puljskega festivala (do 23.50)	8.50 Poročila, 8.55 Otroška matineja: živ žav: Risanke, Tom Sawyer, 9.55 Obiskovalci, ponovitev 2. dela nadaljevanke, 10.25 Lampijon in lepa Marija, 8. — zadnji del brazilске nadaljevanke, 11.05 Domači ansambli: Ansambel Henček in njegovi fantje, 11.40 625, pregled tedenskega sporeda, 11.55 Propagandna oddaja, 12.00 Kmetijska oddaja, 13.00 Poročila (do 13.05), 15.15 Čedomir Ilić, 4. del nadaljevanke TV Beograd, 16.05 Poročila, 16.10 Majski poker, 2. del italijanske zabavnoglasbene oddaje, 16.55 Yankee Doodle Dandy, ameriški film (čb), 18.55 Knjiga, 19.10 Propagandna oddaja, 19.15 Risanke, 19.26 Zrno do zrna, 19.30 TV dnevnik, 19.50 Vreme, 20.00 Zadrski memento, 4. — zadnji del nadaljevanke TV Zagreb, 20.50 Propagandna oddaja, 20.55 Jazz na ekranu: Dr. Umezu Band — 1. oddaja, 21.25 Športni pregled. Oddajniki II. TV mreže: 17.00 Po Titovi poti: Ešalon prihodnosti, dokumentarni film, 17.35 Fantje iz Flatbusha, ameriški film, 18.55 Risanke Walta Disneyja, 19.30 TV dnevnik, 20.00 Temna stran sveta, 2. del dokumentarne serije, 20.55 Poročila, 21.00 Propagandna oddaja, 21.05 TV kinoteka: Najlepša, italijanski film.	17.55 Poročila, 18.00 Spored za otroke: Poletavček, 6. del nanizanke TV Beograd, 18.25 Če ladjica zbolí... 18.45 Spored za mlade: Glasba za mlade, 19.20 Risanke, 19.24 Tv in Ra nocoj, 19.26 Zrno do zrna, 19.30 TV dnevnik I, 19.55 Vreme, 20.05 Propagandna oddaja, 21.10 Mostarska operacija, liško-pri-morska operacija in sara-jevska operacija, oddaja TV Sarajevo, 22.00 TV dnevnik II. Oddajniki II. TV mreže: 17.30 Beograjski TV program, 18.55 Premor, 19.00 Indirekt, oddaja o športu, 19.30 TV dnevnik, 20.00 Znanost, 20.50 Poročila, 20.55 Mali koncert, 21.10 Propagandna oddaja, 21.15 Dinastija, 57. del ameriške nadaljevanke, 22.05 Premor, 22.10 Hit meseca (do 22.55).	18.00 Poročila, 18.05 Ljudski plesi in pesmi iz Istre — 1. del, oddaja TV Koper, 18.25 Spored za otroke: Miti in legendi — Srednjeveški miti: Kralj Ar-tur in vitezi okrog mize, nanizanka TV Beograd, 18.40 Spored za mlade: TV galerija: Od Ohrida do Herakleje, oddaja TV Zagreb, 19.15 Risanke, 19.24 Tv in Ra nocoj, 19.26 Zrno do zrna, 19.30 TV dnevnik I, 19.55 Vreme, 20.00 W. Shakespeare: Ukročena trmo-glavka, kanadska TV dra-ma, 22.35 Propagandna od-daja, 22.40 TV dnevnik II. Oddajniki II. TV mreže: 17.55 TV dnevnik, 18.15 Kdor hoče, ta zmore, otroška oddaja, 18.45 Thom-my's pop Show extra, 19.30 TV dnevnik, 20.00 Kdo ta-ko lepo poje — narodna glasba, 20.45 Zrebanje lota, 20.50 Poročila, 20.55 Liki revolucije, dokumentarna oddaja, 21.40 Življenje knji-ge (do 22.10).	17.55 Poročila, 18.00 Spored za otroke: F. Ru-dolf: Kuža laja mjav... 1. del predstave Lutkovnega gledališča Ljubljana, 18.15 V. Podgorac: Beli ciganček, 2. del nadaljevanke TV Skopje, 18.45 Želji ste, po-gledite — poučnozabavna oddaja, 19.15 Risanke, 19.24 Tv in Ra nocoj, 19.26 Zrno do zrna, 19.30 TV dnevnik I, 19.55 Vreme, 20.00 Čindarasa-čindaraj-sa-čindarasa, dokumentar-na oddaja, 20.30 Propa-gandna oddaja, 20.35 Film tedna: Zgodbe o ljubezni in prijateljstvu, italijanski film, 22.25 TV dnevnik II. Oddajniki II. TV mreže: 17.55 TV dnevnik, 18.15 Legende sveta, otroška seri-ja, 18.45 Narodna glasba, 19.30 TV dnevnik, 20.00 Dubrovniške poletne pri-re-ditve 85: Koncert pianistke Dubravke Tomšić, 20.45 Poročila, 20.50 Petdeset let pozneje: Franjo Bulić, do-kumentarna oddaja, 21.35 Jazz na ekranu: Vocal sum-mit (do 22.20).	17.55 Poročila, 18.00 Spored za otroke: Mira Mi-helić: Moj mili Ariel, 1. del na-daljevanke, 18.25 Slikar Jo-žef Petkovšek, 18.45 Moza-ik kratkega filma: Dobro-došli v Nepal, švcarski film, 19.15 Risanke, 19.24 Tv in Ra nocoj, 19.26 Zrno do zrna, 19.30 TV dnevnik I, 19.55 Vreme, 20.05 For-mula 1, zabavnoglasbena oddaja TV Beograd, 20.55 Propagandna oddaja, 21.00 Č. Amiređžibi: Bregovi, 5. del gruzinske nadaljevanke, 22.05 TV dnevnik II, 22.20 Retrospektiva domače TV drame posvečene življenju znamenitih Slovencev — F. Žižek: Ipavci — Gustav. Oddajniki II. TV mreže: 17.55 TV dnevnik, 18.15 Na črko, na črko — otroška serija, 18.45 Narodna glas-ba, 19.30 TV dnevnik, 20.00 Nekaj ljudi dobre volje, 1. del francoske nadaljevanke, 20.55 Poročila, 21.00 Ume-tniški večer (do 22.30).
TV ZAGREB	TV ZAGREB	TV ZAGREB	TV ZAGREB	TV ZAGREB	TV ZAGREB	TV ZAGREB
Prvi program 18.00 Poročila, 18.05 TV koledar, 18.15 Glasbena srečanja, 18.45 Obramba in zaščita, 19.30 Dnevnik, 20.00 Hobotnica (film), 21.00 Lepotica (zabavna oddaja), 22.00 Kultura srca, 23.30 Program plus	Prvi program 18.00 Poročila, 18.05 TV koledar, 18.15 Glasbena srečanja, 18.45 Obramba in zaščita, 19.30 Dnevnik, 20.00 Hobotnica (film), 21.00 Lepotica (zabavna oddaja), 22.00 Kultura srca, 23.30 Program plus	Prvi program 18.00 Poročila, 18.05 TV koledar, 18.15 Glasbena srečanja, 18.45 Obramba in zaščita, 19.30 Dnevnik, 20.00 Hobotnica (film), 21.00 Lepotica (zabavna oddaja), 22.00 Kultura srca, 23.30 Program plus	Prvi program 18.00 Poročila, 18.05 TV koledar, 18.15 Glasbena srečanja, 18.45 Obramba in zaščita, 19.30 Dnevnik, 20.00 Hobotnica (film), 21.00 Lepotica (zabavna oddaja), 22.00 Kultura srca, 23.30 Program plus	Prvi program 18.00 Poročila, 18.05 TV koledar, 18.15 Glasbena srečanja, 18.45 Obramba in zaščita, 19.30 Dnevnik, 20.00 Hobotnica (film), 21.00 Lepotica (zabavna oddaja), 22.00 Kultura srca, 23.30 Program plus	Prvi program 18.00 Poročila, 18.05 TV koledar, 18.15 Glasbena srečanja, 18.45 Obramba in zaščita, 19.30 Dnevnik, 20.00 Hobotnica (film), 21.00 Lepotica (zabavna oddaja), 22.00 Kultura srca, 23.30 Program plus	Prvi program 18.00 Poročila, 18.05 TV koledar, 18.15 Glasbena srečanja, 18.45 Obramba in zaščita, 19.30 Dnevnik, 20.00 Hobotnica (film), 21.00 Lepotica (zabavna oddaja), 22.00 Kultura srca, 23.30 Program plus
TV AVSTRIJA	TV AVSTRIJA	TV AVSTRIJA	TV AVSTRIJA	TV AVSTRIJA	TV AVSTRIJA	TV AVSTRIJA
Prvi program 9.00 Poročila, 9.05 TV v šoli, 10.30 Družinski spored, 13.00 Poročila, 14.40 Početniški spored, 16.30 Otroški in mladinski spored, 18.00 Avstrija v sliki, 18.30 Družinski magazin, 19.00 Avstrija danes, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Komisar, 21.20 Iluzije, 22.10 Šport, 23.10 Poročila, Drugi program 16.35 Monaco Franze, 17.15 Svet živali, 18.00 Panoptikum, 18.30 Otvoritev Solnogrških iger 85, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Tibetanski Dalaj Lama, 21.10 Takrat, 21.15 Čas v sliki z Politiko v petek, Sakačevan (film), 23.30 Munsterjevi	Prvi program 9.00 Poročila, 9.05 TV v šoli, 10.30 Družinski spored, 13.00 Poročila, 14.40 Početniški spored, 16.30 Otroški in mladinski spored, 18.00 Avstrija v sliki, 18.30 Družinski magazin, 19.00 Avstrija danes, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Komisar, 21.20 Iluzije, 22.10 Šport, 23.10 Poročila, Drugi program 16.35 Monaco Franze, 17.15 Svet živali, 18.00 Panoptikum, 18.30 Otvoritev Solnogrških iger 85, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Tibetanski Dalaj Lama, 21.10 Takrat, 21.15 Čas v sliki z Politiko v petek, Sakačevan (film), 23.30 Munsterjevi	Prvi program 9.00 Poročila, 9.05 TV v šoli, 10.30 Družinski spored, 13.00 Poročila, 14.40 Početniški spored, 16.30 Otroški in mladinski spored, 18.00 Avstrija v sliki, 18.30 Družinski magazin, 19.00 Avstrija danes, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Komisar, 21.20 Iluzije, 22.10 Šport, 23.10 Poročila, Drugi program 16.35 Monaco Franze, 17.15 Svet živali, 18.00 Panoptikum, 18.30 Otvoritev Solnogrških iger 85, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Tibetanski Dalaj Lama, 21.10 Takrat, 21.15 Čas v sliki z Politiko v petek, Sakačevan (film), 23.30 Munsterjevi	Prvi program 9.00 Poročila, 9.05 TV v šoli, 10.30 Družinski spored, 13.00 Poročila, 14.40 Početniški spored, 16.30 Otroški in mladinski spored, 18.00 Avstrija v sliki, 18.30 Družinski magazin, 19.00 Avstrija danes, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Komisar, 21.20 Iluzije, 22.10 Šport, 23.10 Poročila, Drugi program 16.35 Monaco Franze, 17.15 Svet živali, 18.00 Panoptikum, 18.30 Otvoritev Solnogrških iger 85, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Tibetanski Dalaj Lama, 21.10 Takrat, 21.15 Čas v sliki z Politiko v petek, Sakačevan (film), 23.30 Munsterjevi	Prvi program 9.00 Poročila, 9.05 TV v šoli, 10.30 Družinski spored, 13.00 Poročila, 14.40 Početniški spored, 16.30 Otroški in mladinski spored, 18.00 Avstrija v sliki, 18.30 Družinski magazin, 19.00 Avstrija danes, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Komisar, 21.20 Iluzije, 22.10 Šport, 23.10 Poročila, Drugi program 16.35 Monaco Franze, 17.15 Svet živali, 18.00 Panoptikum, 18.30 Otvoritev Solnogrških iger 85, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Tibetanski Dalaj Lama, 21.10 Takrat, 21.15 Čas v sliki z Politiko v petek, Sakačevan (film), 23.30 Munsterjevi	Prvi program 9.00 Poročila, 9.05 TV v šoli, 10.30 Družinski spored, 13.00 Poročila, 14.40 Početniški spored, 16.30 Otroški in mladinski spored, 18.00 Avstrija v sliki, 18.30 Družinski magazin, 19.00 Avstrija danes, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Komisar, 21.20 Iluzije, 22.10 Šport, 23.10 Poročila, Drugi program 16.35 Monaco Franze, 17.15 Svet živali, 18.00 Panoptikum, 18.30 Otvoritev Solnogrških iger 85, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Tibetanski Dalaj Lama, 21.10 Takrat, 21.15 Čas v sliki z Politiko v petek, Sakačevan (film), 23.30 Munsterjevi	Prvi program 9.00 Poročila, 9.05 TV v šoli, 10.30 Družinski spored, 13.00 Poročila, 14.40 Početniški spored, 16.30 Otroški in mladinski spored, 18.00 Avstrija v sliki, 18.30 Družinski magazin, 19.00 Avstrija danes, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Komisar, 21.20 Iluzije, 22.10 Šport, 23.10 Poročila, Drugi program 16.35 Monaco Franze, 17.15 Svet živali, 18.00 Panoptikum, 18.30 Otvoritev Solnogrških iger 85, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Tibetanski Dalaj Lama, 21.10 Takrat, 21.15 Čas v sliki z Politiko v petek, Sakačevan (film), 23.30 Munsterjevi
TV MADŽARSKA	TV MADŽARSKA	TV MADŽARSKA	TV MADŽARSKA	TV MADŽARSKA	TV MADŽARSKA	TV MADŽARSKA
8.30 Početniška matineja, film za otroke, 9.20 Heli-kopter, pon. 10.15 Strupi v živalskem svetu, 15.55 Ko gre prstan... TV igra, 16.40 Program za 3 dni, 16.45 Mojstrovina, 17.00 Pulzus, zabavna glasba, 18.00 Okno, 19.30 TV dnevnik, 20.00 Spoznavni znak, madž. film, 21.50 Srečanje v petek, 22.45 TV dnevnik, 22.55 Kaj se zgodilo s te-to Alice? Kriminalka.	12.55 Pustolovščina življenja, 5. del, 13.55 Marco Polo, pon. 15.00 Moskva: Sve-tovno mladinsko srečanje, 18.30 Nedokončana pre-toklost: Albanija, 19.30 TV dnevnik, 20.00 Pesem za vsakogar, 20.05 Biti ali ne biti, ameriški film, 21.40 Moskva: Svetovno mladinsko srečanje, dosežki prvega dne, 22.40 TV dnevnik.	15.00 Sportno popold-ne, 17.00 Avstrijska narod-na glasba, 17.45 Pop spo-minki, 18.30 Brez nagobčni-ka, 19.30 Čas v sliki, 20.15 Dva misijonarja (film), 21.15 Poročila, 21.50 Chica-go 1930, 22.40 Šport, 23.00 Komorni koncert	17.25 Poročila, 17.30 Ko se ni bila vojna, 1. in 2. del sovjetskega filma, 19.40 TV telovadba, tudi starejši la-hko začnejo, 19.45 Večerna pravljica, 20.00 Poročila, 20.05 Moskva: Svetovno mladinsko srečanje, dogo-dki dneva, pregled, 21.05 Po-klic igralec: Gyula Benko, 22.00 Poročila, himna.	15.00 Morilec ob zori, film, 16.30 Westside medical, tv film, 17.30 Smithovi, tv film, 18.00 Mr. Magoo, risanke, 18.30 Kenguru Skippy, tv film, 19.00 Odprta meja — inf. oddaja v slov. jeziku, 19.30 TVD stičišče, 19.50 Na pragu novega življenja, izobraževalna oddaja, 20.25 Možje, dok. oddaja, 21.30 Možje Rala, tv film, 22.20 TVD — vse danes, 22.30 Pod zvezdami, gl. oddaja, 23.45 Smithovi, tv film, 00.15 Morilec ob zori, film; igrajo: Mylene Demonseout, Alida Vaili, reži-ja: Marc Simonen	15.00 Film, 16.50 Westside, tv film, 17.50 Smithovi, tv film, 18.20 Risanke, 18.30 Kenguru Skippy, tv film, 19.00 Odprta meja — inform. oddaja v slov. jeziku, 19.30 TVD stičišče, 19.50 Francija v pesmi, 20.25 Italija v žogi, med dvema pr-venstvi, 22.00 TVD — vse danes, 22.10 Sherlock Holmes, film, igrajo: Richard Greene, Basil Rathbone, 23.15 Smitho-vi, tv film, 23.45 Film	15.00 Film, 16.20 Westside medical, tv film, 17.15 Risanke, 17.30 Smithovi, 18.00 Neprig-ljivi Shogun, risanke, 8.30 Kenguru Skippy, tv film, 19.30 Odprta meja, informativna od-daja v slov. jeziku, 19.30 TVD stičišče, 19.50 Velike razstave, 20.25 Hudčeve igre, tv nadahe-vanka, 22.00 TVD vse danes, 22.10 Kaj bomo pili nocoj?, va-riete, 23.00 Westside medical, tv film, 24.00 Film
TV KOPER	TV KOPER	TV KOPER	TV KOPER	TV KOPER	TV KOPER	TV KOPER
15.00 Film, 16.45 West Side medical, tv film, 17.40 Smitho-vi, tv film, 18.15 Risanke, 18.30 Kenguru Skippy, tv film, 19.00 Odprta meja, inf. oddaja v slov. jeziku (VIDEOTELEX), 19.30 TVD stičišče, 19.50 Za uho in oko, glasbena oddaja, 20.25 Martin Eden, tv nanizanka, 21.25 Trip: Zabavna potovanja, 21.55 TVD — vse danes, 22.05 Dance Mania, glasbena oddaja, 23.00 Combat, tv film, 24.00 Film	18.35 Kenguru Skippy, TV film, 19.00 Mogočno morje, doku-mentarna oddaja, 19.30 TVD — stičišče, 19.50 Helzacom, hum. oddaja, 20.25 Film, 21.55 TVD vsedanes, 22.05 Možje Ra-f-a, TV film, 23.00 Combat, TV film, 24.00 Film	8.30 Spored za otroke, 14.55 Madžarska rapsodija: glasbeni spored iz del F. Liszta, 15.55 Nebodigatre-ba, serijski film, 16.50 Na-poved sporeda, 17.15 SOS za otroško vas, 17.45 Mo-žgansko prvenstvo, 18.30 Delta, 19.30 Teden, aktual-ne reportaže, 20.35 Tako kot v Lyonu, francoski film, 22.15 Šport, 22.25 Moskva: Svetovno mladinsko sreča-nje, 23.05 Poročila.	15.00 Film, 16.35 West — Side medical, TV film, 17.35 Smitho-vi, tv film, 18.05 Mr. Magoo, ri-sanke, 18.30 Kenguru Skippy, tv film, 19.00 Odprta meja — inf. oddaja v slov. jeziku, 19.30 TVD stičišče, 19.50 Zdrava pre-hrana, 20.25 Dvojboj na soncu, film; igrajo: Jennifer Jones, Jo-seph Cotten, Gregory Peck, re-žija: King Vidor, 22.00 TVD vse danes, 22.10 Nekoč je bilo dva-krat, 23.15 Westside medical, tv film, 00.10 Film	15.00 Film, 16.50 Westside, tv film, 17.50 Smithovi, tv film, 18.20 Risanke, 18.30 Kenguru Skippy, tv film, 19.00 Odprta meja — inform. oddaja v slov. jeziku, 19.30 TVD stičišče, 19.50 Francija v pesmi, 20.25 Italija v žogi, med dvema pr-venstvi, 22.00 TVD — vse danes, 22.10 Sherlock Holmes, film, igrajo: Richard Greene, Basil Rathbone, 23.15 Smitho-vi, tv film, 23.45 Film	15.00 Film, 16.20 Westside medical, tv film, 17.15 Risanke, 17.30 Smithovi, 18.00 Neprig-ljivi Shogun, risanke, 8.30 Kenguru Skippy, tv film, 19.30 Odprta meja, informativna od-daja v slov. jeziku, 19.30 TVD stičišče, 19.50 Velike razstave, 20.25 Hudčeve igre, tv nadahe-vanka, 22.00 TVD vse danes, 22.10 Kaj bomo pili nocoj?, va-riete, 23.00 Westside medical, tv film, 24.00 Film	15.00 Film, 16.20 Westside medical, tv film, 17.15 Risanke, 17.30 Smithovi, 18.00 Neprig-ljivi Shogun, risanke, 8.30 Kenguru Skippy, tv film, 19.30 Odprta meja, informativna od-daja v slov. jeziku, 19.30 TVD stičišče, 19.50 Velike razstave, 20.25 Hudčeve igre, tv nadahe-vanka, 22.00 TVD vse danes, 22.10 Kaj bomo pili nocoj?, va-riete, 23.00 Westside medical, tv film, 24.00 Film

Verjame ali ne — tako je zapisano. Melanie Appledby (18) je delala najprej v neki britanski železarni, sedaj pa bo nastopila v televizijski nadaljevalki o princu in Trnuljčici.

Ropot in storilnost

Strokovnjaki odkrivajo, da hrup in ropot škodljivo vpliva ne samo na človekovo zdravje, marveč tudi na njegovo delovno storilnost. Hrup 95 decibelov lahko zmanjša storilnost za četrtno in poveča število napak, narejenih pri delu za štirikrat. Vse skupaj znese kar dovolj, da so se strokovnjaki začeli še bolj resno ukvarjati z vprašanjem ropota in hrupa na delovnem mestu.

Preskusili so različne možne načine, kako bi hrup omilili. V prvi vrsti so tu ušesni zamaški in protihrupne slušalke. Zamaški iz plastike ali parafina so mnogo bolj učinkoviti kot zamaški iz vate, saj znižajo slušnost ropota za 12 do 35 odstotkov, še boljše pa so slušalke, ki zmanjšajo ropot tudi za 40 odstotkov. Vendar so ene in druge priprave brez učinka, če je ropot večji od 145 decibelov.

Zato strokovnjaki predlagajo, naj v industrijskih proizvodnjah zmanjšajo delavčev izpostavljenost hrupa tako, da dela na hrupnem delovnem mestu manj časa. Druga možnost je zamenjava nekaterih hrupnih delov iz kovine. Uspešno jih lahko zamenjajo plastični, pri obdelavi katerih je mnogo manj hrupa.

Najdlje Japonke

Po zadnjih statističnih podatkih dočakajo največjo starost Japonke: tiste, ki so se rodila leta 1984, lahko upajo, da bodo doživele nekaj čez osemdeset let.

Po podatkih japonskega ministrstva za zdravstvo je trenutno povprečna življenjska doba Ja-

ponke 80,18 leta, Japonca pa 74,54. Davnega leta 1947 je bila povprečna starost, ki jo je dočakala japonska ženska 53,96 pri moških pa 50,06 leta. Vedno daljšo življenjsko dobo pojasnjujejo strokovnjaki z nenehnim upadanjem umrljivosti zaradi

možganskih bolezni in preprečevanjem epidemij gripe.

V primerjavi z drugimi državami so takoj za Japonkami Švedinje s povprečno življenjsko dobo 79,61 in Islandke z 79,45 leta. Pri moških je malo drugače: za Japonci so na drugem mestu Islandčani, Švedi pa so tretji.

Najlepša je Portoričanka

Na veličastni prireditvi v Mianiju na Floridi so izbrali letošnjo miss universum. Devetnajstletna študentka iz San Juana na Portoriku DEBORAH CARTHY je premagala 78 tekmič z vsega sveta. Zmagoslavje 1,72 metra visoke in 53 kilogramov teže Portoričanke je na televizijskih zaslonih v neposrednem prenosu spremljalo približno 600 milijonov gledalcev v 46 državah sveta.

Novi miss sveta je krono in trak najlepše izročila lanska zmagovalka, Švedinja Yvonne Ryding. Okronana Deborah je novinarjem povedala, da od vseh stvari najbolj ljubi halet, aerobiko, fotografiranje, glasbo in

dobre knjige. Dekle je dobilo tudi zelo mikavne nagrade — 175.000 dolarjev v gotovini, enoletno najemnino in razkošen apartma v New Yorku, japonski športni avtomobil, dragocen kožuh, poskusno snemanje v Hollywoodu in kozmetike za pet let.

Štiri najlepše deklice, ki so se na lepotni lestvici zvrstile za Portoričanko so dvajsetletna Španka Teresa Sanches, Zairka Benita Mureka (18), Venezuelka Silvia Martinez (20) in Urugvajka Andrea Lopez, ki ima 17 let. Naloge prve spremljevalke je tudi, kot ponavadi, da med odsotnostjo najlepše predstavlja prvo dekle sveta v humanih akcijah.

Prepoznal pištolo — igračo

»Očka, strička imata pa takšne pištole, kot je tista moja plastična, ki si mi jo kupil za rojstni dan,« je glasno povedal šestletni Frederico Lartello iz Neaplja in s temi besedami obrnil tok dogodkov v osrednji neapeljski draguljarni, sam pa postal junak dneva.

Tistega dne je namreč dvojica roparjev vdrla v draguljarno in s pištoľama v rokah prisilila osebje in kupce k mirovanju, medtem ko sta hitro polnila vreče z nakitom in drugimi dragocenostmi. Med kupci je bil tudi oče Martello z malim sinom. Sinko se je seveda zanimal, kaj strički počno in, skrit za očetom, poškilil. Takoj je prepoznal priljubljeno igračko v rokah roparjev in svojo ugotovitev glasno povedal. Otroci so pri tem nezmotljivi, svoje najljubše igračke izredno dobro poznajo.

Tako sta roparja pokopala ju-naški deček in plastična imitacija kavbojske pištole.

Potem ko je policija odvedla roparja, je lastnik draguljarne ves srečen objel dečka in ga seve-

da vprašal, kaj si želi za darilo. Frederico ni prav nič okleval, izbral si je novo kavbojsko opre-

mo, v kateri je tudi plastična pištoľa kolt 38, zdaj že znamenita tudi po neapeljskem dogodku.

Draga kraljevska glava

Na dražbah v Londonu so prodali več kot 30 dragocenih umetniških del starih afriških plemen. Tako so prodali tudi izredno dragoceno bronasto glavo kralja, staro 500 do 600 let. Neznani evropski zbiralcec je zanjo plačal 352.000 funtov. To izjemno umetniško delo je bilo doslej v neki pariški zbirki. Sodi v »bronasto obdobje« Benina, starega kraljestva na ozemlju današnje Nigerije. Kupec je plačal precejšnjo vsoto tudi za leseno skledo s pokrovom iz Nigerije, ki je bila izdelana v prvi polovici stoletja. Skledo je za 162.000 funtov kupil muzej Williama Moora, umetnika in oblikovalca iz Hollywooda, ki je umrl pred dvema letoma.

PESIMIST

— Vesolje, pravite, vas pri šestdesetih sploh ne zanima.
— Res ne. Pravijo, da pri potovanjih niti upokojenci ne bomo imeli popusta ...

LEPA TOLAŽBA

— Milan, naj te ne moti, ker te ta mesec zaradi zasebnih problemov gnjavim v stanovanju.
— Saj nisem nergal.
— V prihodnje bo drugače. Čez tri tedne, vsaj obljubljam tako, bomo imeli doma telefon ...

Pa se vendarle zgodi...

NIKOLI SE NE VE

— Do vratu sva zadolžena, ti pa hočeš prozorno obleko. Od tega ne moreva živeti.
— Nikoli se ne ve, nikoli ...

VAŠČANKA MOŽU

— Prišel je neki možakar. Hotel je kupiti osla.
— In kaj si mu rekla?
— Rekla sem mu, da te ni doma ...

IZ MOJEGA DNEVNIKA

Sobotko kopališče bi lahko po mojem zvali drgetanca. Edni drgečefo od slaboga vrejmena, drijoji od mouri cejn, tisti pa, štere špilajo na »flipere«, drgečefo od toga, ka ji letrika slejple zaton, ka tej avtomati nemafo vzemlitve. Zafja tak: Ali do keof gumifaste batače odavali ali pa na prarifo gumifasti pod pod flipere, ka do igralci na njen stali, tak kak fe na takson poudi čal pokofni bižik. Kazimir. Džouzi

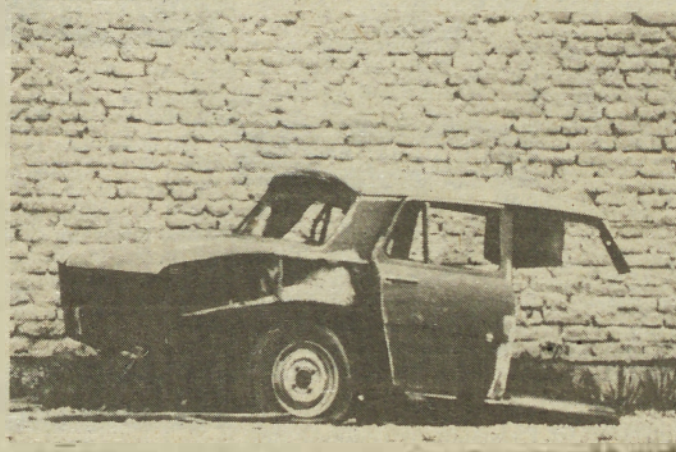
V londonskem Hyde Parku se marsikaj zgodi. Tam lahko vsakdo o vsem govori, če le najde poslušalce. Med posebnosti tega londonskega sprehajališča pa spada tudi nekakšno tekmovanje. Na klopih sedi stroga ženska ocenjevalna komisija, moški pa, ki sodijo, da imajo kaj pokazati, se predstavijo kot možakar na sliki: odgrnejo plašč, češ, pa pogledjte in ocenite!

Drevesa v gozdovih planinskega masiva Jura v Švici se na doslej nepoznan način zoperstavijo posledicam zastrupljenega okolja. Že štiri leta ugotavljajo, da na iglavcih vsako leto dozori česarki s semeni, čeprav se je to prej zgodilo vsaka tri do štiri leta. Nekatere vrste iglavcev dozori — kot trdijo tamkajšnji ekologi — šele po 30 letih, sedaj pa začno proizvajati semena že po desetem letu starosti.

Neki Tek Kor (41) se je odločil, da se bo dal sterilizirati. »Če me imajo žene radi, potem bodo privolile v to,« je dejal. Koru je namreč sedem žena rodilo 22 otrok. Čeprav je sorazmerno dobro stoječ prodajalec v Bangkoku, se Kor boji, kako bo preživel tridesetčlansko družino. Žene so se z moževim predlogom strinjale, zvit Kor pa pravi, da mora doseči to, kar mu je prerokoval neki vrač: 12 žena. »Ampak s temi dodatnimi petimi, pač ne bom imel otrok!«

Prepluti Atlantik s takšnim ali drugačnim plovilom, ni več nobena senzacija. Podvig dveh Francozov pa je vendarle vreden pozornosti. Atlantik nameravata prepluti z jadralno desko, dolgo 8, široko pa 1,90 metra.

Moja dežela.

Danes je Slovenija poldrugo uro daleč od Frankfurta in Rima, dve uri od Pariza, iz Londona je mogoče priti v treh urah, iz New Yorka v devetih, iz Toronta v osemnajstih. Pot iz Avstralije traja uro manj kot en dan. Od letališča do najbližjega smetišča je potem ponavadi manj kot pet minut.

Slovenija. Njenih zakladov nismo dobili od dedov v dar. Zaupali so nam jih vnuki.

Slovenija

RADIO MURSKA SOBOTA

V sodelovanju z diskom D v hotelu Diana

Vsako sredo v oddaji 21 232

1. Za milijon godina — Yu rock misija
2. 19 — Paul Hardcastle
3. Navali narod na gostilne — Janez Bončina Benč
4. Rock me Amadeus — Falco
5. We are the World — USA for Africa

Naš in vaš predlog:

Life is life — Opus
You spin me around — Dead or Alive
Axel F — Harold Faltermeyer

Predloge za lestvico pošljite na naslov: Radio Murska Sobota, Titova 29/1, 69000 Murska Sobota, s pripisom: za 5 naj.

MALO DVOUMNA

- Odkrito mi povej, si imel kdaj v življenju opravka s policijo?
- Nisem vajljivec. Fantje naj kar mirno delajo.
- Zakaj pa je potem pred dnevi stal policijski avtomobil na vašem dvorišču?
- Takrat so imeli oni opravka z mano ...

ŽAGA-ŽAGA, KI NE ŽAGA

- V krajevni skupnosti Moravske toplice spet tečnarijo okrog žage.
- Saj še stoji.
- To že, vendar bi po dolgih letih radi spet žagali. Kaj jim ne pride na misel? Pogonski jermen je vendar v Motvarjevcih, časa za pogovore o upravljanju z žago in lastništvom nasploh, za to pa tudi pri najboljši volji nimamo časa.

Ne pozabite na rože!

Da bodo lahko vaše rože ostale same doma in ne bodo ovenele, lahko uporabite kar navadne polivinilaste vrečke, v katerih vsak dan prinašate živila iz trgovine. Kako to narediti? Rože najprej dobro zalijte. Potem jih vsako posebej položite v polivinilasto vrečko. Da se rože v vrečki počutijo neovirane ter da bodo imele več zraka, bo najbolje, če v lončke zabijete štiri palice, okrog katerih vrečko na vrhu zavežete. Skozi prozorno polivinilasto vrečko bodo rože dobivale dovolj svetlobe, vlaga pa ne bo izhlapevala, ker ji bo polivinil to preprečil. Preden pa rože položite v vrečke, jih morate dobro pregledati, vse stare liste in cvetove pa odstraniti.

ROŽE NIŽE OD VODE

Polno posodo vode postavite kar na stol ali na kak zabojček, lončke z rožami pa na tla okrog posode z vodo. Najbolje je to narediti v kopalnici. Za vsak lonček posebej napeljite iz posode z vodo, ki stoji višje, volnene ali bombažne trakove, lahko pa jih naredite iz vate. To storite tako, da konce volnenih trakov potopite v vodo, druge konce trakov pa v lonček, po katerih se bodo cvetice oskrbovale z vodo.

ROŽE NAD VODO

Nad kadjo, umivalnikom, pomivalnim koritom ali kako drugo večjo posodo, odvisno od tega, koliko lončnic imate, položite leseno ploščo ali kako drugo podlago, na katero zložite lončnice. Vsaka lončnica mora seveda imeti v lončku luknjico. Skozi luknjo v lončku napeljite volnene ali bombažne trakove v lonček in jih malo zakopljite v zemljo, drugi konec traku pa speljite v posodo z vodo in to na spodnji strani. Tako bodo cvetice črpale vodo iz posode pod seboj.

KOMPAS
JUGOSLAVIJA

NOVO V GORNJI RADGONI

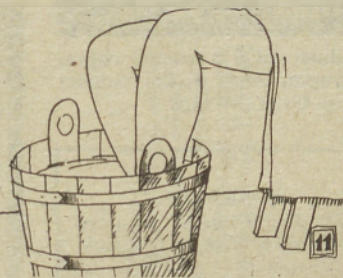
KOMPAS GORNJA RADGONA vas vabi, da obiščete v neposredni bližini mejnega prehoda PIVNICO, kjer boste v prijetnem ambientu starodavne kleti postreženi z izbranimi jedmi in vini bližnjih gor.

NAŠA RISBA — VAŠ PRIPIS

Duhovite pripise k novi risbi pošljite najkasneje do 1. avgusta na naslov Vestnik, Murska Sobota, Titova 29/1. Objavljene pripise honoriramo.

- Spet se nekdo gre akcijo — pocenimo počitnice! (Daniel Žizek)
- Lesnina in Zlatorog hkrati — lepe noge je treba negovati! (Milan Šernek)
- Ker obisk pri zdravniku se draži, naj te knjapanje zdravi. (Ludvik Kramberger)
- Možiček dragi, tudi ti prispevaj za moj krzneni plašč. (Bogomir Rožkar)
- Ljubo doma kdor škaf ima. (Franc Potočnik)
- Turizem se širi v domače kuhinje. (Franc Potočnik)

Jakna, kakršno vidite na sliki, ni niti nehala biti moderna. V tej sezoni pa je super moderno, tako kot cvetlični vzorci, s katerimi jo lahko lepo kombinirate, poleg tega pristaja vsem drugim pisanim poletnim krilom, enobarvnim hlačam ali karistim bermuda hlačam.

Jakne, ki so pravzaprav podobne kratkim suknjičem, imajo široka ramena, segajo do pasu, lahko so s klasičnim ovratnikom ali brez njega ter zapete z dvema gumboma ali pa celo dvema vrstama gumbov.

Poletni recepti

ZELENJAVNJA JUHA DRUGAČE

Sestavine: 1 korenček, 1 čebula, 1 krompir, 1 paradižnik, malo zelene, petršilj, sol. Dodate še 2 bučke in 1 jajce.

Zelenjavo očistite, narežite, dajte v liter hladne vode in zakuhaite. Ko se zmehča, jo odcedite, spasiirajte, ali zmešajte v mešalniku. Zlijte nazaj v juho in dodajte tri mlade bučke, prerezane na četrtine po dolžini, neoguljene — kuhajte 10 minut. Bučke nato vzemite iz juhe in jih servirajte posebej kot dodatek h glavni jedi, prežite z omako iz olivnega olja, petršilja in česna. Ostanke juhe počasi dodajte 1 skodelico pšeničnega zdroba in prekuhaite. Na koncu vmešajte v juho še eno jajce.

GRŠKA KMEČKA SOLATA

V skledi pripravimo neolupljeno in na ne premajhne košček rezano kumaro, 2 do 3 neolupljene na enake koščke narezane paradižnike, na kolobarje narezano čebulo, 2 zelena fefrona ali zeleno svežo papriko, narezano na podolgovate koščke. Vse prelijemo s solatno omako iz 6 žlic olivnega olja, 2 žlic vinskega kisa, 1/2 žličke soli in 2 noževih konic zmletega popra. Dodamo 200 g na koščke narezanega ovčjega sira, solato obložimo s črnimi olivami in potresemo s seseklimi petršiljem ali posušenim majaronom.

Z avtom na počitnice

Da ne bi po nepotrebnem ostali na cesti med potjo do morja, vam predlagamo nekaj kratkih nasvetov. Boljše jih je upoštevati in obiskati prej mehanika, kot pa po nepotrebnem tvegati!

— Prevelik prazni hod volana nas opozarja na iztrošenost zobnih letov ali pa »polža« na volanu oziroma nas opozarja na napake na prednjem delu. Obiščite mehanika!

— Ropotanje prednjega kolesa in poskakovanje na podlagi — dokaz, da so blažilci pri koncu uporabnosti in da bi morali preizkusiti uravnoveženost koles.

— Pritisk v gumah poleti bi

moral biti nekoliko nižji od predpisanega, glede na to, da se zrak pod vplivom visokih temperatur razširi.

— Ne odpravljajte se na daljše potovanje, če je profil vaših gum milimeter ali manj.

— Če vaše vozilo ob zaviranju zanaša, zavore niso dobre, oziroma zavorne obloge niso enakomerno obrobene.

— Preverite, koliko olja imate v zavornem rezervoarju. Če je gladina olja pod minimalno dovoljeno količino, ni dovolj le priti olje, temveč morate obiskati mehanika, ki bo preveril učinkovitost zavor in ugotovil, če ni mogoče prodrl v zavorni sistem zrak.

— Pretirana glasnost izpušnega sistema vas opozarja, da je izpušni lonec pregorel, oziroma da bo kmalu pregorel do konca, če takoj kaj ne ukrepate.

— Če slišite nenavadne šume iz okolice motorja, morate takoj obiskati mehanika. Naj on pravočasno odkrije napako, v drugem primeru bo škoda znatno večja.

— Če niste dovolj izkušeni, se nikar ne dotikajte ničesar, pri vžigu. Če mislite, da je potrebno kaj narediti, rajši poiščite pomoč strokovnjaka.

Nič nas ne sme presenetiti

Tabor izvenšolske mladine v Vidoncih

Pred kratkim so v centru za obrambno usposabljanje v Vidoncih na Goriškem sklenili štirinajstnevno usposabljanje mladine v veččinah obrambe in zaštite, ki se organizira za tiste mlade, ki po končani osnovni šoli ne nadaljujejo šolanja v srednjem usmerjenem izobraževanju. Tudi letos je bil organizator usposabljanja sekretariat za ljudsko obrambo skupščine občine Murska Sobota, kjer je bilo odločeno, da bo usposabljanje zaradi velikega števila mladih (okrog 250) v dveh izmenah. Tako se je prva skupina mladih poslovila iz Vidonca s prav dobro oceno, druga pa z

turo, SLO in DS ter informiranja. Tako so vsak dan pripravljali stenske časopise, radijske oddaje, kulturne programe ob tabornem ognju, organizirali ples in športna srečanja z mladimi iz Vidonca in Otovca ter izdali svoj bilten. V taboru jim ni bilo dolgčas, in tako se jih je precej odločilo, da se vključijo med mladince in mladinke prostovoljce teritorialne obrambe, kjer si bodo pridobljeno znanje še poglobili, nekateri pa se bodo udeležili mladinskih delovnih akcij. Nadvse prisrčna je tudi sklepna prireditev s kulturnim programom. Uspeh tabora v Vidoncih na Goriškem v

odlično. Slednji so namreč dosegli tudi odlične rezultate pri streljanju z vojaško puško.

Med taborom v Vidoncih na Goriškem mladi niso spoznali le strokovno vojaških veščin, temveč so organizirali aktiv Zveze socialistične mladine, v okviru katerega so delovale tudi komisije za šport, kul-

dveh izmenah je bil vsekakor dosežen, na dosedanjih izkušnjah pa se bo obrambno usposabljanje mladih nadaljevalo tudi v prihodnje. Povedati je treba, da so tovrstna usposabljanja mladih vsako leto kakovostnejša in popestrjena z nekaterimi novimi oblikami.

Filip Matko

ŽAGANJA TAKŠNA IN DRUGAČNA

— Bedake in kdove kaj vae so »dellj« strokovnjaku, ki je pred leti naročil, da je treba v sredšču Murke Sobote odžagati odmirajoče veje pletan.

— Vem, precej hude krvi je bilo, vendar so danes pletane kot prerojene. Nekaj podobnega — žaganja namreč — nekateri predlagajo za odmirajoče ali nedoraslo tudi v drugih vrhovih ...

IZGOVOR ALI PA NE

- Kako je pa kaj a sladkorno?
- Kaj te briga! Za svoje zdravje skrbim sam in zdravniki mi pomagajo.
- Nisi me razumel. Ne peso sam mislil ...

sestavil	krađljivec	bebec	koristna ptica	koruzni storž	okras	slovenski pesnik (Janez)	prebivalka Arabije
Marko Napast	zamikavt		ujeda				
vrsta šolskega spricevala							
vojskovodja zahodnih Germanov							
dokumen							
izumrl German				ime igralca Hunterja			
				qr. otok			
kopno v morju, jezeru ali reki					Rdeči križ		
					Split		
fosfor		sorta					
		pastirska pesem					
teniški rekvizit						mesec v letu	mehko vita preja za vezenje
»električna« morska riba						Mark Twain polni v snegu	
talij			želatina iz alg				
			iglavac				
herojsko obdobje naših narodov					plačilo na račun		
					veznik		
sebičnost							
električna svetilka							

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE — Vodoravno: nosnica, akvarel, krasota, Lara, IM, asi, U Nu, delegat, Akola, L, anta, ion, kit, špinača, češarek, Elan, KA.

Prodaj

Pohištvo za dnevno sobo prodam. Tel. 25 226. M-3234
Enonadstropno hišo in gozd na Goriškem prodam. Tel. 22 076. M-3235
ZASTAVO 101, letnik 1976, novoregistriran, prodam. D. Slavečič 60. M-3236
ZASTAVO 750, letnik 1981 (december), prodam. Grah, Pertoča 25. M-3238
TRAKTOR IMT 560, nov, prodam. Matjašević 62. M-3239
ŠKODO 105 L prodam. Vidonci 128. M-3243
KRAVO, brejo 6 mesecev, kontrola A, prodam. Salamenci 25. M-3244
TELICO, brejo 9 mesecev prodam. Črenšovci 67. M-3245
ZASTAVO 750, letnik 1984, 8.000 km prevoženih, ugodno prodam. Naslov v upravi lista. M-3246
ZIDANO HIŠO Z GOSPODARSKIM POSLOPIEM in 5,47 ha zemlje z gozdom, zaradi starosti in osamljenosti prodam. Interesenti naj se ogledajo 29. in 30. julija v Vidoncih 41. M-3247
MALE PUJSKE, stare 8 tednov, in MLADO KRAVO, brejo 9 mesecev, ugodno prodam. Pečaroviči 87. M-3248
SEME RDEČE DETELJE prodam. Brodarska 19, Krog. M-3252
RENAULT 12 po delih prodam. Tel. 76 215, zvečer. M-3255
PRODAM M. B. O (radio z ojačevalcem, kasetarjem, gramofonom in zvočniki — 2 x 40 W) in računalnik ZX 81. Naslov v upravi lista. M-3256
TRAKTOR ZETOR 5011, z 1150 delovnimi urami prodam. Domanjševci 4, p. Križevci v Prekmurju. M-3257
OMARO, MAHAGONIJ, most, ročne izdelave ugodno prodam. Tel. 26 557. M-3258
ŠTEDILNIK (kombinirani 4 plin + 2 elektrika) prodam. Goričica 49, Čemelavci. M-3260
HRASTOVE PLOHE, večjo količino, prodam. Čemelavci, Goričica 55, Čelc. M-3261
SLAMNATE BALE PRODAM. Tešanovci 111. M-3262

V gostilni Trezike Sobočan na Hotizi gostov ne manjka, vendar danes pogrešajo mene.

VOZ Z GUMIJASTIMI KOLESJI prodam. Tešanovci 62. M-3262
ZITNI KOMBajn 685 prodam. Franc Vogrin, Zg. Porčič 74, Gradišče v Slov. Goričah ali tel. 26 951. M-3263
TRODELNA OKNA z roletami prodam. Jože Iđič, Mladinska 26, M. Sobota. M-3264
BREJO KRAVO ali telico prodam. Franc Rogac, Sotina 105. M-3265
SLAMNATE BALE na njivi prodam. Kuhar, Nemčavci 25 ali tel. 24 543. M-3268
RENAULT 18 TL, avgust 1979, s plinsko napravo, ugodno prodam. Temčinova 6, M. Sobota ali tel. 21 080. M-3269
NEMŠKEGA OVČARJA z rodovnikom, starega pet mesecev prodam. Iđič, Mladinska 32, Bakovci. M-3270
TRI KRAVE in DVE TELICI za rejo, TRAKTOR IMT 533, bočno traktorско koso IMT in obračalnik SIP TO-220 prodam. Ogled v nedeljo, 28. julija in 4. avgusta. Osterc — Svetlik, Bunčani 32. M-3271
PEČ ZA CENTRALNO OGREVANJE, 25.000 cc prodam. Zver, tel. 70 221 dopoldne. M-3272
TRAKTOR STEYR 18 KM s plugom in branami prodam. Ivan Mutvar, Vidonci 144, p. Grad. M-3273
VOZ Z GUMIJASTIMI KOLESJI za traktor in aluminijasti sod za gnojnice, vse v dobrem stanju, prodam. Rankovci 8, p. Tišina. M-3274
TRAKTOR Steyr z jermenico 30 KS in nove blatnike za ferguson 539 prodam. Vigali, Bakovci, Zvezna 10. M-3275
MALE PUJSKE PRODAM. Kupšinci 51 ali tel. 24 583. M-3277
MALE PUJSKE, stare 8 tednov, prodam. Zvezna 15, Rakičan M-3278
ZETOR 6011, prodam. Bodonci 45. M-3280
SALONITNE PLOŠČE ANHOVO, 8-rebrne, prodam. Naslov v upravi lista M-3281
MOTOKULTIVATOR GORENJE, special, s frezo prodam. Daniela Klobučar, Salinci 7 c pri Ljutomeru. M-3282

DOBIMO SE V CAFE BARU TRIJ Lendavska 19, b. Murska Sobota

Razpisna komisija delovne organizacije ABC POMURKA — TOVARNA MLEČNEGA PRAHU p. o. Murska Sobota

RAZPIŠUJE

dela in naloge individualnega poslovnega organa — direktorja.

Poleg splošnih pogojev mora kandidat izpolnjevati še naslednje posebne pogoje:

1. da ima visokošolsko izobrazbo agronomske, živilskotehnoške ali ekonomske smeri in 5 let delovnih izkušenj v mlekarstvu.
2. da je družbenopolitično razgledan in moralno-politično neoporečen in da ima organizacijske sposobnosti.
3. Navedena dela in naloge se razpisujejo za štiri leta.

Kandidati naj svoje prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev pošljejo na naslov: ABC POMURKA — TOVARNA MLEČNEGA PRAHU p. o. M. Sobota, Lole Ribarja 6 v roku 15 dni po objavi razpisa. Izbira kandidata bo opravljena v 15 dneh po preteku razpisnega roka. Kandidati bodo o razpisu pisno obveščeni.

DVOINPOLSOBNO stanovanje v centru M. Sobote (pri parku), vseljivo avgusta 1985, prodam. Tel. 23 036, popoldne. M-3283
REJCI KUNCEV POZOR! Nujno prodam bokse — hleve za zajce. Jože Horvat, Bagerje 41, p. Lendava. M-3284
KRAVO po izbiri prodam. Krog, Plečnikova 50. M-3287
PLEMENSKE ZAJCE, novozelandske, prodam. Franc Pelc, Rožički vrh 60, p. Videm ob Ščavnici. M-3289
SVINJO s pujski ali visoko brejo svinj prodam. Trnje 5, p. Črenšovci. M-3290
Namizne ročne škarje prodam. Veščica 6, p. M. Sobota. M-3291
MALE PUJSKE PRODAM. Tropovci 21 b. M-3292
BREJO KRAVO in telico prodam. Zelko, Mačkoviči 17. M-3293
Z 101 de lux, letnik 1977 prodam. Tišina 22 b. M-3294
DVA KAVČA in dva fotelja (komplet), star 1 mesec prodam. Horvat, St. Rozmana 14, M. Sobota. M-3295
ZAMRZOVALNO SKRINJO, 220-litrsko, prodam. Krog, Murska 10. M-3296
NOV KAVČ, ugodno prodam. Veselinovič, Grajska 9, M. Sobota. M-3297
TRAKTORSKO KOSO miostandard, licenca lusatis, prodam. Mlajinci 13. M-3298
PUJSKE prodam. Kumin, Černelavci, Goričica 81. M-3299
MOSKVIČ prodam. Ogled vsak dan, Naselje Borisa Kraigherja 26 ali tel. 21-270. M-3301
DVOINPOLSOBNO stanovanje prodam. Šoštar, St. Rozmana 15, Murska Sobota. M-3303
KOMBajn ZMAJ 780 prodam. Rudolf Abraham, Šalovci 138. M-3304
TRAKTOR STEYR, 18 KS, generalno obnovljen, prodam. Tel. (062) 711-345, zvečer. IN-428
BETONSKO OGRAJO (20 m) in rabljen kuhinjski kombinirani štedilnik (2+2) prodam. Telefon 75-895 — zvečer ali Dolga vas 130 a. M-IZP
TRAKTOR URSUS 24 KS s priključki, dobro ohranjen, in kravo, staro 8 let, prodam. Panker, Pečaroviči 120. M-3305
KRAVI, stari 3 in 7 let, prodam. Kučan, Peskovci 17. M-3306
KORUZO na storžih prodam. Gradišče 54 a. M-3307
SALONITNE PLOŠČE, 150 kosov, Anhovo, 8-rebrne, sive, in slemenjake ugodno prodam. Bratovci 163 ali tel. 71-140. M-3308
TELICO, brejo 6 mesecev, in kravo, brejo 4 mesece, prodam. Anton Gomboč, Petanji 108 (pri Muri). M-3309
HIŠO v Murski Soboti prodam. Naslov v upravi lista. M-3310
PONY EKSPRES, šotor in stroj za popraviljanje nogavic prodam. Tropovci 15. M-3311
MALE PUJSKE PRODAM. Krajna 2. M-3313
MALE PUJSKE PRODAM. Kološa, Moravske Toplice, Brzinšček 12. M-3314
CISTERNO, 2200 l, predstevnik 1,80 m, klinaste brane, osebni avtomobil Wartburg prodam. Gradišče 33 ali tel. 76-452. M-3316
ZASTAVO 750, registrirano, in ZASTAVO 750, neregistrirano, (po delih), prodam. Tel. 71-265, zvečer. M-3317
VERBESONNOV kosilnico ugodno prodam. Vučja vas 16. M-3318
AVTORADIO BLAUPUNKT in škropilnico Panonija, prodam. Stara 1. Tel. 24-513. M-3319
TELEVIZOR črno-beli, menjalnik za Z 101, motorno žago, malo rabljeno, prodam. Štefan Laslo, Dobrovnik 97. M-3320
ZASTAVO 101, letnik 1979, prevoženih 90.000 km, disketno, enoto commodore 1541, praktično B 200, teleobjektiv 200 mm, 3x konverter, ugodno prodam. 21-770, dopoldan (Andrej). M-3322
MOPED TL 40, letnik 1979 prodam za 30.000,00 din. Karel Gjergjek, Prosečka vas 39. M-3323
ETERNIT, rjave barve, opečna polnila in betonsko železo, ugodno prodam. Jože Horvat, Jurij 32, p. Rogoševci. M-3325
SEME oljne repice (»ripi«) prodam. Špoljanič, Dankovci 10, Mačkoviči. M-3327
MANJŠE POSESTVO v Stavešincih 16 prodam. M-3330
PEČ ZA CENTRALNO OGREVANJE TAM STADLER 35.000 K, prodam. Ogled popoldan, Gregoričeva 44, M. Sobota. M-3323
OPEL REKORD, karamboliran, vozen, neregistriran, tudi po delih prodam. Lendavska 10. M. Sobota, Ritupe. M-3324
KOLO NA PET PRESTAV, ugodno prodam. Žitek, Generala Maistra 1. Telefon 22-361. M-3325
BRUSILNI STROJ za polnojarmerik, rabljen, nov plug posavec 2, krožno brano olt 24, klinaste brane IMT

Na bazenu v Radencih 27. 7. 1985

RADENSKA NOČ

V programu, ki se bo pričel ob 17. uri, bodo nastopali: Tereza Kesovija, ansambl Mrak, Unior 6 in Slovenija, plesne skupine in drugi.

Vstopnice po 400 din na recepcijah hotelov: Radin, Grozd, Jeruzalem, Diana, Termal in pred prireditvijo ob bazenu v Radencih.

Branku Vogrinu iz Selišč pri Vidmu ob Ščavnici ob odhodu v Kanado srečno pot, dobro počutje in da bi se večkrat spomnil na svoje najdražje v domačem kraju srčno želijo: mama, stara mama, brat Edi in sestra Ivanka.
Obenem pa želijo srečno vrnitev v Kanado družini Vrbnjak.

3. prodam. Tel. (069) 74-959. M-3266
PET TRAMOV, 8- in 6-metrski, zagnane 16 x 18, prodam. Zakoc, Stanjevič 3. M-3279
LES ZA TRAME, za gradnjo (rabljen) in dva ter 3 tridelna okna, prodam. M. Črnci 37. M-3285
ZASTAVO 750, registrirano, prodam. Cena 65.000,00 din. Dankovci 26. M-3331
PEUGEOT 404, registriran, dobro ohranjen, prodam. Lebar, Naselje B. Kraigherja 5, M. Sobota. M-3332
PSA, nemški ovčar, podarim dobri družini. Naslov v upravi lista. M-3333
KRAVO, staro 12 let, vozno, prodam. Kovačević 8, p. Grad. M-3334
HLADILNIK, 250-litrski in raztegljivi kavč v dobrem stanju prodam. Tomšičeva 18, M. Sobota. M-3335
SEME rdeče detelje prodam. Flisar, M. Črnci 26. M-3337
POLONEZ 1500, prva registracija 1981, prevoženih 32.000 km, prodam. Brunc, Vegova 13. M-3338
LEGLO KALIFORNIJSKIH ČRVOV PRODAM. Telefon 24 671. M-MM
4000 modulov, 1200 polnil, 6 m schiedla ø 16, 500 kg železa, 400 kg bitumna, 50 nosilcev 400 m prodam. Ana Jerič, Dokležovje 23. M-3329
DELE za golf: dinamo, razdelilnik, vplinjač, motorček za gretje s hladilnikom, motorček za brisalce, rezervarček za zavorno olje, in brisalce, izpušno cev, desna vrata, polosi (komplet), vilice in še vrsto drugih stvari. Ogled vsak dan od 16. do 20. ure. Konrad Pintarič, Plitvički vrh 19, G. Radgona. M-3300
Sivalni stroj mirna, sejalnica, prirejeno za traktor, 13-redno, koruzno OLT, 2-redno. Naslov v upravi lista. M-3288
Kombajn lanz v dobrem stanju, motor mercedes na plinsko olje, dvakrat veže bale, prodam. Zenkovič 67. M-3210
KUNCE, belgijski orjak, prodam. Telefon 81 223. IN-430
PEVSKO OZVOČITEV, FBT 100 W in ojačevalec SOUND CITY BAS 150 W, prodam. Sobotčan, tel. 71 502. IN-432
TRAKTOR STEYR, 30 KS, generalno obnovljen, prodam. Štefan Novak, Radomerje 15 c, Ljutomer. IN-433
ELEKTRIČNI valilice za perutnino prodam. Dragica Mitnjek, Kidričeva 16, M. Sobota. GR-202
ČRNO-BELI PRENOSNI TELEVI-ZOR ITT (uvožen z deklaracijo) prodam. Cena 25.000,00 din. Korošec, tel. 79 090 od 7.—15. ure. GR-203
ŠILAŽNI KOMBajn, MEX II, zelo dobro ohranjen, prodam. Ivan Klobaša, Okoslavci 71, Videm ob Ščavnici. GR-204
MOTOKULTIVATOR, novi, model F 600, standard Honda, prodam. Tel. 73 177 (zvečer). GR-205
MOTORSKO KOLO CZ 175, dobro ohranjeno za 75.000 din. prodam. Zlatko Rebermak, Janžev vrh, Radenci. GR-206
ČRNO-BELI televizor, prodam. Cena 25.000,00 din. Naslov v upravi lista. GR-207
KRAVO S TELETOM, staro 9 let, kravo, staro 4 leta, brejo 8 mesecev, in otavo za košnjo (1 ha), prodam. Lutverci 20, p. Apače. GR-208
DVE KRAVI, zaradi bolezni v družini, prodam. Korin Imre, Dobrovnik 82.

Kupim

Kosilnico BCS z žetveno napravo, kupim. Alojz Ficko, Vidonci 107, p. Grad. M-3328

POPRAVEK

Pri objavi zahvale ob smrti ŠTEFANA VLAJA (Vestnik, št. 28 dne 18. 7. 1985) je nastala napaka. Pravilen tekst se glasi: »Posebno se zahvaljujem govornikom za poslovnice besede, pevskemu zboru DU za odpete žalostinke in pihalnemu orkestru iz M. Sobote.«
Za napako se opravičuje.

Sobe

Opremljeno sobo v Šalovcih išče mlada učiteljica. Verica Jaušovec, Janžev vrh 23, p. Radenci. M-3250
Nujno iščem stanovanje v Ljutomeru ali okolici. Naslov v upravi lista. IN-431

Zaposlitve

ZAPOSILIMO natakarico in čistilko. Hrana in stanovanje preskrbljena. Gostilna Ignac Horvat, Črenšovci. M-3237
DELAVCA za kmečka opravila takoj zaposlim. Naslov v upravi lista. M-3336
KV šiviljo sprejememo v redno delovno razmerje. Zaželeno najmanj eno leto delovne prakse. TEKSTILA, Vučja vas, 69242 Križevci pri Ljutomeru. IN-412

preklici

Preklicujem veljavnost diplome 01-1676/1-27/59, izdane na KŠS v Mariboru. Vladimir Škalič, Sebeborci 71, p. Martjanci. M-3241
Preklicujem veljavnost spričevala o zaključnem izpitu, izdanega v šol. l. 1981/82 na SCTPU — smer avtomehanik. Jože Nemec, Večeslavci 38, p. Rogoševci. M-3286

Koroška kmetijska zadruga TZO LEDINA Slovenj Gradec, Celjska cesta 10

objavlja

na podlagi določil pravilnika o delovnih razmerjih TZO prosta dela in naloge za zakonski par, in sicer za dela in naloge

živinorejca

pogoj — končana osnovna šola, 1 leto delovnih izkušenj v živinoreji, po možnosti z znanjem dela s traktorjem.

Delovno razmerje se sklepa za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Prijave pošljite v roku 8 dni po objavi na naslov:

Koroška kmetijska zadruga TZO LEDINA 62380 SLOVENJ GRADEC, Celjska 10

SOBOTA, komunalna, obrtna, vrtnarska in tapetniška dejavnost, n. sol. o., TOZD TAPETNIŠTVO, o. sub. o., Kopaljška 2, Murska Sobota

Delavski svet v skladu z določbami statuta tozda ponovno razpisuje dela in naloge s posebnimi pooblastili in odgovornostmi

DIREKTORJA TOZDA TAPETNIŠTVO

za mandatno dobo 4 let.

Kandidati za razpisana dela in naloge morajo poleg splošnih pogojev, določenih z zakonom, izpolnjevati še naslednje:

- da imajo tri oziroma pet let delovnih izkušenj,
- da imajo organizacijske sposobnosti,
- da so družbenopolitično aktivni.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev naj kandidati pošljejo v zaprti ovojnici v osmih dneh po objavi razpisa na naslov: Sobota, tozda Tapetništvo, Kopaljška 2, Murska Sobota, z oznako »za razpisno komisijo«.

Kandidate bomo o izidu obvestili v osmih dneh po izbiri.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage žene, mame in stare mame

Eme Žigo

roj. Zieger iz M. Sobote

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, dobrim sosedom, prijateljem in znancem, ki so čustvovali z nami, darovali cvetje in v dobrodelne namene ter jo pospremili na njeni zadnji poti. Posebej se zahvaljujemo dr. Šavlovi, dr. Bedernjaku in osebju infekcijskega oddelka za njihovo požrtevno delo.

Hvala tudi g. župniku za pogrebni obred in pevcem za odpete žalostinke.

ŽALUJOČI: mož Štefan, hčerka Elizabeta in sin Stanislav z družinama.

Poroke

Viktor MARIČ, specializirani ključavničar, Rogoševci 61 in Dragica GOMBOČ, administrativna tehničar, Jurij 35; Bojan ZORJAN, mizar, Sotina 4 in Maela MARIČ, šivilja, Rogoševci 43; Anton VIDONJA, šofer, Fikšinci 27 in Verica KIKEC, poštna delavka, Jurij 62; Marjan MARKOČ, likalec, Sotina 100 in Stefanija GAAL, knjigovodska delavka, Murska Sobota, Cankarjeva 29; Drago GRAH, mizar, Korovci 33 in Tatjana BUČEK, šivilja, Sotina 18; Viljem ROGAČ, vodovodni instalater, Nuskova 13 in Cvetka JUD, kuharica, Sotina 54.

Za kirurgijo

ZA GRADNJO KIRURŠKEGA BLOKA SO DAROVALI:

Družina Janeza Hajnala, M. Sobota, M. Kuzmič 8 (namesto venca na grob pok. Vladimirja Kukanje, M. Sobota) — 2.000,00 din; Sekcija žena pri KO SZDL Park Murska Sobota (namesto cvetja na grob pok. možu Albine Babič, M. Sobota) — 1.500,00 din; Družina Aleksandra Kardosa, Moravske Toplice (namesto venca na grob pok. Ludviku Dravcu, Moravske Toplice) — 3.000,00 din; Krajevna skupnost Moravci — 266.880,00 din; Gostilna Kramberger, Negova — 18.550,00 din, 30 DM; Amalija in Janez Kerčmar, M. Sobota, Cankarjeva ulica 50 (namesto cvetja na grob pok. Miklošu Ferherju, M. Sobota) — 1.000,00 din; Družini Horvat iz M. Sobote in Izole (namesto venca na grob pok. sosedu Vladimirju Kukanji, M. Sobota) — 3.000,00 din; Družini Tobias, M. Sobota (namesto venca na grob pok. mr. Bruna Tobiasa) — 5.000,00 din;

DAROVALCEM SE ZAHVALJUJEMO!

PRISPEVEK NAKAZUJTE NA RAČUN: 51900-763-30297

DELOVNI LJUDJE IN OBČANI TER ORGANIZACIJE, KI BODO NAKAZOVALI PROSTOVOLJNE PRISPEVKE NAMESTO VENCEV, MORAJO NA SPOROČILO O VPLAČILU POLEG NAMENA NAKAZILA NAVEŠTI TUDI NASLOV ŽALUJOČE DRUŽINE, KI JI BODO POSLALI SOŽALNICE.

Krvodajalci

ELRAD — Štefan Lončar (11), Marija Ferčec (3), Štefka Cunk (2), Branko Bartolič (3), Majda Koša (3), Viktor Lesjak (8), Angela Perša (3), Peter Pintarič (5), Marko Golar (7), Ivan Vrbanič (2), Marjan Žnidarič (3), Ivan Šinko (7), Branko Posavec (3), Mirko Jančar (2), Željko Mavrič (5), Marjan Babič (8), Martin Fridau (4), Maks Pučko (16), Jože Sabotin (3), Janko Žižek (14), Jože Gider (19), Jožica Oswald (5), Zvonko Bojnc (3), Anton Kovač (9), Marjan Banfi (8), Franc Turkl (3), Milka Seger (6), Antonija Vajs (5), Franc Rubin (20), Jožica Hvalec (6), Cvetka Habjanič (2), Pavla Maček (3), Hilda Štekočič (3), Frida Plohl (1), Julijana Rajšp (5), Cvetka Sreš (8), Milena Marovič (4).

VSEBINA

- Dolgoročni plan razvoja vodnega gospodarstva na vodnem območju Mure za obdobje 1986—2000
- Samoupravni sporazum o temeljih plana Območne vodne skupnosti Mura, Murska Sobota za obdobje 1986—1990
- Analiza izvajanja srednjeročnega plana za obdobje od leta 1981 do 1985 na področju kategoriziranih cest v občini M. Sobota

Skupščina Območne vodne skupnosti Mura je na svoji seji dne 11. julija 1985 obravnavala v zboru uporabnikov in v zboru izvajalcev osnutka:

- a) Dolgoročnega plana razvoja vodnega gospodarstva na vodnem območju Mure za obdobje 1986—2000 in
- b) Samoupravnega sporazuma o temeljih plana Območne vodne skupnosti Mura, Murska Sobota za obdobje 1986—1990,

katere daje v javno obravnavo do 15. septembra 1985.

Predloge in pripombe k navedenim aktom je poslati do navedenega roka Strokovni službi Območne vodne skupnosti Murska Sobota, Grajska 1c.

DOLGOROČNI PLAN RAZVOJA VODNEGA GOSPODARSTVA NA VODNEM OBMOCJU MURE ZA OBDOBJE 1986—2000

1.0 SPLOŠNO

V Sloveniji je vodno gospodarstvo organizirano v samoupravne interesne skupnosti Območne vodne skupnosti po teritorialnem funkcionalnem principu, kar pomeni, da vsako vodno območje pokriva ena območna vodna skupnost. Vodno območje Mure zajema površino povodja Mure v SR Sloveniji, ki se pokriva z območji občin Lendava, M. Sobota, Ljutomer, G. Radgona in del občin Maribor-Pesnica in Lenart. Skupščine območnih vodnih skupnosti delujejo po dvodomnem principu: zbor uporabnikov in zbor izvajalcev, skupščina ima 60 delegatov. V vseh skupščinskih organih je upoštevana enakopravna zastopanost izvajalcev in uporabnikov, kar pa ne pomeni tudi paritetno zastopanost.

Na ravni republike so območne vodne skupnosti, v skladu z zakonom o vodah, ustanovile Zveze vodnih skupnosti Slovenije. Skupščina Zveze vodnih skupnosti Slovenije prav tako deluje po dvodomnem principu, odločitve pa sprejema praviloma sporazumno. Podobni principi veljajo tudi za vse ostale samoupravne organe Zveze vodnih skupnosti Slovenije. Samoupravni organi Zveze so odbori: za študije, varstvo kakovosti vode, varstvo pred vodo in varstvo vodnih količin, hudourništvo in erozijo, odbor samoupravne delavske kontrole, ob Zvezi pa deluje tudi odbor za urejanje kmetijskih zemljišč. Analogno so pri OVS Mura predvideni tudi odbori in komisije, ki so organizirane v skladu z novimi samoupravnimi sporazumi o ustanovitvi OVS Mura.

Za zagotovitev potrebne strokovnosti v delu Zveze in OVS so območne vodne skupnosti in Zveza ustanovile skupno strokovno službo, zaradi racionalnega delovanja pri Zvezi vodnih skupnosti, s tem da ima izpostave treh do petih delavcev na sedežu vsake območne vodne skupnosti.

2.0 OSNOVNE NALOGE IN CILJI VODNEGA GOSPODARSTVA

Izdelava analize razvojnih možnosti vodnega gospodarstva izhaja iz usklajenih družbenih interesov republike Slovenije, ki so vgrajeni v analize razvojnih možnosti SR Slovenije do leta 2000.

Osnovne naloge vodnega gospodarstva so: stalno, kontinuirano

vzdrževanje vodnega režima ter vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi, urejanje vodnega režima, skrb za obrambo pred visokimi vodami, izboljšanje kakovostnega stanja voda, skrb za zaščito vodnih virov, predvsem za zagotovitev zadostnih količin kakovostne vode ob vsakem času. Poleg potreb po kakovostni vodi in zadostnega števila vodnih zbiralnikov pri ukrepih in rešitvah zasledujemo: varstvo pred poplavami, večnamembnosti vodnih zbiralnikov, osuševanje zamočvirjenih tal, zadrževanje vode v povirjih, pridobivanje novih kmetijskih površin, preskrbo s pitno in tehnološko vodo ter vodo za namakanje, energetsko izrabo vode in plovbo, varstvo okolja, kakovost vode v umetnih in naravnih jezerih in načine uvajanja vodnega režima za koristi ribištva ter potreb.

Ostali cilji so še:

- zmanjšanje škode, ki jo povzročajo visoke vode,
- urejanje in vzdrževanje osnovne odvodnje za omogočanje izvedbe kmetijskih melioracij,
- pri urejanju vodotokov zagotoviti tudi krajinski izgled vodnega ter priobalnega zemljišča in z ukrepi v in ob vodnem koritu (pragovi, jezovi, mali zadrževalniki, ribniki) omogočiti stabilizacijski padec, boljši naravni izgled ter boljše pogoje za vodni živelj,
- zagotoviti stalno količino in kakovost vode za preprečitev eventualne krize pri oskrbi z vodo zaradi vedno večje rabe in porabe vode,
- zagotoviti stalen nadzor nad kakovostjo vodotokov ter z ustreznimi ukrepi preprečevati onesnaženje voda, brežin in vodnega zemljišča,
- izkoristiti vse možnosti, ki jih nudita voda in morfologija za energetsko izrabo vode, za zadrževanje vode v povirjih in vodotokih ter povečanje malih voda, izkoriščati možnosti izgradnje malih in večjih zadrževalnikov ter retenzijskih prostorov povsod tam, kjer so za to prisotni naravni pogoji,
- skupno z drugimi dejavniki v prostoru je treba sanirati kakovost vode na najbolj onesnaženih odsekih vodotokov, kot tudi zavarovati pred onesnaženjem vodne vire ter naravna in umetna jezera,
- reševanje že sprejetih mednarodnih in zakonskih obveznosti s področja vodnega gospodarstva,
- za uspešno in racionalno reševanje vodnogospodarske probleme.

matike in s tem vodnega režima bo potrebno na osnovi raziskav, študij in podrobnejših proučevanj, pripraviti vsestransko usklajene rešitve ter potrebne podloge z izdelanimi rešitvami,

— za uspešno in racionalno reševanje vodnogospodarske problematike so potrebni strokovni kadri. V ta namen se bomo še bolj povezovali z visokošolskimi in drugimi strokovnimi institucijami, tako za stalni priliv strokovnih moči, kot tudi za njeno stalno strokovno usposabljanje,

— za stalno spremljanje stanja vodnega režima, zbiranje in obdelavo podatkov, pripravo in dopolnjevanje vodnogospodarskih osnov.

Eden najvažnejših ciljev, ki bi jih morali zasledovati v naslednjih planskih obdobjih je, da bi postopoma prišli iz dosedanjega načina ukrepanja (kurative) k preventivi in s tem vzpostaviti pogoje za resnično »gospodarjenje z vodo«, kot osnovnim elementom človekovega obstoja, razvoja, gospodarstva in okolja nasploh. Zato pa bo potrebno čimprej vzpostaviti dober vodnogospodarski informacijski sistem z vsemi potrebnimi katastri, reorganizacijo in posodobitvijo osnovne opazovalne mreže ter sistematično analizirati naravne pogoje in možnosti ter dolgoročne potrebe po vodi za razne namene. Zaradi neenakomerne porazdelitve padavin in odtokov, tako po času kot prostoru, bo nujno težiti k zadrževanju hitrih odtokov v okviru posameznih območij ter omogočanju lokacijskega prerazporejanja voda. Kompleksnost problematike in njeno obvladovanje zahteva tudi ustrezen razvoj vodnogospodarskih strokovnih kadrov. Moderno kompleksno upravljanje sistemov zahteva tudi ustrezno uvajanje računalništva, brez katerega si danes težko predstavljamo sodobne pristope k snovanju, študiju, projektiranju in vrednotenju rešitev in tudi upravljanju zgrajenih vodnogospodarskih sistemov na vseh področjih vodnega gospodarstva.

3.0 ZAGOTAVLJANJE SREDSTEV VODNEGA GOSPODARSTVA

V skladu z navedeno organiziranostjo vodnega gospodarstva predvidevamo v bodoče tak način zagotavljanja sredstev za vodno gospodarstvo, ki bo zagotavljal normalno realizacijo postavljenih ciljev v smislu veljavnega Zakona o vodah, t. j., da bodo sredstva vodnemu gospodarstvu zagotavljali uporabniki vode in vodnogospodarskih storitev. Sam način zbiranja sredstev pa bo v določeni meri doživel tudi večkratne spremembe.

Upoštevač doseganji razvoj vodnega gospodarstva in temu ustrezno zagotavljanje sredstev vidimo, da so uporabniki oz. družba kot celota v zadnjih desetih letih zagotavljali vodnemu gospodarstvu okoli 0,4 % družbenega proizvoda. S temi sredstvi je vodno gospodarstvo saniralo dosti vodnogospodarskih problemov. Vendar z razvojem nastajajo tudi nizi obsežni vodnogospodarski problemi, predvsem glede zagotavljanja zadostne količine vode ter varstva kvalitete vode, katerih reševanje zahteva tudi čedalje večja sredstva.

Za uresničitev pretežnega dela navedenih vodnogospodarskih razvojnih možnosti bo vodno gospodarstvo potrebovalo za svoj nadaljnji razvoj znatno večja sredstva. Ocenjujemo, da bi moralo vodno gospodarstvo v naslednjem dolgoročnem razdobju do leta 2000 povečati udeležbo v družbenem proizvodu vsaj na višino okoli 1 %. To je utemeljeno z dejstvom, da po eni strani za danes vlagamo premalo sredstev v vodno gospodarstvo, po drugi strani pa ugotavljamo, da druge razvitejšie države že sedaj vlagajo 1—2 % svojega mnogo višjega družbenega proizvoda v razvijanje lastne vodnogospodarske infrastrukture, posebej pa še za varstvo voda pred onesnaženjem.

4.0 NAČELNE OPREDELITVE NADALJNJEGA DOLGOROČNEGA VODNOSPODARSKEGA RAZVOJA NA PODROČJU OVS MURE

V obdobju 1986—2000 bodo naloge, v smislu čimboljšega gospodarjenja z vodo, na višji vodnogospodarski razvojni stopnji, usmerjene predvsem v vzdrževanje vodnega režima, varstvo pred vodo (melioracije, regulacije in akumulacije) oskrbo z vodo ter čiščenjem odpadnih voda. Z vsemi koncepti vodnogospodarskega urejanja bo potrebno zagotoviti globalne usmeritve razvoja v prostoru, kakor tudi koncipiranje nadaljnje možnosti družbenoekonomskega in socialnega razvoja. Pri vseh ukrepih pa bo upoštevan hitrejši razvoj razvitih in obmejnih območij.

Za usklajeno izvajanje nalog, ki so naložene vodnemu gospodarstvu, bo nadaljnji vodnogospodarski razvoj usmerjen po naslednjem prioriteten vrstnem redu:

1. Ohranitev obstoječega vodnega režima z vzdrževanjem vodnogospodarskih objektov in naravnih korit potokov in rek;

2. Zmanjšati pogostost poplav, z gradnjo zadrževalnikov in regulacijami, predvsem pa s hidrološko in hidravlično uravnoveženimi hidrosistemi in podsistemi urejati posamezna povodja, pa tudi dele povodij;

3. pri urejanju vodotokov in vodnega režima dati prednost tistim ukrepom, ki bodo omogočali hidromelioracijo in usposabljanje kmetijskih zemljišč za večji donos ter prispevali k poboljšanju kakovosti vode v sušnem času, kar lahko dosežemo z gradnjo zadrževalnikov;

4. pri izvajanju in načrtovanju vodnogospodarskih del obdržati odgovornost do nižje ležečih krajev, zadostiti zahtevam drugih republik in urejati zadeve na meddržavnih vodotokih;

5. stabilizirati hdourniška območja s prodnimi zadrževalniki ter vzdrževanjem in urejanjem hudournikov (Goričko in območje Lendavskih gor);

6. zavarovati rezervate pitne vode ter proučiti možnosti za novo zajetje industrijske pitne vode z urejanjem vodotokov in čiščenjem odpadnih voda;

7. zagotoviti organizirano oskrbo s pitno vodo sofinanciranjem gradnje vodooskrbnih objektov;

8. strokovno sodelovanje pri racionalizaciji porabe pitne vode ter tehnološke vode v industriji;

9. nadaljevanje proučevanja možnosti enotnega načrtovanja vodooskrbnih sistemov;

10. strokovno sodelovanje pri realizaciji tehnoloških in sanitarnih postopkov za zaščito voda.

5.0 MINIMALNA VODNOSPODARSKA DEJAVNOST

Redno vzdrževanje vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi in naravnih vodotokov je določeno z zakonom o vodah in ga je šteti kot obvezni del programa.

5.1 Redno vzdrževanje objektov in naprav v splošni rabi

Vodno območje Mura meri 1386 km² in je razdeljeno v naslednje hidrosisteme: Mura, Krka—Ledava in Ščavnica—Plitvica. Za pokrivanje stroškov rednega vzdrževanja vodnogospodarskih objektov in naprav se bodo odmerjala sredstva letno v višini 1,87 % od njihove revalorizirane vrednosti.

5.2. Redno vzdrževanje naravnih vodotokov

Na območju OVS Mura imamo 858 km vodotokov, ki so v upravljanju OVS. Od teh je cca 60 % že urejenih in spada njihovo vzdrževanje v obveznost OVS. Za redno vzdrževanje naravnih strug so predloženi od strani ZVSS standardi in normativi v letnih zneskih po kilometru posameznih vrst vodotokov.

5.3. Javna služba

Vodnogospodarska opravila posebnega družbenega pomena so določena z zakonom o vodah, samoupravnim sporazumom o ustanovitvi OVS Mura in drugimi akti OVS Mura.

Opravila, ki so vključena v javno službo so predvsem: študijsko-raziskovalna dejavnost, spremljanje stanja vodnega režima, obramba pred poplavi ter funkcionalni izdatki za OVS, ZVSS in ostalo.

6.0 UREJANJE VODNEGA REŽIMA

Urejanje vodnega režima predstavljajo obveznosti vodnogospodarstva po družbenem planu SRS in občini ter urejanje zadev, ki imajo meddržavni in medrepublikanski pomen.

Na vodnem območju Mure so v tem pogledu predvideni naslednji ukrepi:

6.1. Urejanje reke Mure v zvezi z izgradnjo hidroelektrarn

Mejni odsek

— urejanje mejnega odseka Mure ob gradnji 6 energetskih stopenj (3 avstrijske, 3 jugoslovanske); HE Apače, Radgona in Radenci (cca 370 GWh).

Notranji odsek Mure:

— urejanje vodnega režima ob gradnji energetskih stopenj HE Hrastje, Veržej, Mota, Gibina in skupno s SRH Mursko Središče in Lendava s skupno proizvodnjo 450 GWh.

6.2. Ureditve vodotokov v zvezi z melioracijami in namakanjem kmetijskih površin

— proučitev sistema kanalov za namakanje Apaškega in Murskega polja ter začetek izgradnje namakalnega sistema,

— nadaljevanje regulacije Ledave in Ščavnice ter Krke z njihovimi pritoki, regulacija mejne Kučnice ter gradnja akumulacij na pritokih Ledave, Ščavnici, Veliki Krki z izgradnjo osnovne odvodnje in dovodne mreže za namakanje za osušitev 16.800 ha in namakanje na 4.300 ha kmetijskih površin.

7.0 VARSTVO KAKOVOSTI VODA, OSKRBA Z VODO IN VARSTVO VODNIH VIROV

7.1. Varstvo kakovosti voda:

7.1.1. Sedanje stanje:

Na osnovi rezultatov varstva kakovosti ugotavljamo, da po določenih uvedbe o klasifikaciji voda v Jugoslaviji uvrščamo v najslabši IV. in III.—IV. kakovostni razred na vodnem območju Mure naslednje odseke pomembnejših vodotokov:

— Mura od Ceršaka do republiške meje,

— Ščavnica od Ljutomera do izliva v Muro,

— Ledava od M. Sobota do državne meje z Madžarsko.

Mura prihaja onesnažena že iz Avstrije, na območju Jugoslavije se kljub svoji samočistilni sposobnosti stanje ne izboljšuje, ker se vzdolž toka reke v njo izlivajo tudi odpadne vode industrije v Ceršaku, Sladkem vrhu in G. Radgoni, odplake kmetijskih farm iz Podgrada in Nemščaka in komunalne odplake naselij in mest ob Muri.

Ščavnico onesnažujejo industrijske in komunalne odplake Ljuto-

mera, Ledavo pa enake odplake iz M. Sobote in Lendave.

Na osnovi opravljenih raziskav kakovosti voda v vodotokih in raziskav onesnaževanj industrije in komunale, ugotavljamo, da se kakovost vodotokov na območju Mure v zadnjih letih ni spremenilo na boljše. Razlog je tudi v tem, da so se sredstva za vodno gospodarstvo usmerjala predvsem v urejanje voda za obrambo pred poplavami in urejanje vodotokov za potrebe melioracij.

7.1.2. Izhodišča in cilji

Osnovni cilji in prizadevanja do leta 2000 bodo preprečili poslabšanje kakovosti na vseh vodotokih in odpravili stanje najslabšega IV. in III. — IV. kakovostnega razreda ter zavarovati pred onesnaženjem vodne vire pitne in tehnološke vode.

Nerealno je načrtovati, da bomo te cilje dosegali v dveh ali naslednjem srednjeročnem obdobju. Problemov, ki so se kopičili, ni mogoče rešiti v srednjeročnih obdobjih, niti v primeru, da bi bilo na voljo dovolj finančnih sredstev. Za učinkovito postopno reševanje pa je odločilnega pomena združevanje sredstev s samoupravnimi dogovori na posameznih območjih celotne Slovenije za reševanje najbolj zahtevnih problemov. Praksa je na podlagi dosedanjih vlaganj v objekte za čiščenje pokazala, da je od vloženih sredstev bila poraba bistveno manjša od predvidene prav zaradi vlaganja sredstev v manjše objekte, neusklajenega načrtovanja komunalnega gospodarstva ter prepočasnega izvajanja sanacijskih programov v industriji.

V prihodnjem dolgoročnem obdobju bomo načrtovali reševanje problemov onesnaževanja:

- zmanjševanje onesnaževanja Mure s čiščenjem industrijskih in komunalnih odplak v Ceršaku, Sladkem vrhu in G. Radgoni,
- zmanjševanjem onesnaženja Ledave s pritoki, s čiščenjem industrijskih in komunalnih odplak M. Sobote, Lendave in drugih industrijskih in urbanih območij ob Ledavi in pritokih,
- z zmanjševanjem onesnaževanja Ščavnice in pritokov s čiščenjem industrijskih in komunalnih odplak Ljutomerja in drugih industrijskih in urbanih območij ob Ščavnici in pritokih,
- z ustreznimi ukrepi zavarovati tudi območja podtalnice pitne vode Pomurja (Mursko polje, Črnc, Apaško polje, Črne meje, Kragonja, Žitkovce).

Prednost bo potrebno dati predvsem čiščenju industrijskih odpadnih voda, oz. izboljšanju tehnoloških postopkov ter ponovni predelavi odpadnih surovin. To je potrebno iz naslednjih razlogov:

- industrijske odpadne vode predstavljajo največji del bremena onesnaženja,
- v večini primerov je šele po izvedenih sanacijskih ukrepih v proizvodnih obratih možno realno načrtovati skupne čistilne naprave, oz. nanje priključiti preostale tehnološke odplake.

Kot specifičen problem onesnaževanja okolja na območju Mure predstavljajo koncentrirane odplake živinorejskih farm, kar bo potrebno reševati organizirano v smislu koristne uporabe teh odpadkov za gnojenje kmetijskih površin, itp. Nenazadnje je potrebno tudi v ekološkem pogledu konkretizirati in ekonomizirati uporabo umetnih gnojil in zaščitnih sredstev.

7.2. Vodna oskrba in varstvo vodnih virov

7.2.1. Sedanje stanje:

Sedanje vodni viri za oskrbo s pitno in tehnološko vodo industrije in prebivalstva komaj zadoščajo redno porabo, ne zagotavljajo pa perspektivne porabe glede na predviden razvoj gospodarstva v regiji. Pomembnejši vodni viri za posamezno občinsko središče so naslednji:

- občina G. Radgona — vodna zajetja Podgrad in Segovci,
- občina M. Sobota — vodno zajetje Črnske meje in lokalni vodnjaki v Murski Soboti
- občina Lendava — vodno zajetje ob Črncu
- občina Ljutomer — vodno zajetje Lokavci in Mota

Poleg navedenih pomembnejših vodnih virov obstojajo na območju Mure še drugi lokalni vodni viri, ki oskrbujejo s pitno in tehnološko vodo posamezna druga naselja in industrijo.

7.2.2. Izhodišča in cilji

Na področju vodne oskrbe so naloge vodnega gospodarstva predvsem naslednje:

- raziskave, odkrivanje in evidentiranje novih vodnih virov,
- skrb za zaščito pomembnejših vodnih virov,
- ustvarjanje pogojev za obogatitev vodnih virov,
- gradnja zadrževalnikov (predvsem večnamenskih, ki lahko služijo tudi za preskrbo z vodo za pitne in tehnološke potrebe ter za namakanje),
- skrb za kakovost vode in
- ustvarjanje pogojev za prevajanje vode iz območij, kjer je vodo dovolj v vododeficitarna območja (Goriško, Slov. gorice).

V prihodnjem dolgoročnem obdobju bomo načrtovali reševanje perspektivne porabe pitne in tehnološke vode za realizacijo naslednjih nalog:

- zavarovati vse pomembnejše vodne vire na Apaškem polju,

Murskem polju, vodni viri v trikotniku Črnske meje, Krajina, Krog, območje ob Črncu pri Lendavi in območje Žitkovcev,

- organizirati eksploatacijo za območje občine M. Sobota v Krogu in Krajini, Lendava iz novih vodnih zajetij pri Žitkovcih, občina G. Radgona iz Murskega polja pri Vučji vasi — Bunčani ter območje občine Maribor-Pesnica s povezavo na vodo oskrbni sistem mesta Maribora,

- zagotovitev tehnološke vode iz obstoječih in predvidenih akumulacij (predvsem AK Martjanci).

8.0. Študijsko raziskovalna dejavnost

Študije in raziskave bodo zasledovale še nerešeno problematiko v skladu s načrtovanimi vodnogospodarskimi posegi in vlaganji ter njihovo prostorsko usklajitvijo z družbenimi plani občin, regij in republik.

Študijsko-raziskovalno delo po posameznih področjih in dejavnostih bo sledilo razvoju znanosti v svetu in bo dajalo nadaljne teoretske osnove za razvoj in programiranje vodnega gospodarstva. Taka usmeritev je predvsem važna za izdelavo sodobnih razvojnih načrtov in vodnogospodarskih osnov, usmeritev pa naj da tudi večji poudarek na področju tehnologije vodnogospodarske dejavnosti in storitev. Študije in raziskave bodo v naslednjem dolgoročnem obdobju usmerjene predvsem v:

- izdelavo podlog ugotavljanja stanja vodnogospodarske uredjenosti po posameznih področjih,
- izdelava in dopolnjevanje vodnogospodarskih osnov,
- vodnogospodarske načrte po posameznih področjih vodnogospodarske dejavnosti, kot so:
- erozija in hudoourništvo
- kompleksno urejanje povodij in hidrosistemov,
- vodni viri in zaloge voda, predvsem v pogledu varovanja in zaščite vodnih zalog in vodnih virov,
- varstvo in izboljšanje kakovosti voda,
- melioracije,
- razvojno-organizacijske naloge,
- ostale študijsko-raziskovalne naloge.

Po študijsko-raziskovalnem programu je potrebno upoštevati predvsem prednostna področja kot so kmetijstvo, energetika in okolje.

9.0. DRUŽBENO VARSTVO VODA

V ustavi SFRJ kot tudi v ustavi SRS je poudarjeno, da je voda dobrina splošnega pomena in kot taka obravnavana kot naravno bogastvo pod posebnim varstvom ter se je uporabljati in z njo gospodariti pod pogoji in na način, kot to določa zakon.

S področja gospodarjenja z vodami obstoja več zveznih, republiških in občinskih predpisov, poleg teh bo v pogledu varstva kvalitete voda upoštevati še posamezne predpise v zvezi s hrambo in transportom vodi nevarnih snovi in predpisov v zvezi z odlaganjem komunalnih in drugih odpadkov.

10.0 SLO IN DS

Na osnovi zakona o splošni ljudski obrambi morajo samoupravne interesne skupnosti svoje naloge usklajevati z zahtevami SLO in DS poleg tega pa za posebne namene izločiti 0,5 % od izvirnih prihodkov.

Delavci v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, delovni ljudje in občani v krajevnih skupnostih in delavci, ki opravljajo obrtno in drugo gospodarsko dejavnost (v nadaljevanju: uporabniki) in delavci Vodnogospodarskega podjetja Maribor, n. sol. o., TOZD Vodnogospodarska enota Mura, Murska Sobota (v nadaljevanju: izvajalci), organizirani v Območni vodni skupnosti Mura (v nadaljevanju: OVS Mura), na osnovi 43. čl. Zakona o vodah (v nadaljevanju: ZOV) in na osnovi 113. člena Zakona o sistemu družbenega planiranja in o družbenem planu SR Slovenije ter v skladu z določili SaS o ustanovitvi OVC Mura in SaS o temeljih plana ZVSS za obdobje 1986—1990

sklenejo

SAMOUPRAVNI SPORAZUM

o temeljih plana območne vodne skupnosti Mura Murska Sobota za obdobje 1986—1990

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Uporabniki in izvajalci (v nadaljevanju: udeleženci) s tem samoupravnim sporazumom opredeljujejo skupne interese, ki so v obdobju 1986—1990 temeljnega pomena za nadaljnji vodnogospodarski razvoj vodnega območja OVS Mura.

Udeleženci ugotavljajo usklajenost elementov za temelje srednjeročnega plana z ostalimi OVS v Zvezi vodnih skupnosti Slovenije.

2. člen

Izhajajoč iz smernic za pripravo družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1986—1990, Osnutka dogovora o temeljnih družbenega plana SRS za obdobje 1986—1990, SaS o temeljnih plana Zveze vodnih skupnosti Slovenije, ocen in analiz razvojnih možnosti vodnega območja Mure in občin na tem območju ter elementov za pripravo tega sporazuma, udeleženci ugotavljajo potrebo po nadaljnjem vodnogospodarskem razvoju vodnega območja Mure v skladu s planskimi usmeritvami ožje in širše družbene skupnosti.

3. člen

S tem samoupravnim sporazumom se udeleženci sporazumejo o (43. čl. ZOVS):

- fizičnem in vrednostnem obsegu vzdrževanja naravnih vodotokov in drugih zbiralnikov vode, varstva voda, rekonstrukcije in gradnje vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi,
- o lokaciji, rokih zgraditve iz potrebnih sredstev za posamezne objekte,
- o samoupravnem združevanju sredstev (osnove in merila),
- o pogojih in načinih uporabe in o upravljanju s sredstvi,
- o potrebnih zmogljivostih za izvajanje predvidenega obsega vzdrževanja naravnih vodotokov in drugih zbiralnikov vode, vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi ter varstva voda,
- o merilih in pogojih za oblikovanje povračil za posamezne programe vzdrževanja naravnih vodotokov in drugih zbiralnikov vode, vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi in povračil za programe varstva voda,
- o nalogah in ukrepih, ki jih prevzemajo z dogovorom o temeljnih plana družbeno političnih skupnosti,
- o skupnih nalogah, ki jih uresničujejo v Zvezi vodnih skupnosti,
- o merilih in pogojih za oblikovanje in uporabo sredstev vzajemnosti in solidarnosti in
- o nalogah in ukrepih s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

4. člen

V skladu z nalogami iz prejšnjega člena bo nadaljnji vodnogospodarski razvoj usmerjen v naslednja prioritetna področja:

- vzdrževanje vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi ter vzdrževanje in urejanje korit naravnih vodotokov za ohranitev oz. izboljšanje obstoječega stanja vodnega režima,
- regulacije in gradnjo zadrževalnikov za zmanjšanje oz. preprečevanje nevarnosti poplav,
- urejanje vodotokov in vodnega režima za mogočanje izvajanja hidromelioracij in usposabljanja kmetijskih zemljišč,
- izvajanje vodnogospodarskih del, ki bodo zadostile zahtevam sosednje republike Hrvaške in mednarodnim obveznostim,
- preprečevanje onesnaževanja ter čiščenje odpadnih voda v zvezi z izgradnjo hidroelektrarn na Muri,
- zavarovanje zaloga pitne vode s preučevanjem možnosti za nova zajetja tako pitne kot industrijske vode ter bogatenje podtalnice,
- strokovno sodelovanje pri reševanju problematike in usklajevanja interesov vodnega gospodarstva v zvezi z izgradnjo načrtovanih hidroelektrarn na reki Muri.

5. člen

Na osnovi usmeritev iz prejšnjega člena, udeleženci s tem sporazumom določajo program vodnogospodarskih vlaganj za obdobje 1986—1990, za katerega bodo uporabniki zagotovili 1.580,0 mio din sredstev (po cenah leta 1984), kar predstavlja 0,56 % družbenega proizvoda (povprečje v SRS). Poleg navedenih sredstev bo OVC Muri namenjenih še 2.222,0 mio din od združenih sredstev ostalih OVS v Sloveniji, tako, da bodo znašala skupaj razpoložljiva sredstva 3.802,0 mio din.

6. člen

Na osnovi navedenih opredelitev in upoštevanje standarde in normative, ki se bodo uporabljali kot osnova za vzdrževanje in varstvo vodnega režima (Priloga I), so za območje Mure v srednjeročnem obdobju 1986—1990, po posameznih namenih predvidena naslednja vlaganja:

Vlaganja v obdobju 1986—1990	Cene 1984, v mio din.	
Dejavnost	Izračun po standardih in norm.	Predlog vlaganja
1. Minimalna vodnogospodarska dejavnost	2.326,0	2.122,0
a) redno vzdrževanje	1.413,0	1.270,0
b) urejanje vodnega režima	416,0	355,0
c) študijsko-raziskovalna dejavnost	45,0	25,0
d) spremljanje vodnega režima	90,0	90,0

e) funkcionalni izdatki OVS in ostalo	42,0	62,0
f) obramba pred poplavami (ni po standardih)	320,00	320,0
Od tega: program OVS Mura		2.122,0
program ZVSS	204,0	
2. Obveznosti po družbenih planih SRS in ZOVS		1.680,0
a) vodnogospodarski objekti	1.250,0	
— osnovna odvodnja za melioracije	1.050,0	
— zadrževalniki	200,0	
b) soudeležba pri varstvu voda	430,0	
— oskrba z vodo	80,0	
— čiščenje onesnaženih voda	350,0	
SKUPAJ VLAGANJA:		3.802,0

7. člen

Udeleženci se dogovorijo, da bodo VG organizacije obseg in strukturo svojih proizvodnih kapacitet prilagajale zadovoljevanju potreb opredeljenih s planom razvoja vodnega gospodarstva na vodnem območju OVS Mure v obdobju od 1986—1990.

V tem smislu bo VGP TOZD VE Mura po sprejetju tega sporazuma postopoma in po optimalni ekonomsko tehnični dinamiki zagotovila ustrezen kadrovske potencial in delovna sredstva, kot tudi učinkovito organizacijo, dela in ustrezno tehnološko delitev dela, ki je potrebna za izvršitev dogovorjenih nalog.

7 a. člen

Na splošno se bodo pri izvajanju vseh vrst vodnogospodarskih storitev in programa vodnogospodarske dejavnosti obvezno uporabljale splošno veljavne gradbene norme, tehnični normativi prirejeni za novejšo mehanizacijo ter realne izkustvene norme, ki so se doslej uporabljale v vodnem gospodarstvu.

II. PREDMET SVOBODNE MENJAVE DELA

8. člen

Udeleženci se dogovorijo, da je predmet svobodne menjave dela v vodnem gospodarstvu predvsem:

- izvajanje posamičnih vodnogospodarskih storitev (a)
- izvajanje programa vodnogospodarske dejavnosti (b)
- izvajanje vodnogospodarske dejavnosti (c)

OPOMBA: V naslednjih obrazložitvah so s črkami a, b in c podani vsebinski sestavni deli, ki spadajo pod zgoraj navedene glavne predmete svobodne menjave dela.

9. člen

Izvajanje programa posamičnih vodnogospodarskih storitev, izvajanje programa vodnogospodarske dejavnosti in izvajanje dejavnosti zajema:

1. Varstvo pred škodljivim delovanjem voda in varstvo pred poplavami

1.1. Redno tekoče vzdrževanje vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi in tekoče urejanje naravnih strug vodotokov zajema predvsem:

- (a) čiščenje obrežja in strug vodotokov ter jezer z odstranjevanjem zarasti, naplavin, lokalnih preprek ipd.
- (A) vegetacijske ukrepe (sajenje popleti, humoziranje, biotekretiranje ipd.
- (a) popravila v naravnih in umetnih strugah, redno vzdrževanje objektov in naprav v splošni rabi
- (a) dopolnitev in nameščanje kamnometov, sanacijo podjednih mest, popravilo obrežnih zavarovanj, pragov, nasipov, konsolidacijskih objektov na erozijskih površinah, ipd.
- (a) čiščenje in popravilo odvodnih jarkov osnovne odvodne mreže na melioracijskih površinah
- (c) pripravo programov in izdelavo dokumentacije za izvedbo zgoraj navedenih del

1.2. Vzdrževanje objektov

Za vzdrževanje objektov na vodah in vodotokih, pri čemer se ne menja vodni režim ter za izvajanje del ni potrebna lokacijska dokumentacija, temveč samo vodnogospodarska razprava in prijava del, se šteje:

- (a) obnavljanje in večja popravila na vseh vodnogospodarskih objektih in napravah v splošni rabi
- (a) stabilizacija stanja in objektov za varstvo in usmerjanje tokov nižinskih odvodnikov (zavarovanje obrežja pred spodjedanjem, urejanje vodnih tokov pri izravnavi meandrov ipd).
- (c) priprava programov in izdelava tehnične dokumentacije za izvedbo zgoraj navedenih del.

1.3. Obramba pred poplavami

Izvajanje obrambe pred poplavami zajema predvsem naslednje:

- (c) pripravo načrtov za obrambo pred poplavami
- (c) pripravo materialnih sredstev za obrambo pred poplavami
- (c) organizacijo konkretne akcije
- (c) izvedbo konkretne akcije
- (c) izdelavo programa za sanacijo poškodb nastalih zaradi poplave na vodnogospodarskih objektih in naravnih strugah
- (a) sanacijo poškodb nastalih zaradi poplave

1.4. Rečno nadzorstvo

Redno rečno nadzorstvo zajema predvsem:

- (c) rečno nadzorstvo z obveznostjo mesečnega poročanja
- (c) sprotno pripravo predlogov za vzdrževanje
- (c) stalno kontaktiranje z ribiči in drugimi interesenti ter posredovanje njihovih informacij
- (c) ugotavljanje in spremljanje eventuelnih nepričakovanih onesnaženj
- (c) usmerjanje odvzema in nadzor nad odvzedom plavin.

1.5. Pregled tehnične dokumentacije in izvajanje nadzora nad izvajanjem del tekočega vzdrževanja in obnavljanja.

2. Urejanje vodnega režima ter izkoriščanje in raba vode

To področje dela zajema predvsem:

- (c) programiranje, planiranje in usklajevanje razvoja vodnega gospodarstva na vodnem območju Mure
- (b) zbiranje in obdelavo za vodno gospodarstvo pomembnih podatkov
- (b) izdelavo predlogov razvojnih načrtov (dolgoročni, srednjeročni in letni) z vsemi podlogami in vodnogospodarskimi bilanca-mi
- (c) pripravo predlogov študijsko-raziskovalnih nalog, spremljanje njihove izdelave in poročanja o poteku in rezultatih (priloga 9)
- (c) sodelovanje na vodnogospodarskih in lokacijskih razpravah
- (c) spremljanje in analizo izvajanja sprejetih vodnogospodarskih načrtov
- (b) izdelavo in ažuriranje vodnogospodarskih katastrof
- (c) sodelovanje in priprava dokumentov in ukrepov na področju SLO v vodnem gospodarstvu na območju Mure
- koordinacijo in usklajevanje programov med Samoupravnimi interesnimi skupnostmi in družbeno-političnimi skupnostmi
- (c) sodelovanje pri programiranju hidrometeorološke dejavnosti
- (c) pridobivanje začasnih končnih katastrsko-geodetskih elaboratov in podlog
- (c) pravno urejanje vodnih pravic in vodnih zemljišč, z vpisom v zemljiško knjigo,
- (c) organiziranje združevanja sredstev za uresničitev dogovorjenega programa vodnogospodarske dejavnosti s pripravo predlogov virov, osnov in meril za oblikovanje sredstev,
- (c) opravljanje raznih strokovnih opravil, sintez, analiz, poročil, obdelav in proučevanja gradiva za samoupravne organe v vodnem gospodarstvu,
- (c) organiziranje izdelave investicijskih programov, investicijsko-tehnične dokumentacije in izvajanje nadzora,
- (c) oddajo vodnogospodarskih del.

3. Varstvo pred onesnaženjem

To področje dela zajema predvsem:

- (c) spremljanje kakovosti površinskih vodotokov in koordinacija del strokovnih raziskovalnih institucij na območju OVS Mura
- (b) izdelavo in ažuriranje katastra kakovosti voda za posamezne prereze in za določeno stanje (nQs),
- (c) registracija vseh onesnaževalcev, spremljanje sprememb in organiziranje kontinuirne kontrole stopnje onesnaženosti v skladu z Zakonom o vodah (51. čl.)
- (c) pripravo sanacijskih programov za izboljšanje kakovostnega stanja voda oziroma odsekov vodotokov in aktivno sodelovanje pri izdelavi konkretnih načrtov sanacije,
- (c) spodbujanje in usklajevanje interesov za zmanjšanje onesnaženja s spremembo tehnologij ali gradnjo čistilnih naprav,
- (c) obvezno nadzorstvo nad vlaganji tistega dela združenih sredstev, ki ga uporabniki združujejo za varstvo kakovosti voda.

III. VLAGANJA V NADALJNI VODNOSPODARSKI RAZVOJ OBMOČJA OVS MURA

A. OSNOVNA VODNOSPODARSKA DEJAVNOST

1. Redno vzdrževanje

10. člen

Na osnovi sprejetih (dogovorjenih) standardov in normativov bodo za redno vzdrževanje vodnogospodarskih objektov in naprav v

splošni rabi, za posamezne kategorije vodnogospodarskih objektov vložena naslednja sredstva: v višini 925,7 mio dinarjev.

11. člen

Za odpravo eventuelnih večjih škod po visokih vodah na vodnogospodarskih objektih in napravah bodo v skladu s standardi namenjena sredstva v višini 203,0 mio dinarjev.

12. člen

1.2. Za redno vzdrževanje naravnih strug nižinskih vodotokov bodo v skladu s standardi po posameznih kategorijah vodotokov vložena sredstva v višini 143 mio dinarjev.

2. Urejanje vodnega režima

13. člen

Za urejanje vodnega režima bodo v skladu s sprejetimi standardi in normativi po kategorijah vložena sredstva v višini 356 mio dinarjev.

3. Študijsko raziskovalna dejavnost

14. člen

V skladu s standardi bodo za študijskoraziskovalno dejavnost na ravni OVS (za regionalne potrebe) vložena sredstva v višini 25 mio dinarjev.

4. Spremljanje stanja vodnega režima

15. člen

Za spremljanje stanja vodnega režima in zaščito vodnih virov (zbiranje in obdelava za vodno gospodarstvo pomembnih podatkov: zbiranje podatkov o vodnih količinah in priprava strokovnih podlog za zaščito vodnih virov, ugotavljanje kakovostnega stanja voda in priprava strokovnih podlog za sanacijo virov onesnaževanja, priprava strokovnih osnov za planiranje, vodenje in priprava investicij, rečni nadzor, vodenje katastrof voda in katastra onesnaževalcev, izdelava vodnogospodarskih mnenj, finančno računovodska opravila) bodo v skladu s standardi in normativi vložena sredstva v višini 90 mio dinarjev.

5. Funkcionalni izdatki in ostalo

16. člen

V skladu s sprejetimi standardi bodo za funkcionalne izdatke in ostalo namenjena sredstva v višini 62 mio dinarjev.

Udeleženci se sporazumejo, da bodo omogočili nemoteno poslovanje OVS in njenih organov.

Del nalog iz 8. člena tega sporazuma opravljajo v skladu s SaS o ustanovitvi OVS in ZVSS ter v skladu s SaS o temeljih plana ZVSS delavci skupne strokovne službe ZVSS in OVS, ki delajo na sedežu OVS Mura. Podrobnejša opredelitev teh nalog je navedena v planu delovne skupnosti strokovne službe ZVSS. OVS Mura neposredno (iz funkcionalnih izdatkov financira delo delavcev, ki delajo na sedežu OVS Mura, delo delavcev, ki delajo za potrebe OVS Mura na sedežu ZVSS v Ljubljani pa se financira iz združenih sredstev ZVSS.

B. OBVEZNOSTI PO DRUŽBENIH PLANIH SRS IN OBČIN TER ZOV

18. člen

V skladu s SaS o temeljih plana ZVSS bodo na območju OVS Mura v srednjeročnem obdobju 1986–90 izvršene naslednje naloge po družbenih planih občin in SR Slovenije:

1. Vodnogospodarski objekti	1.570,0 mio din
a) obramba pred poplavami	320,0
b) regulacije vodotokov v zvezi z melioracijami	1.050,0
c) zadrževalniki in zbiralniki vode	200,0
2. Soudeležba za varstvo voda	430,0 mio din
a) oskrba z vodo	80,0
b) zmanjšanje onesnaženosti voda	350,0

1. Vodnogospodarski objekti

19. člen

Za obrambo pred poplavami bodo predvidoma zgrajeni naslednji objekti:

— regulacija Kučnice	60,0 mio din
— regulacija Velike in Male Krke	30,0 mio din
— regulacija Kobiljskega potoka	30,0 mio din
— akumulacija na Ščavnici in regulacija Mure	200,0 mio din
	<u>320,0 mio din</u>

20. člen

Predvidoma bodo izvršene naslednje regulacije vodotokov, ki so v zvezi z melioracijami:

— Črnc — Dobel I	100,0 mio din
— Ščavnica	300,0 mio din

— Ledava	100,0 mio din
— Lukaj potok	180,0 mio din
— Lipnica (Prekmurje)	80,0 mio din
— Velika in Mala Krka	220,0 mio din
— Kobiljski potok	70,0 mio din
	1.050,0 mio din

21. člen

Predvidoma bo zgrajena večnamenska akumulacija:
— AK Martjanski potok 200,0 mio din

2. Soudeležba za varstvo voda

22. člen

Za gradnjo spodaj navedenih vodooskrbnih objektov bo investitorjem predvidoma zagotovljena finančna soudeležba, ki lahko dosega največ 30 % od vrednosti objektov:

vodooskrba Goričko in Slovenske gorice 80,0 mio din

23. člen

Za gradnjo spodaj navedenih objektov namenjenih za zmanjšanje onesnaženja voda bo investitorjem, to je tistim, ki povzročajo s svojim tehnološkim postopkom onesnaženje vode ter občinskim SIS Komunalnih dejavnosti, ki so dolžne zagotavljati finančna sredstva za čiščenje komunalnih odpadkov, v skladu z dogovorom zagotovljena naslednja finančna sredstva, ki lahko dosegajo 30 % vrednosti objektov:

— sodelovanje pri gradnji ČN Šentilj (meddrž. ob- 50 mio din
vezja)
— sodelovanje pri izvajanju sanacijskih ukrepov v ind. obratih Ceršak in Sladki vrh (vezano na kako- 300 mio din
vost vode ob izgradnji HE Mota na Muri)

24. člen

V kolikor katera izgradnja objektov predvidenih po družbenih planih SRS in občin ter ZOV iz določenih razlogov ne bi bila izvajana je možno, do višine planiranih finančnih sredstev, iste koristiti za druge objekte medregionalnega ali regionalnega pomena v skladu z določili 23. člena tega SaS.

IV. FINANCIRANJE VODNOGOSPODARSKIH VLAGANJ — ZAGOTAVLJANJE SREDSTEV ZA VODNO GOSPODARSTVO

25. člen

Sredstva za financiranje vodnogospodarskih vlaganj zagotavljajo v skladu z Zakonom o vodah delavci, delovni ljudje in občani, (v nadaljevanju: zavezanci) in sicer: temeljne organizacije združenega dela s področja gospodarstva in delovni ljudje, ki z osebnim delom s sredstvi v lasti občanov opravljajo samostojno obrtno ali drugo gospodarsko dejavnost.

Povračila se plačujejo na način in v obdobjih določenih s tem samoupravnim sporazumom.

26. člen

Sredstva za osnovno vodnogospodarsko dejavnost zagotavljajo zavezanci s povračili, ki se obračunajo od vseh naslednjih osnov:

a) količinske osnove:

- od proizvedene električne energije — KWh
- od uporabljene vode — m³
- od onesnažene vode — m³
- od toplotne polucije — t^o
- od pitne vode — m³ in
- od odvzetih naplavin — m³

b) vrednostne osnove:

- od katastrskega dohodka,
- od dohodka od obrtne dejavnosti,
- od sredstev za reprodukcijo (akumulacija, amortizacija).

27. člen

Povračila od količinske osnove plačujejo neposredni porabniki ali onesnaževalci vode, obračunavajo pa se od količine, ki jo je zavezanec realiziral v preteklem letu.

Povračila od vrednostne osnove se obračunavajo po podatkih iz preteklega leta in sicer:

za kmete — od katastrskega dohodka

za obrtnike — od dohodka

za TOZD-e — od amortizacije in akumulacije

po sledeči formuli $(0,1 \text{ Am} + \text{AK}) \cdot K$

Za izračun amortizacije in akumulacije bodo uporabljeni podatki SDK-a po zaključnih računih TOZD-ov

Vsa povračila se obračunavajo po vseh gornjih osnovah s tarifami, ki so enotne za vso SRS. Tarife določijo uporabniki in izvajalci s SaS-om o temeljih planov ZVSS in OVS. Uporabniki in izvajalci določijo lahko spremembo tarif ob sprejemanju letnih planov in jih objavijo v Uradnem listu SRS.

Enotne tarife:

— od proizv. električne energije	0,0206 din/KWh
— od uporabljene vode	5,12 din/m ³
— od onesnažene vode	176,10 din/c
— od toplotne polucije $t = t_d - 28 \%$	110,00 din/stopinjo/m ³
— od pitne vode	2,20 din/m ³
— od odvzetih plavin	100,00 din/m ³
— od obrtne dejavnosti	2,3 % od dohodka
— od kmetijske dejavnosti	2,8 % od kat. dohodka
— od sredstev za reprodukcijo	$k = 0,15$

29. člen

Zavarovancem, ki v svojem proizvodnem procesu uporabljajo nad 10.000.000 m³ vode letno se lahko na osnovi njihove zahteve pri OVS prizna popust pri tarifi, ki je enoten po panogah.

30. člen

V skladu z gornjimi merili bodo v obdobju 1986—1990 na območju OVS Mure predvidoma zbrana naslednja sredstva iz naslova povračil:

Cena 1984 v mio din

Povračila:

— od proizv. električne energije	1,0
— od uporabljene vode	257,0
— od onesnažene vode	440,0
— od toplotne polucije $t = (t_d - 28 \%)$	—
— od pitne vode	14,0
— od odvzetih plavin	4,0
— od obrtne dejavnosti	23,0
— od kmetijske dejavnosti	139,0
— od sredstev za reprodukcijo	702,0

SKUPAJ ZBRANA SREDSTVA:

1.580,0

31. člen

Za izračunano vrednost povračil po vseh osnovah prejme zavezanec enkrat letno račun, ki ga poravnava z mesečnimi akontacijami.

Tehnično izvedbo opravi delovna skupnost strokovnih služb ZVSS na osnovi samoupravnega sporazuma o ustanovitvi ZVSS.

Zavezanci bodo posredovali strokovni službi do 31. januarja tekočega leta vse zahtevane podatke, na osnovi katerih se izračunava višina povračil.

32. člen

Sredstva za investicije, za sofinanciranje gradnje vodooskrbnih in vodočistilnih objektov, zagotavljajo uporabniki s samoupravnim združevanjem sredstev iz doseženega čistega dohodka, v skladu z Zakonom oz. predpisi, ki urejajo problematiko financiranja investicij.

V. SOLIDARNO ZDRUŽEVANJE IN PRELIVANJE SREDSTEV ZA SKLADNEJŠI REGIONALNI RAZVOJ VODNEGA GOSPODARSTVA

33. ČLEN

V skladu s 4. in 22. členom Zakona o vodah bodo OVS-i združene v ZVSS za uresničitev programa skladnejšega vodnega gospodarstva Slovenije združevale oz. prejemale združena sredstva iz povračil pri ZVSS.

Globalno opredeljeni nameni vlaganj iz združenih sredstev pri ZVSS so naslednji:

- pomoč manj razvitim območjem v SR Sloveniji,
- odprava večjih škod po poplavih,
- pomembnejši vodnogospodarski posegi,
- urejanje zadev, ki imajo medrepubliški in meddržavni pomen,
- redna dejavnost ZVSS in zagotovitev osnovnih obveznosti OVS.

34. člen

Na osnovi določil Samoupravnega sporazuma o temeljih plana Zveze vodnih skupnosti Slovenije za obdobje 1986—1990, bi vodno območje OVS Mura, če bi hotelo izpolniti postavljeni program, naj prejelo 2.222,0 mio din.

PRIPOMBA: V osnutku SaS o temeljih plana ZVS Slovenije za obdobje 1986—1990 je predvideno prelivanje za OVS Muro le v višini 1.611,0 mio din torej manjka za izpolnitev programa 611,0 mio din.

V kolikor v nadaljnjem vsklajevanju ne bo prišlo do zvišanja solidarno združenih sredstev bo OVS Mura morala dodatno povečati lastne prihodke (povračila) ali pa znižati predvidena vlaganja.

35. člen

Vodno območje OVS Mure bo za financiranje svoje planirane osnovne vodnogospodarske dejavnosti predvidoma razpolagalo z naslednjimi razpoložljivimi sredstvi

v mio din

Skupaj povračila

+

Solidarno združena oz. prelitna sredstva

**SKUPAJ RAZPOLOŽLJIVA SREDSTVA
ZA OSNOVNO VG DEJAVNOST****VI. KRITERIJI IN MERILA ZA OBLIKOVANJE CEN STORITEV**
36. člen

Oblikovanje cen storitev, ki so predmet svobodne menjave dela.

Udeleženci sporazuma se dogovorimo, da bomo pri oblikovanju cen za opravljanje načrtovanih posamičnih storitev, povračil za izvajanje programa storitev in programa dejavnosti upoštevali naslednje elemente:

- materialne stroške,
- amortizacijo,
- sredstva za zadovoljevanje skupnih in splošnih potreb ter druge obveznosti, ki se na podlagi zakona pokrivajo iz dohodka,
- sredstva za osebne dohodke in skupno porabo,
- sredstva rezerv,
- sredstva za modernizacijo in razvoj materialne osnove.

37. člen

Kalkulativni elementi

- kalkulatívne osnove za osebne dohodke,
- strukturni pribitek za kalkulatívne osnove osebnih dohodkov,
- kalkulatívne osnove strojnih opravil,
- kalkulatívne osnove prevoznih storitev,
- izdelava programsko tehnične dokumentacije s ponudbenim podračunom za izvedbo del.

Udeleženci se dogovorimo, da se bodo kalkulatívne osnove spreminjale vsake tri mesece skladno z indeksom podražitev, ki ga objavlja Splošno združenje gradbeništva.

38. člen

Letna valorizacija cen

Udeleženci sporazuma se dogovorimo, da bomo srednjeročni načrt vsako leto valorizirali z dogovorjenimi indeksi.

Letna valorizacija cen se bo opravila na naslednji način:

- sredstva za materialne stroške in amortizacijo ter za obveznosti iz dohodka skladno z gibanjem cen na drobno,
- sredstva za OD in skupno porabo ter za rezerve skladno z gibanjem OD v gradbeništvu — ostale nizke gradnje,
- ostala sredstva bodo dogovorjena vsako leto posebej.

VII. POGOJI ZA PRIDOBIVANJE DEL

39. člen

Pri delih, ki bodo neposredno ali s sporazumom oddana vodnogospodarskim podjetjem, so le-ta dolžna predložiti:

- tehnično dokumentacijo za objekte in naprave, za storitve po programu storitev,
- podroben opis posameznih del,
- predkalkulacije materialov in storitev,
- kalkulacije s celotnim predračunom,
- terminski plan izvajanja storitev,
- način nadzora nad izvajanjem storitev.

VIII. SPREMLJANJE IZVAJANJA SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA

40. člen

Odbor za plan in finance OVS je dolžan posredovati podatke o izvajanju srednjeročnega načrta strokovni službi ZVSS, da lahko le ta pripravi za republiške organe skupno poročilo o izvajanju družbenega plana SR Slovenije na področju vodnega gospodarstva. Obvezujoča roka za posredovanje podatkov sta:

31. marec — poročilo o izvajanju nalog v preteklem letu

31. julij — poročilo o izvajanju nalog v prvi polovici tekočega leta.

41. člen

Udeleženci se dogovorimo, da bo za spremljanje in izvajanje sporazuma odgovoren Odbor za plan in finance pri OVS Mura.

IX. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

42. člen

Morebitne spremembe oziroma dopolnitve tega sporazuma bodo udeleženci izvršili po enakem postopku in na enak način kot to velja za sprejemanje tega sporazuma.

43. člen

Ta sporazum začne veljati s 1. 1. 1986 ko ga predhodno sprejme-

jo uporabniki in izvajalci, potrdi pa Skupščina OVS Mure in podpiše poblaščen predstavnik OVS.

44. člen

Ta sporazum se objavi v Uradnem listu SRS.

Udeleženci:

PRILOGE (tabele):

1. Standardi in normativi
2. Vrednost osnovnih sredstev VGO in naprav po občinah
3. Sredstva namenjena za osnovno VG dejavnost po občinah
4. Program urejanja kmetijskih zemljišč.

**STANDARDI IN NORMATIVI ZA VZDRŽEVANJE IN VARSTVO
VODNEGA REŽIMA**

Za redno vzdrževanje vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi:

1. Za zahtevnejše objekte, kot so jezovi, talni pragovi, obrežni zidovi, jazbice (takih objektov je cca 60 %) je treba vlagati:

za vodotoke s:			
Q 100 večji od	500 m ³ /sek	(70%)	2,2 % OS (vrednost
Q 100 manjši od	500 m ³ /sek	(30%)	obj.) 1,6 % OS

2. Za obrežne utrditve, skalomete, tlake, visokovodne nasipe, lesene kaše, biotehnične utrditve: (takih objektov je cca 30 %):

za vodotoke s:			
Q 100 večji od	500 m ³ /sek	(70%)	1,8 % OS
Q 100 manjši od	500 m ³ /sek	(30%)	1,5 % OS

3. Za manjše vodnogospodarske objekte in naprave na manjših vodotokih (talni pragovi, jezovi itd.) (takih objektov je cca 10 %):

Q 100 večji od	100 m ³ /sek	(80%)	1,5 % OS
Q 100 manjši od	100 m ³ /sek	(20%)	1,2 % OS

4. Za hudournike 1,86 % OS

5. Za odpravo eventualnih večjih škod po visokih vodah na vodnogospodarskih objektih in napravah ter na vodotokih se k gornjim standardom doda:

za vodotoke s:			
Q 100	1000 m ³ /sek		0,5 % OS
Q 100	1000 m ³ /sek do 100 m ³ /sek		0,4 % OS
Q 100	100 m ³ /sek do 10 m ³ /sek		0,2 % OS

6. Za redno vzdrževanje vodnogospodarskih objektov v splošni rabi na morski obali: 2,2 % OS

Za redno vzdrževanje naravnih strug, hudournikov in erozijskih žarišč:

1. Večji pomembnejši regionalni in medregionalni vodotoki (medrepubliški in meddržavni), ki niso še energetsko in vodnogospodarsko urejeni, kot so: Dravinja, Mura, Ledava, Velika Krka, Savinja, Sotla, Sava, Krka, Kolpa, Ljubljana, Sora, Soča, Vipava, Notranjska Reka, Dragonja v skupni dolžini okoli 800 km

2. Regionalni in medregionalni vodotoki s pritoki kjer je Q 100 večji od 200 m³/sek 80.000 din/km leto

3. Regionalni in lokalni vodotoki s pritoki 60.000 din/km/leto

Q 100 je 20 do 200 m³/sek 40.000 din/km/leto

4. Za hudournike z erodibilno strugo in zalednjem brez razvite hidrografske mreže 1853 km 80.000 din/km leto

5. Za urejanje zaledij hudournikov kjer je specifično sproščanje: od 150 do 300 m³/km²/leto 20.000 din/km/letovečje od 300 m³/km²/leto 30.000 din/km/leto6. Lokalni vodotoki (razen meddržavnih in medrepubliških s pritoki): Q 100 manjše od 20 m³/sek — urejajo priobrežni lastniki sami, razen za odseke skozi strnjena naselja

7. Za redno vzdrževanje morske obale 200.000 din/km leto

Za urejanje vodnega režima se smatra:

— nadomestila vodnogospodarskih objektov, ki urejajo vodni režim na daljšem odseku,

— urejanje vodotokov na daljšem odseku (preko 100 m), preseki meandrov, utrditve s kamnometi, jazbice in vzdolžne ter prečne zgradbe,

— izboljšanje odtočnih razmer visokih voda (ureditev retenzijskih prostorov, male akumulacije),

— urejanje erozijskih žarišč nad 2 ha s protierozijskimi zgradbami in ozelenitvijo,

— zagotavljanje hidrogeoloških raziskav in izdelave podlog za zaščito vodnih virov ter izvajanje stalnega programa spremljanja kakovosti voda (monitoring)

Uporabljajo se sledeči standardi z ozirom na vodnatost območja:
km²/km² večji od 0,6 60.000 din/km² leto
km²/km² od 0,4 do 0,6 40.000 din/km² leto

8 — DELEGATSKI VESTNIK

km/km' manjši od 0,4
za hudournike

20.000 din/km'/leto
40.000 din/km'/leto

.. Za študijsko-raziskovalno dejavnost se uporabljajo naslednji standardi:

— za regionalne potrebe (cca 40% SRS) 1.600 din/km'/leto
— za medregionalne in meddržavne potrebe 5.000 din/km'/leto

Za spremljanje stanja vodnega režima in zaščite vodnih virov
(zbiranje in obdelava za vodno gospodarstvo pomembnih podatkov: podatkov o vodnih količinah in priprava strokovnih podlog za zaščito vodnih virov, ugotavljanje kakovostnega stanja voda in priprava strokovnih podlog za sanacijo virov onesnaženja, priprava strokovnih podlog in osnov za planiranje, vodenje in priprava investicij, rečni nadzor, vodenje katastrov voda in kataster onesnaževalcev, izdelava vodnogospodarskih mnenj, finančno-računovodska opravila, se uporabljajo sledeči standardi:

— redna vodnogospodarska dejavnost in zaščita vodnih virov 13.100 din/km'/leto

Za funkcionalne izdatke, za poslovanje OVS, SLO in ostale obveznosti (odplačila posojil) se namenja: 6.100 din/km'/leto

Priloga 2

VREDNOST OSNOVNIH SREDSTEV VODNOSPODARSKIH OBJEKTOV IN NAPRAV PO STANJU 31. 12. 1985

v mio din

Zap. št.	Občina	Vrednosti osnovnih sredstev	Amortizacija	
			letno	1986—90
1.	Maribor—Pesnica	572,0	10,7	53,5
2.	Gornja Radgona	1.690,0	31,6	158,0
3.	Ljutomer	2.254,0	42,2	211,0
4.	Lendava	3.529,0	66,0	330,0
5.	Murska Sobota	2.950,0	55,2	276,0
Skupaj:		10.995,0	205,7	1028,5

Povprečna stopnja amortizacije je 1,87 %.

Priloga 3

SREDSTVA NAMENJENA ZA REDNO VZDRŽEVANJE IN OSTALE NAMENE V OKVIRU OSNOVNE VODNOSPODARSKE DEJAVNOSTI 1986—90.

Zap. št.	Občina	Vzdrž. VGO	Obramba poplave	Vzdrž. n. kor.	Urej. v rež.	Študije	Redna vg. dej.	Funkc. izd.	Objek. obr. p. poprav.	VSEGA
1.	Marb.—Pes.	48,1	7,2	4,9	13,5	1,4	4,5	3,0	—	82,6
2.	G. Radgona	141,9	23,7	18,8	55,7	3,8	13,9	9,4	200,0	467,2
3.	Ljutomer	189,6	42,5	21,1	62,0	5,2	18,4	12,9	—	352,7
4.	Lendava	196,5	68,1	52,0	58,4	8,0	28,8	19,8	30,0	561,6
5.	M. Sobota	247,9	60,5	46,2	164,4	6,6	24,4	16,9	90,0	657,9
Skupaj:		924,0	202,0	143,0	356,0	25,0	90,0	62,0	320,0	2.122,0

PRILOGA 4

OSNUTEK PROGRAMA UREJANJA ZEMLJIŠČ NA VODNEM OBMOČJU MURE ZA SREDNJEROČNO OBDOBJE 1986—1990

INVESTITOR	Osuševanje			Namakanje		
	skupaj	kat. A	kat. B	skupaj	kat. A	kat. B
Melioracijsko območje						
OVS Mura — skupaj	8.550	5.992	2.558	2.520	1.620	900
OBČINA G. RADGONA	1.650	1.650	—	550	550	—
1. KK Gornja Radgona	150	150	—	550	550	—
— Apaško polje, Segovci	150	150	—	550	550	—
2. KZ Gornja Radgona	1.500	1.500	—	—	—	—
— Ščavniška dolina	1.500	1.500	—	—	—	—
OBČINA LENDAVA	2.130	972	1.158	1.250	650	600
1. KG RAKIČAN	310	310	—	1.000	400	600
— Genterovci	60	60	—	—	—	—
— Dobrovnik-Strehovci	250	250	—	—	—	—
— Ivankovci	—	—	—	200	200	—
— Benica	—	—	—	200	200	—
— Žitkovci	—	—	—	200	—	200
— Ginjevec	—	—	—	400	—	400
2. KZ Lendava	1.820	662	1.158	250	250	—
— Gosposko-Grudje	491	—	491	250	250	—
— Gradišče Žižki	477	—	477	—	—	—
— Dobrovnik	112	112	—	—	—	—
— Ložič	190	—	190	—	—	—
— Kobilje	100	100	—	—	—	—
— Mostje	150	150	—	—	—	—
— Renkovci	300	300	—	—	—	—
— OBČINA LJUTOMER	1.350	850	500	70	70	—
1. KZ Ljutomer-Križevci	1350	850	500	70	70	—
— Ob Kozarici-Virje:						
— srednji tok	250	250	—	—	—	—
— zgornji tok	600	600	—	—	—	—
— dolini Bukovnice	250	—	—	—	—	—
— dolini Turje	250	—	—	—	—	—
— trajni nasadi	—	—	30	30	—	—
— Iljaševci	—	—	40	40	—	—

OBČINA MURSKA SOBOTA	3.420	2.520	900	650	350	300
1. KG RAKIČAN	200	100	100	490	290	200
— Rakičan	100	100	—	—	—	—
— Središče	100	—	100	—	—	—
— Rakičan pri bolnici	—	—	—	140	140	—
— Rakičan Jelenšek	—	—	—	80	80	—
— Motvarjevci	—	—	—	200	—	200
— Petanjci	—	—	—	70	70	—
2. KZ PANONKA	3220	2.420	800	160	60	100
— Lukaj potok	700	700	—	—	—	—
— Ledava nad jezerom	500	500	—	—	—	—
— Dolenjski potok	150	150	—	—	—	—
— Vel. Krka—Adrianski p.	550	550	—	—	—	—
— Peskovski potok	100	100	—	—	—	—
— Mala Krka—Domanjševci	200	—	200	—	—	—
— Motvarjevci	350	—	350	—	—	—
— Bukovnica	70	70	—	—	—	—
— Lipnica—Filovci	350	350	—	—	—	—
— Salamenci—Gorica—Puc.	250	—	250	—	—	—
— Mlinišče	—	—	30	30	30	—
— Hodoš	—	—	100	100	—	10
— Trajni nasadi	—	—	—	30	30	—

Občinska samoupravna interesna skupnost za ceste Murska Sobota je pripravila Analizo izvajanja srednjeročnega plana za obdobje od leta 1981 do 1985 na področju kategoriziranih cest v občini Murska Sobota in predlog Elementov za sklepanje samoupravnega sporazuma o temeljih plana Občinske SIS za ceste Murska Sobota za obdobje 1986 do 1990 in do leta 2000.

Oba dokumenta daje Skupnost v javno razpravo. Javna razprava traja do 20. septembra 1985.

Skupnost poziva vse krajevne skupnosti, TOZD in organizacije združenega dela, da razpravljajo o gradivu in dajo svoje pripombe in predloge.

Pripombe in predloge pošljite na Občinsko SIS za ceste Murska Sobota, Trg zmage 4.

ANALIZA

IZVAJANJA SREDNJEROČNEGA PLANA ZA OBDOBJE OD LETA 1981 DO 1985 NA PODROČJU KATEGORIZIRANIH CEST V OBČINI MURSKA SOBOTA

UVOD

Razvitost cestne infrastrukture je izredno pomemben dejavnik

gospodarskega in družbenega razvoja občine kot celote. Od urejenosti oziroma izgrajenosti cest je odvisen razvoj kmetijstva, industrije, turizma, prometa in družbenih dejavnosti v občini. Prav zaradi pomembnosti cest pri razvoju družbe, ima cestno gospodarstvo posebno vlogo in se tretira kot dejavnost posebnega družbenega pomena.

Gledano v celoti na urejenost oziroma izgrajenost cest v občini pa lahko ugotovimo, da so kategorizirane ceste v občini v takem stanju, da postajajo že zavora za nadaljnji razvoj gospodarstva v občini kot celoti. Potrebno je poudariti, da se razkorak v zaostajanju z ostalimi predeli republike Slovenije pogloblja in je cestno prometna povezava po magistralni cesti iz leta v leto slabša, kljub povečanju prometa.

Smatramo, da bi moralo gospodarstvo občine in širša družbeno-politična skupnost posvetiti posebno skrb ureditvi cest v občini in cestni povezavi z ostalimi predeli Slovenije ter tako prispevati k skladnejšemu in hitrejšemu razvoju občine kot celote.

Potrebno je omeniti, da so v občini 3 mednarodni mejni prehodi in to 2 z Avstrijo in 1 z Madžarsko, ki jih povezujejo regionalne ceste, ki pa so v slabem voznem stanju in tehnično po večini zastarale — preozke. Prav tako je v občini 7 maloobmejnih prehodov s sosednjo Avstrijo, ki ima na svojem delu urejene — asfaltirane ceste — medtem ko so z naše strani v takem stanju, da so večkrat neprevozne.

Cestno omrežje v občini Murska Sobota je zaradi povezave naselij oziroma vasi zelo razvejano, vendar neizgrajeno v tehnično gradbenem smislu. Tako je na območju občine Murska Sobota skupno 1.506 km javnih cest. Od 1.506 km javnih cest je kategoriziranih 620 km cest in to:

— M (magistralnih) cest	21.598 km,
— R (regionalnih) cest	109.402 km
— L (lokalnih) cest	489.000 km in
— nekategoriziranih lokalnih cest (vaških)	887 km.

Po zakonu o cestah (Ur. list SRS, št. 38/81) so v pristojnosti Občinske skupnosti za ceste regionalne in lokalne ceste. Magistralne in avtomobilske ceste pa so v pristojnosti Skupnosti za ceste Slovenije. Nekategorizirane lokalne (vaške) ceste so v upravljanju krajevnih skupnosti.

Občinska skupnost za ceste tako skrbi za 598 km kategoriziranih R in L cest.

V času izvajanja srednjeročnega programa za obdobje 1981—1985 je bil sprejet decembra 1981 novi zakon o cestah, ki je na to področje dejavnosti vnesel nove družbeno-ekonomske odnose.

S tem zakonom so postale vse kategorizirane ceste osnovno sredstvo Cestnega podjetja oziroma TOZD za vzdrževanje in varstvo cest. Prav tako je zakon spremenil sistem financiranja vzdrževanja in gradnje cest.

Srednjeročni plan razvoja in vzdrževanja lokalnih cest je sprejela skupščina SIS za cestno in komunalno dejavnost občine Murska Sobota, 14. aprila 1981. S samoupravnim sporazumom o temeljih plana za področje cestne dejavnosti je bilo dogovorjeno, da TOZD združuje sredstva v višini 0,50 % iz dohodka za modernizacijo L cest in odplačilo kreditov, ki so bili najeti v ta namen. S sporazumom so bili predvideni tudi ostali viri financiranja razvoja in vzdrževanja cest za srednjeročno obdobje 1981—1985.

V skladu z novim zakonom o cestah se je Občinska skupnost za ceste Murska Sobota konstituirala, 22. decembra 1982 in prevzela sprejete planske dokumente SIS za cestno in komunalno dejavnost občine Murska Sobota, ki se nanašajo na cestno dejavnost.

V tabeli I so prikazana zbrana sredstva Občinske skupnosti za ceste po virih za srednjeročno obdobje 1981—1985. Podatki za leto 1985 so predvideni na osnovi predvidevanj in plana Skupnosti za ceste Slovenije — za vzdrževanje.

TABELA I
ZBRANA SREDSTVA OBČINSKE SKUPNOSTI ZA CESTE MURSKA SOBOTA PO VIRIH ZA OBDOBJE 1981—1985

Zap. št.	POSTAVKA viri sredstev	1981	1982	1983	1984	1985	SKUPAJ
1.	Združena sredstva TOZD po sporazumu o temeljih plana 0,50% iz dohodka	13.407.000	17.513.398	22.826.825	36.061.595	52.290.000	142.098.818
2.	Prispevek od maloprod. cene goriva	9.593.807	9.647.778	9.575.106	47.610.184	81.311.910	157.738.785
3.	Povračila za uporabo cest za domača mot. vozila	5.742.589	6.707.696	9.647.447	23.250.022	43.151.484	88.499.238
4.	Prispevki KS za sof. modernizacije L cest	4.882.400	3.853.589	1.047.695	5.350.000	19.500.000	34.633.684
5.	Kredit	12.000.000	3.500.000	3.000.000	—	—	18.500.000
6.	Namenska sredstva OS in druga (SCS)	3.315.000	—	—	—	45.000.000	48.315.000
7.	Drugi prihodki	2.655.191	1.392.182	—	4.200	2.000	4.053.573
	SKUPAJ:	51.595.987	42.614.643	46.097.073	112.276.001	241.255.394	493.839.098

Iz tabele I je pregledno, da so prihodki Skupnosti bili doseženi oziroma preseženi. Vendar je porast cen bil večji do predvidevanja in je to vplivalo na zaostajanje izvajanja predvidenih planskih nalog.

V tabeli II je prikazana poraba zbranih sredstev po namenu za celotno srednjeročno obdobje.

TABELA II
PORABA SREDSTEV PO NAMENU V OBDOBJU 1981 — 1985

Zap. št.	NAMEN PORABE SREDSTEV	1981	1982	1983	1984	1985	SKUPAJ
1.	Odplačilo kreditov	13.124.805	12.454.817	14.142.541	6.728.665	300.000	46.750.828
2.	Vzdrževanje kat. cest	15.063.062	16.812.386	20.307.181	47.552.815	62.885.098	162.620.542
3.	Asfaltna utrd. L cest	18.535.525	8.163.280	6.473.861	29.969.000	108.594.447	171.736.113
4.	Odpr. posledic po neurju — elementar	1.579.192	1.026.503	—	722.626	—	3.328.321
5.	Mladinske del. akcije — sofinan. MDB	190.255	200.000	259.160	400.000	700.000	1.749.415
6.	— delo na trasi — strošk.	666.441	1.457.101	1.237.007	3.451.657	5.800.000	12.622.206
7.	Projekti in druge dok.	944.074	—	—	—	—	944.074
8.	Financiranje DS in delegatskega sistem.	682.000	790.000	997.704	1.484.260	2.350.000	6.304.464
9.	Vzdržev. žel. prehodov	18.564	—	—	15.426	30.504	64.494
10.	Odškod. in drugi odhod.	994.901	484.083	742.823	150.897	1.469.446	3.842.150
11.	Gramoz. L cest iz namenskih sredstev	164.784	1.411.126	—	—	—	1.575.910
	Provizija SDK	—	—	308.546	211.960	307.340	827.846
	SKUPAJ:	51.963.603	42.799.296	44.468.823	127.705.360	228.601.751	495.538.833

Primerjava skupnih prihodkov tabele I in skupnih odhodkov tabele II kaže, da so odhodki večji za 1.699.735 din. Ta razlika je nastala zaradi tega, ker v tabeli II niso prikazani podatki o neporabljenih sredstvih v poslovalnem letu in so bili porabljeni v naslednjem letu.

I. VZDRŽEVANJE R IN L CEST

S sprejetimi planskimi dokumenti za obdobje 1981—1985 je bilo predvideno, da se vzdržuje 465 km lokalnih cest, ki so bile takrat ka-

tegorizirane. Regionalne in magistralne ceste so bile v pristojnosti takratne Republiške skupnosti za ceste.

S sprejetjem novega zakona o cestah, decembra 1981 in ustanovitvi Občinske skupnosti za ceste Murska Sobota v letu 1982 ter konstituiranjem Skupnosti za ceste Slovenije v letu 1983, so prišle v pristojnost Občinske skupnosti za ceste tudi regionalne ceste.

V novembru 1983 je bila sprejeta nova kategorizacija lokalnih cest. Tako je sedaj kategoriziranih 489 km lokalnih cest.

Od kategoriziranih lokalnih cest je do leta 1985 bilo asfaltno utrjenih 139,35 km ali 28,50 %. Vse ostale lokalne ceste t. j. 349,65 km ali 71,50 % so makadamske.

Regionalne ceste so asfaltno utrjene v dolžini 92,17 km ali 84,24 %. Od regionalnih cest je v makadamski izvedbi še cesta R 365 Gornji Petrovci—Martjnjce—Dolič v dolžini 17,23 km. Vzdrževanje lokalnih cest v občini je do oktobra 1983 opravljalo podjetje »Sobota« TOZD KOMUNALA Murska Sobota. S 1. oktobrom 1983 pa je prevzelo vzdrževanje lokalnih cest Cestno podjetje Maribor TOZD Vzdrževanje in varstvo cest Murska Sobota v skladu z novim zakonom o cestah.

S 1. januarjem 1984 se je na področju vzdrževanja in varstva cest začela uveljavljati svobodna menjava dela med uporabniki in izvajalci. Ta svobodna menjava dela med uporabniki in izvajalci še ni zažvela v polni veljavi kot to določa zakon o svobodni menjavi dela in je bila Občinska skupnost za ceste le organizacija preko katere so se stekala in nakazovala sredstva za enostavno reprodukcijo cest izvajalcu.

Sistem finansiranja vzdrževanja cest — enostavna reprodukcija — se je prav tako spremenil s 1. januarjem 1984. Od 1. januarja 1984 se združujejo vsa sredstva za vzdrževanje M, in L cest pri Skupnosti za ceste Slovenije in se nato na podlagi kriterijev in meril sprejetih v skupščini Skupnosti za ceste Slovenije delijo za vzdrževanje avtomobilskih in magistralnih cest ter regionalnih in lokalnih cest. Po zakonu o cestah (38. člen) se za vzdrževanje in varstvo cest lahko uporabljajo naslednja sredstva:

- sredstva vsebovana v maloprodajni ceni bencina in plinskega olja (to določa z odlokom ZIS),
- letna povračila za uporabo cest, ki jih plačujejo uporabniki cest za cestna motorna vozila in priklopna vozila,
- povračila za uporabo cest, vsebovana v prodajni ceni plinskih goriv, ki se uporabljajo za pogon motornih vozil,
- povračila za uporabo cest, ki jih plačujejo uporabniki cest za tuja motorna vozila in priklopna vozila.

Do 1. januarja 1984 je Občinska skupnost za ceste oziroma SIS za cestno in komunalno dejavnost občine Murska Sobota dobivala neposredno 50 % sredstev za letna povračila za uporabo cest, ki jih plačujejo uporabniki cest za cestna motorna vozila in priklopna vozila (cestna taksa). Od dela maloprodajne cene pogonskega goriva pa je skupnost dobivala po večih kriterijih, ki jih je določal Republiški komite za promet in zveze (po km kategoriziranih L cest, od prodaje pogonskega goriva v občini in združenih sredstev v republiki od prodaje pogonskega goriva).

TABELA IV PORABLJENASREDSTVA ZA VZDRŽEVANJE IN VARSTVO R IN L CEST PO LETIH ZA OBDOBJE 1981—1985

LETO	Vzdrževanje L cest	Ind.	din/km L cest	Ind. 1980 = 100	Vzdrževanje R cest	Ind.	din/km R cest	Ind.
1981	15.063.062	120	32.394	117	—	—	154.705	—
1982	16.812.386	111	36.156	111	—	—	184.287	—
1983	20.307.181	120	43.671	120	—	—	—	—
1984	47.552.815	234	97.245	222	37.007.554	—	339.347	—
1985	62.885.098	132	128.599	132	46.164.916	125	423.318	125
	162.620.542				83.172.470			

Iz tabele IV je pregledno, da je največji porast porabljenih sredstev za vzdrževanje in varstvo R in L cest bil v letu 1984, tako v skupni masi kakor tudi po km ceste.

Razlogov za tako povečanje je več: od zvišanja cen materialov in storitev pri vzdrževanju, začetek izvajanja zakona o cestah in sprememba organizacijske oblike pri vzdrževalcih oziroma izvajalcih del ter več km kategoriziranih L cest.

Pri vzdrževanju kategoriziranih R in L cest bo v tem srednjeročnem obdobju navožen na makadamska vozišča cca 20.500 m³ gramoznega materiala. Gramozni material se je navažal oziroma se navažalo po potrebi t. j. po obremenitvi cest. Tako je bilo navoženih povprečno 11 m³ gramozna na km ceste letno. Makadamska cestišča kategoriziranih R in L cest se letno večkrat izravnavajo z grederjem in bo v tem srednjeročnem obdobju opravljenih cca 9300 grederskih ur. Prav tako bo opravljenih cca 2900 strojnih ur pri izkopu oziroma čiščenju obcestnih jarkov in drugih delih.

Za zimsko službo je bilo porabljeno letno od 10 % do 30 % vseh predvidenih sredstev za vzdrževanje R in L cest.

Zimska služba se je opravljala vsako leto po sprejetem planu zimske službe, kjer je bil določen prioriteten red pluzenja kategoriziranih cest.

V letu 1984 je za Občinsko skupnost za ceste Murska Sobota bilo predvideno, da po kriterijih in merilih Skupnosti za ceste Slovenije dobi 4,22974 % zbranih sredstev za vzdrževanje in varstvo R in L cest. Toda zaradi manjšega dotoka sredstev je Skupnost dobila le 70.860.206 din od predvidenih 86.707.084 din ali 81,72 % t. j. 15.846.878 din manj od plana.

Za leto 1985 je predvideno s planom Skupnosti za ceste Slovenije, da dobi Občinska skupnost za ceste za vzdrževanje in varstvo R in L cest 4,30526 % zbranih sredstev predvidenih za vzdrževanje in varstvo R in L cest v občini Murska Sobota ali v skupnem znesku 126.599.527 din.

V srednjeročnem obdobju 1981—1985 je bilo oziroma bodo iz naslova sredstev za vzdrževanje in varstvo cest t. j. od prodaje pogonskega goriva in pristojbin na domača motorna vozila zbrana naslednja sredstva:

TABELA III ZBRANA SREDSTVA ZA VZDRŽEVANJE IN VARSTVO R IN L CEST PO LETIH ZA OBDOBJE 1981—1985

LETO	Od maloprodaje pogonskega goriva	Povračila za uporab. cest za domača mot. voz.	Skupaj za vzdržev. in varstvo cest	Ind. 1980 = 100
1981	9.593.807	5.742.589	15.336.396	91
1982	9.647.778	6.707.696	16.355.474	106
1983	9.575.106	9.647.447	19.222.553	117
1984	47.610.184	23.250.022	70.860.206	368
1985	81.311.910	43.151.484	124.463.394	175

Skupaj 157.738.785 88.499.238 246.238.023

— za leto 1981, 1982 in 1983 so se pri Skupnosti zbirala sredstva samo za kategorizirane L ceste,

— za leto 1984 in 1985 se pri Skupnosti zbirajo sredstva za R in L ceste,

— podatki za leto 1985 so predvideni po planu Skupnosti za ceste Slovenije.

Iz tabele je pregledno, da je največji porast sredstev v letu 1984 in 1985. Na tak porast sredstev je vplivala sprememba sistema finansiranja, prevzem regionalnih cest v pristojnost občinskih skupnosti in dodatna kategorizacija lokalnih cest (24 km).

Samo vzdrževanje L in R cest se je opravljalo v okviru razpoložljivih sredstev po letnih programih, ki jih je sprejemala skupščina Skupnosti. V letu 1984 pa je bil sklenjen Samoupravni sporazum o vzdrževanju in varstvu regionalnih in lokalnih cest po načelih svobodne menjave dela za obdobje 1984 in 1985 ter Samoupravni sporazum o povračilu za izvajanje dejavnosti vzdrževanja regionalnih in lokalnih cest s CP Maribor TOZD VVC Murska Sobota.

Porabljena sredstva za vzdrževanje in varstvo R in L cest so prikazana v tabeli IV.

V letu 1984 je izvajalec del t. j. TOZD VVC Murska Sobota v dogovoru s Skupnostjo spremenil sistem in način krpanja asfaltnih vozišč, kar je omogočilo, da se je preplastila z asfaltno prevleko R cesta št. 355 na odseku Murska Sobota—Carda v dolžini 2480 m in odsek Vaneča—Dankovci v dolžini 700 m. Pri asfaltni preplastitvi ceste v mestu Murska Sobota je sodelovala z udeležbo 50 % tudi KS »Lendavska« Murska Sobota.

Pri rednem vzdrževanju in varstvu kategoriziranih R in L cest v občini so določene težave, ki jih občutijo predvsem uporabniki in občani v določenih vaseh oziroma naseljih, kajti ob spomladanskih odjugh je potrebno določene odseke L cest zapirati, če hočemo cesto očistiti za promet v ostalem delu leta. Ti odseki so predvsem na Goričkem predelu, občine (Šalovci—Dolenci, Poznanovci—Vidonci, Grad—Kuzma, Večeslavci—Fiksinci, Trdkova—Trdkova gasilski dom, Moščanci—Kušanovci in še nekateri manjši odseki).

Vse kategorizirane R in L ceste v občini s vzdržujejo v okviru razpoložljivih sredstev, ki jih Skupnost za ceste dobi v skladu z zakonom o cestah in sprejetih kriterijih in merilih.ZL Toda, če bi hoteli ceste vzdrževati tako, da bi le te bile prevozne stalno in zadovoljiti vsem predpisom o varnosti v cestnem prometu, bi potrebovali znatno več sredstev kot jih Skupnost dobi sedaj.

II. IZVAJANJE PROGRAMA MODERNIZACIJE L CEST

S Samoupravnim sporazumom o temeljih plana Skupnosti je bilo dogovorjeno in sprejeto, da TOZD prispevajo za modernizacijo L cest in odplačilo kreditov v te namene 0,50 % sredstev iz dohodka TOZD. Nadalje je bilo dogovorjeno, da krajevne skupnosti, kjer se bo modernizacija izvajala prispevajo oziroma sofinansirajo 25 % do 80 % vrednosti del. Prispevek krajevnih skupnosti se določa po posebnem sporazumu glede na razvitost krajevne skupnosti.

S planskimi dokumenti iz leta 1980 in 1981 je bilo predvideno, da se modernizira 49,52 km kategoriziranih L cest in izvedejo pripravljala dela na obvoznici ceste M-10 v Murski Soboti v dolžini 5 km.

Nadalje je bilo predvidenih 14,40 km asfaltnih prevlek na L cestah ter gradnja in popravilo 5 mostov.

Predvideni so bili naslednji odseki L cest:

Zap. št.	ODSEK CESTE	Dolžina v km	Predvidena vrednost v 000 din	V letu
1.	G. Petrovci—Križevci	3,80	9.196	1981
2.	V Pertoči iz R 349 na hrib	2,00	5.656	1981
3.	Šalovci—Markovci—Čepinci	6,08	19.609	1982
4.	Križevci—Panovci—Andrejci—Selo	7,58	20.162	1982
5.	Cankova—Gerlinci—Fikšinci—Rogašovci	13,00	36.764	1983
6.	Moravci—G. Moravci	2,00	5.656	1983
7.	Šalovci—Dolenci	4,45	15.753	1984
8.	Križevci—Domanjševci	3,50	8.470	1984
9.	Andrejci—Ivanovci—Kancčevci—Berkovci	4,10	11.597	1985
10.	Moščanci—Pečarovci ali Šalamenci—Pečarovci	3,00	8.487	1985
11.	pripravljala dela na obvoznici v M. Soboti	5,00	21.379	1985
SKUPAJ:		54,52	162.729	

Asfaltne prevleke so bile predvidene na naslednjih odsekih L cest:

Zap. št.	ODSEK CESTE	Dolžina v km	Vrednost v 000 din	Leto realizacije
1.	Skakovci—Puževci	4,30	4.237	1982
2.	Puconci—R cesta 355	1,60	1.431	1983
3.	Bakovci—Mali Bakovci	1,30	1.038	1983
4.	Cankova—Korovci	2,00	1.932	1984
5.	Puconci—Gorica	1,90	1.704	1984
6.	Puconci—Opekarna Puc.	0,30	263	1984
7.	skozi vas Brezovci	0,50	439	1984
8.	Bratenci—Gančani	2,50	2.923	1985
SKUPAJ:		14,40	13.967	

Za srednjeročno obdobje 1981—1985 so bili predvideni naslednji mostovi za popravilo:

— most na Mlinščici v Strukovcih	vrednost 500.000 din,
— most v Ropoči	vrednost 200.000 din,
— 2 mosta v Krogu	vrednost 500.000 din,
— manjša popravila in zavarovanje ostalih mostov na L cestah	vrednost 1.500.000 din.

Vsa ta planska predvidevanja so bila računana po cenah iz leta 1979, kot so bila dana navodila za pripravo planov. Cene v letu 1979 pa so bile na našem območju pri modernizaciji L cest v izvedbi 40 cm gramoziranega tampona, 5 m širine asfalta v izvedbi 5 cm bitugramoza + 2,5 cm asfaltbetona in 2 × 0,50 m bankine 2.200.000 do 2.800.000 din po km ceste.

Za realizacijo opisanega programa so bila predvidena tudi bančna sredstva — krediti — v višini 37.500.000 din in soudeležba takratne Republiške skupnosti za ceste v višini 60.000.000 din.

Toda zaradi zaostritve gospodarskih razmer in zmanjšanja materialnih možnosti ter novega zakona o cestah, je bilo potrebno narediti in sprejeti spremembe srednjeročnega plana Skupnosti.

Spremembe in dopolnitve Samoupravnega sporazuma o temeljih plana za obdobje 1981—1985 je sprejela skupščina Skupnosti, po razpravah v TOZD in krajevnih skupnostih, na seji, dne 15. marca 1982.

S spremembami Samoupravnega sporazuma o temeljih plana se je znižala modernizacija L cest od 54,52 km na 34,10 km.

Asfaltne prevleke z ojačitvami pa so se znižale od 14,40 km na 6,30 km L cest.

Tako so ostali naslednji odseki L cest v planu za obdobje 1981—1985:

Zap. št.	LOKACIJA ODSEKA CESTE	Dolžina v km	Vrednost v 000 din	Predvideno leto
1.	G. Petrovci—Križevci	3,8	13.644	1981
2.	v Pertoči od R 349 do križišča na hribu	1,8	7.000	1982
3.	Šalovci—Markovci—Čepinci	6,00	21.000	1983
4.	Sebeborci—Andrejci—Panovci—Križevci	4(7,98)	14.000	1983—84
5.	Cankova—Gerlinci—Rogašovci	9(13)	31.500	1984
6.	Moravci—G. Moravci	2	7.000	1984—85
7.	Šalovci—Dolenci	4(4,45)	14.000	1984—85
8.	Križevci—Domanjševci	3,5	12.250	1985
SKUPAJ:		34,10	120.394	

Za asfaltne prevleke z ojačitvami pa so ostali v planu Skupnosti naslednji odseki L cest:

1. Skakovci—Strukovci—Puževci	4,3 km	v letu 1984—85
2. Puconci—križišče R ceste 355	1,6 km	1984—85
3. Bakovci—Mali Bakovci	0,4 km	1984—85

Vsa predvidena popravila mostov so ostala v srednjeročnem planu.

Pri pripravi sprememb in dopolnitev Samoupravnega sporazuma o temeljih plana so bile upoštevane cene iz leta 1981, ki so bile na našem območju v izvedbi, ki je že opisana od 3.500.000 do 3.800.000 din po km L ceste, odvisno od razdalje prevoza gramoza.

Toda kljub zmanjšanju zastavljenih planskih nalog za srednjeročno obdobje 1981—1985 bo skupni plan za to srednjeročno obdobje realiziran — če se bo sprejeti program za leto 1985 v dolžini 8,66 km realiziral v celoti — le z 63,55 % ali 21.670 km L cest od 34,10 km predvidenih.

Program modernizacije L cest je bil realiziran po letih na naslednjih odsekih:

S spremembami Samoupravnega sporazuma o temeljih plana se je znižala modernizacija L cest od 54,52 km na 34,10 km.

Asfaltne prevleke z ojačitvami pa so se znižale od 14,40 km na 6,30 km L cest.

Tako so ostali naslednji odseki L cest v planu za obdobje 1981—1985:

Zap. št.	LOKACIJA ODSEKA CESTE	Dolžina v km	Vrednost v 000 din	Predvideno leto
1.	G. Petrovci—Križevci	3,8	13.644	1981
2.	v Pertoči od R 349 do križišča na hribu	1,8	7.000	1982
3.	Šalovci—Markovci—Čepinci	6,00	21.000	1983
4.	Sebeborci—Andrejci—Panovci—Križevci	4(7,98)	14.000	1983—84
5.	Cankova—Gerlinci—Rogašovci	9(13)	31.500	1984
6.	Moravci—G. Moravci	27.000	7.000	1984—85
7.	Šalovci—Dolenci	4(4,45)	14.000	1984—85
8.	Križevci—Domanjševci	3,5	12.250	1985
SKUPAJ:		34,10	120.394	

Za asfaltne prevleke z ojačitvami pa so ostali v planu Skupnosti naslednji odseki L cest:

1. Skakovci—Strukovci—Puževci	4,3 km	v letu 1984—85
2. Puconci—križišče R ceste 355	1,6 km	1984—85
3. Bakovci—Mali Bakovci	0,4 km	1984—85

Vsa predvidena popravila mostov so ostala v srednjeročnem planu.

Pri pripravi sprememb in dopolnitev Samoupravnega sporazuma o temeljih plana so bile upoštevane cene iz leta 1981, ki so bile na našem območju v izvedbi, ki je že opisana od 3.500.000 do 3.800.000 din po km L ceste, odvisno od razdalje prevoza gramoza.

Toda kljub zmanjšanju zastavljenih planskih nalog za srednjeročno obdobje 1981—1985 bo skupni plan za to srednjeročno obdobje realiziran — če se bo sprejeti program za leto 1985 v dolžini 8,66 km realiziral v celoti — le z 63,55 % ali 21.670 km L cest od 34,10 km predvidenih.

Program modernizacije L cest je bil realiziran po letih na naslednjih odsekih:

Leta 1981
L 4210 G. Petrovci—Križevci dolžini 4 km, vrednost 16.560.292 din
L 5653 Otovci—Videnci — skozi vas v dolžini 0,6 km
vrednost 1.975.233 din

(obveznost iz leta 1984)

Leta 1982

L 5620 v Pertoči od R 349 na hrib v dolžini 2 km, vrednost 7.097.960 din

Leta 1983

L 5691 Salovci—Čepinci v dolžini 2 km, vrednost 7.539.182 din.

Leta 1984

L 5691 Salovci—Čepinci v dolžini 2,37 km, vrednost 20.019.000 din,

L 5694 Domanjševci — skozi vas, v dolžini 2,4 km, vrednost 15.288.633 din.

V letu 1985 so predvideni naslednji odseki:

L 5691 Salovci—Čepinci v dolžini 2,01 km, vrednost ca. 30.771.739

L 5679 Moravci—G. Moravci v dolžini 2,66 km vrednost 28.668.661

L 5672 Sebeborci—Panovci v dolžini 2 km vrednost 24.308.500

L 5617 Cankova—Gerlinci v dolžini 2 km 26.252.100

Vrednost del za leto 1985 znaša skupaj 110.000.000 din in je predvidena po predračunih iz decembra 1984 in januarja 1985.

Pri realizaciji programa modernizacije L cest za leto 1985 so predvidena tudi sredstva Skupnosti za ceste Slovenije iz naslova »manj razvita in obmejna območja v SR Sloveniji« v višini 45.000.000 din. To je prikazano v tabeli I. Tako je realizacija programa za leto 1985 odvisna tudi od teh sredstev.

Asfaltne prevleke z ojačitvami na predvidenih odsekih cest zaradi pomanjkanja sredstev ne bodo realizirane v tem srednjeročnem obdobju in jih bo nujno potrebno realizirati v začetku naslednjega srednjeročnega obdobja.

Predvidena popravila mostov so se opravljala sproti pri rednem vzdrževanju L cest.

Pri realizaciji programa modernizacije L cest so sodelovale krajevne skupnosti, kjer se je modernizacija izvajala. To sodelovanje je bilo dobro in so vse krajevne skupnosti svoje obveze sprejele s samoupravnim sporazumom o sofinansiranju izpolnile. Prav tako so občani v krajevnih skupnostih sodelovali pri izvajanju del in finansiranju hišnih priključkov.

Obveznosti krajevnih skupnosti v skladu s Samoupravnim sporazumom o temeljih plana in sprejetega samoupravnega sporazuma o sofinansiranju so bile oziroma so naslednje:

— KS G. Petrovci in Križevci	2.900.000 din,
— KS Mačkovci in Grad	720.000 din,
— KS Pertoča	1.852.500 din,
— KS Čepinci in Salovci	6.000.000 din,
— KS Križevci za Domanjševce	5.200.000 din,
— KS Moravske toplice	7.000.000 din,
— KS Martjanci	5.700.000 din,
— KS Cankova, Pertoča, Rogašovci	5.700.000 din.

Iz sredstev za manj razvita in obmejna območja v SR Sloveniji je v letu 1984 Skupnost za ceste Slovenije prispevala 7.865.000 din namensko za ureditev L ceste št. 5694 v Domanjševcih.

Vzrokov za zaostajanje pri izvajanju sprejetih planskih nalog za srednjeročno obdobje 1981—1985 je več. Eden od poglobitnih razlo-

gov je velika rast cen materialov in storitev pri asfaltiranju cest. Tako so cene porasle od predvidenih 3.540.000 din za km ceste v letu 1980—81 na 15.980.000 din za km ceste v letu 1985. To je za več kot 450 indeksnih točk v tem srednjeročnem obdobju. Prav tako pa ni bilo na razpolago ugodnih bančnih sredstev za kreditiranje cestnega gospodarstva.

III. ZAKLJUČEK

V analizi je opisano stanje na področju kategoriziranih cest v občini, predvsem na lokalnih cestah. Prikazana so zbrana in porabljena sredstva v cestnem gospodarstvu v občini. Opisano je stanje vzdrževanja R in L cest, ki so v pristojnosti Občinske skupnosti za ceste.

Iz analize je pregledno, da je stanje na področju cest v občini Murska Sobota zaskrbljujoče. Sredstev za redno vzdrževanje kategoriziranih cest je iz leta v leto manj. Prav tako sredstva, ki se zbirajo za modernizacijo L cest ne zadoščajo, da bi lahko hitreje modernizirali cestno mrežo v občini, ki je iz dneva v dan bolj obremenjena. Obremenitev cest v občini Murska Sobota nam pokažejo že naslednji podatki iz leta 1984 v kmetijski proizvodnji. Tako je bilo po cestah prepeljano v letu 1984:

82.611 kom. govedi	56.500 ton raznih krmil,
111.000 kom. prašičev	7.000 ton krompirja,
279.287 hl mleka	22.800 ton umetnih krmil,
15.800 ton pšenice	56.254 ton slad. pese
11.000 ton silažne koruze	51.200 m ³ raznega lesa in lesne mase.

Poleg opisanih prevozov kmetijskih pridelkov je potrebno poudariti tudi to, da se skoraj po vsaki kategorizirani L cesti opravlja avtobusni prevoz — redne proge in prevoz šolskih otrok — kakor tudi zbiranje mleka iz zasebnega sektorja.

Cestna skupnost in izvajalci del t. j. CP Maribor TOZD VVC Murska Sobota se trudijo, da bi bile ceste prevozne skozi celo leto. Vendar pa kljub prizadevanju vseh, je potrebno ob spomladanskih odjugh določene odseke cest zapirati, oziroma omejevati osne pritiske.

Srednjeročni program za obdobje 1981—1985 je predvideval modernizacijo L cest predvsem na manj razvitih in obmejnih območjih. Toda program je bil realiziran zaradi pomanjkanja sredstev in dviga cen le z 63,55 %. To pa vsekakor kaže na tendenco še večjega poslabšanja cest in propada že zgrajenih oziroma asfaltiranih R in L cest kot je že opisano.

Vsekakor bo potrebno v naslednjem srednjeročnem obdobju dati poudarek na ureditvi R in L cest v občini, če hočemo, da ne bodo ceste postale ne samo zavora za nadaljnji razvoj gospodarstva, ampak bodo negativno vplivale na razpoloženje občanov in delovnih ljudi.

V srednjeročnem obdobju 1986—1990 morajo imeti prioriteto pri modernizaciji L cest tisti odseki, ki niso bili realizirani v obdobju 1981—1985 in odseki L cest, ki so pri spremembah plana izpadli.

*Minilo žalostno je leto dni,
zapustila dom in drage si,
na tvojem grobu roža le cveti,
ki grenka solza jo rosi.*

V SPOMIN

17. julija je minilo boleče leto, odkar je za vedno odšla od nas draga žena, mamica, hčerka, sestra in snaha

Jolanka Lorbek

iz Sebebovec

Še vedno ne moremo dojeti, da si odšla od nas. Tvoj dom, ki si ga imela tako rada, je ostal pust in prazen.

Spomin na tvoj dragi lik bo ostal v nas do konca dni.

ŽALUJOČI: MOŽ VALENTIN, SINOVA SREČKO IN IZTOK, MAMA IN SESTRA

*KAJ JE ČLOVEK NA TEM SVETU
KRATKO ČASA LE ŽIVI,
Z DRUŽINO KOMAJ ZAŽIVI,
PROTI GROBU ŽE HITI.*

V SPOMIN

Ireni Gospod

iz Sela

21. julija 1985 bo minilo nepozabno leto bolečine, odkar te je zahrbtna bolezen za vedno iztrgala izmed nas!

Ostali smo brez tebe, a tvoja ljubezen nas vedno obdaja, nepozabni so pa tudi spomini na tvoje pridne roke.

VSI TVOJI NAJDRAŽJI!

*LJUBEZEN, DELO IN TRPLJENJE
TVOJE JE BILO ŽIVLJENJE,
NAM OSTAJA LE PRAZNINA
IN VELIKA BOLEČINA.*

ZAHVALA

Tiho in nepričakovano nas je v 49. letu starosti zapustila draga žena, mamica, snaha in sestra

Angela Šeruga

roj. Škalič iz Pečarovec 101

V teh težkih trenutkih se strti od bolečine iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, botrini, prijateljem, sodelavcem SCTPU, gostinskemu podjetju ZVEZDA, godbi na piha iz M. Sobote ter vsem, ki so ji darovali vence in cvetje, nam pa izrekli sožalje in jo pospremili na njeni zadnji poti.

Iskrena hvala g. duhovniku za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke, govornicam tov. Marti in tov. Heleni ter aktivu žena iz Pečarovec.

Posebna hvala dobrim sosedom, ki so nam v težkih trenutkih kakor koli pomagali.

Pečarovci, 12. julij 1985

ŽALUJOČI: MOŽ FRANC, SIN BRANKO Z ŽENO SNEŽANO, HČERKA MIJA S ŠTEFANOM, TAŠČA JOŽEFA, BRATA HENRIK IN JOŽE, SESTRA MARIJA Z DRUŽINAMI TER DRUGO SORODSTVO

ZAHVALA

Ob boleči izgubi žene, mame in babice

Marice Sitar

roj. Lipovec
iz Ljutomera

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste jo imeli radi, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti, darovali cvetje ali v dobrodelne namene in nam izrekli sožalje.

Še posebno smo hvaležni zdravnikom in osebju O. I. Ljubljana, protibolečinske ambulante mariborske bolnišnice ter kirurškega oddelka ter oddelku za intenzivno nego bolnišnice v M. Soboti za zdravstveno nego med pokojnično dolgotrajno in težko boleznijo.

Vsem ljutomerskim duhovnikom izrekamo zahvalo za duhovno tolažbo bolnice med boleznijo in za opravljene cerkvene obrede.

V nepozabnem spominu nam bo ostala nesebična požrtvovalnost zdravnika dr. N. Szepesya, viš. med. sestre K. Rajhove ter družin M. Mulca iz Veržaja, S. Puklavca iz Stročje vasi in F. Stajnka iz Ljutomera za lajšanje bolečin in težav pokojnice ter za vsestransko pomoč svojcem.

ŽALUJOČI: mož Franjo, hčerke Branka, Metka in Nada z družinami

VESTNIK

Glasilo občinskih konferenc SZDL Murska Sobota, Gornja Radgona, Lendava in Ljutomer — Izdaja Zavod za časopisno in radijsko dejavnost Murska Sobota, Titova 29/I. Ureja uredniški odbor:

Stefan Dravec (direktor in glavni urednik), Juš Makovec (pomočnik direktorja in glavnega urednika), Jože Sabjan (odgovorni urednik), Brigita Bavčar, Jani Dominko, Jože Graj, Milan Jerše, Ludvik Kovač, Dušan Loparnik, Feri Maučec (šport), Vlado Paveo, Štefan Sobočan, Janko Stolnik (dopisništvo), Branko Zunec, Gontér Endre (tehnični urednik), Nevenka Emri (lektor). Naslov uredništva in uprave: Murska Sobota, Titova 29/I — Telefoni: novinarji 21-232, 21-064 in 21-383; direktor in glavni urednik, odgovorni urednik, naročniški oddelek, računovodstvo, gospodarskopropagandna služba in tajništvo 21-064 in 21-383, dopisništvo Gornja Radgona 74-597, dopisništvo Lendava 75-085 in dopisništvo Ljutomer 81-317. Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo. Celoletna naročnina 1.600 din, polletna 800 din; letna naročnina za tujino 318 ASch, 45 DM, 19 Can dol., 13 USA dol., SFR 39; letna naročnina za delovne organizacije 2.000 din. Tekoči račun pri SDK Murska Sobota 51900-603-30005. Devizni račun pri Jugobanki Ljubljana 501005620-000112-25730-30-4-01176. Cena posamezne številke je 40 din. Tiska CGP Večer Maribor. Po pristojnem mnenju je Vestnik oproščen plačila temeljnega davka od prometa proizvodov.

*Ljubezen delo in trpljenje,
bilo tvoje je življenje,
nam ostaja zdaj praznina
in velika bolečina.*

ZAHVALA

22. junija nas je v 84. letu starosti zapustila draga mama, tašča in stara mama

Rozalija Talian

iz Puconec

Ob tej boleči izgubi se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in dobrim sosedom, posebno Zoliju Kutošu in Zveru za pomoč v najtežjih trenutkih; zahvala zdravnikom in ostalemu osebju internega oddelka bolnišnice v Rakičanu. Hvala g. duhovniku Balazicu za slovo, pevcem za odpete žalostinke, predstavniku KS tov. Zlati Temlin za ganljivo slovo in vsem, ki ste ji poklonili toliko cvetja, darovali v dobrodelne namene, nam pa izrekli sožalje.

Vsem iskrena hvala.

Puconci, Selo, M. Sobota, Ptuj, Mlajtinci

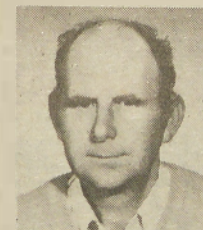
ŽALUJOČI: sin Franc z ženo Eriko, vnuk Franček in Borut ter drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob prerani in boleči izgubi dragega moža, očeta in zeta

Štefana Kovača

iz Murskih Črnc

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in prijateljem, ki ste ga v tako velikem številu pospremili na zadnji poti, mu darovali vence in cvetje. Posebna hvala Ri-baševim za vso pomoč v najtežjih trenutkih. Hvala g. župniku za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke, bolniškemu osebju ušesnega oddelka bolnišnice v M. Soboti, ki so mu lajšali bolečine v zadnjih dneh. Hvala govorniku iz Pomurke — EE M. Sobota in predstavniku KS za poslovilne besede.

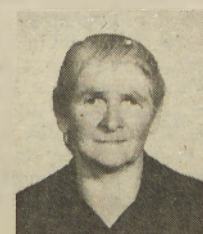
Z BOLEČINO V SRCU: žena Marija, hčerka Marijana, sin Štefan in tast Štefan

ZAHVALA

22. junija nas je v 81. letu starosti za vedno zapustila naša draga žena, mama, stara mama

Karolina Nemec

roj. Kovač
iz Krplivnika

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znanec, botrini ter vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti, darovali vence in šopke, nam pa izrekli sožalje. Posebno hvala g. duhovniku Škaliču, pevcem za odpete žalostinke in predstavniku KS tov. Ediju Kerčmarju za ganljive besede slovesa ob odprtem grobu.

KRPLIVNIK, LJUBLJANA, AVSTRALIJA, BOREJCI

ŽALUJOČI: mož Franc, sin Ludvik, sin Rudolf z družinama in sin Franc z ženo, vnuk Franc z družino

*Okusila mnogo si grenkob življenja
uživala nisi sadov svojega trpljenja ...*

ZAHVALA

Po težki bolezni nas je zapustila draga mama, babica in prababica

Marjeta Lipič

iz Dokležovja

Prisrčno se zahvaljujemo vsem sorodnikom in sosedom za vsestransko pomoč ter vsem, ki ste darovali šopke in vence, nam pa izrekli sožalje.

Posebna hvala dr. Caru in osebju internega oddelka M. Sobota, g. župniku za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke, ter vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti.

ŽALUJOČI: hčerka Marica, sin Alojz, sin Stanko ter sin Ciril z družinami

*Že 7 let te zemlja krije,
na tihem bregu mirno spiš,
srce ljubeče več ne bije
in ti se več ne prebudiš.*

V SPOMIN

19. julija je minilo 7 let, odkar je prenehalo biti pleme-nito srce

Franca Gomboca

iz Ženavlja

Še vedno je težko doumeti kruto resnico, da nisi več med nami. Dom, ki si ga imel tako rad, v katerem smo bili srečni, je ostal žalosten. Tvoja smrt je pustila v naših srcih globoko rano, ki jo bomo težko preboleli. Vsem, ki se ga spominjate in se ustavite ob njegovem grobu — iskrena hvala.

ŽALUJOČI: žena Kristina in vsi otroci

Sožitje z naravo in ljudmi

»Na kopališče ne hodim, ker je prevelika gužva«, pravi eden od osnovnošolcev, ki smo ga srečali na Kamenščici ob Bakovski cesti in nadaljuje: »Tudi več svobode imam tukaj, plavam kjer hočem in kamor hočem.« Sicer pa se naš prvi sogovornik ni dal preveč motiti; kar naprej je metal kamne v vodo ter se s tem očitno zabaval in si krajšal čas. Druga skupina mladeži je čofotala v vodi in vmes metala žogo, takoj zatem, ko se jih je zbralo dovolj, pa so že začeli z vaterpolom.

Nasploh pa so bili odlično razpoloženi.

Zatem smo se sprehodili ob obali in naleteli na skupino žensk srednjih let, ki pa jim je bilo uživanje oziroma sožitje z naravo očitno že kar v duši in telesu in so nas kar odgnale, češ, kaj pa nas motite; morda ne bi bilo tako ostro, če bi tudi mi bili malenkost bolj zasanjani in bolj prisrčni do narave in do njih, ne pa da se pehamo za nekim razvedrilnim branjem naših bralcev in si za glavne junakinje tega dogajanja izberemo ravno nje, ki tako uživajo v tej naravi, ki so jo, hvalabogu, oblikovali in jo še oblikujejo buldožerji in bagerji. Izkoriščali pa naj bi jo poleg naših naravoslovcev in »separatorjev« tu-

di »agrobiznismeni« — za večji hektarski donos.

»Ja, za študentarjio in večino mladeži, pa tudi ostalih, pomeni ta Kamenščica pravo domovino za morje, sicer je bilo ob iskanju prostora pod soncem in na obali včasih tudi nekaj hude krvi. Šlo se je, in to plebiscitarno bi rekel človek, če naturisti da ali ne. Kot kaže, je sedaj ustvarjeno le sožitje med enimi in drugimi — med ljudmi in naravo, na koncu

prepuščeno naključju, ampak je vse do potankosti organizirano. To je »marina« ali bolj domače »butika« soboških de-skarjev; tu se počasi hladi s pivom od znotraj in praži od zunaj. Nasploh imajo ti vse celo z rejo morskih ježkov bodo začeli, da bo okolje bolj naravno. Kot kaže se vračamo nakaj K naravi — ali pa je to le modna muha. V to pa nas ne sili kultura ampak kriza. Za pot do narave pa so vzroki različni. Za

koncu pa smo vsi narava,« pravi eden od naturistov. Nadalje nam dve dekleti z zadovoljstvom povesta, da sta tukaj že od samega začetka.

Za konec pa ni moč iti mimo najelitnejšega dela obale »soboškega morja«, kjer ni nič

mlade je to denar, ki ga ni treba odšteti za namakanje v vodi, za druge pomeni sožitje z naravo; za ene je to izraz prestiža oziroma izraz nečesa boljšega. Pot K naravi pa je v tej pasji vročini le, kar nedvomno dokazuje tudi fotografije.

J. Votek, foto A.A.

Zelena luč novim naložbam

Komisija za oceno naložb pri medobčinski gospodarski zbornici za Pomurje je na svoji zadnji seji minuli petek obravnavala 3 predloge za nove naložbe. Najprej so obravnavali predlog modernizacije in razširitve proizvodnih zmogljivosti v tozdu Varilna oprema v Varstroju. S to naložbo bodo pri Varstroju razširili proizvodne prostore in tehnološko posodobili izdelavo varilne tehnike. Z naložbo v vrednosti 13,5 milijarde dinarjev bodo povečali zaposlitev za 1,5 od-

stotka novih delavcev, od tega 0,6 odstotka strokovnega kadra. Nova naložba bo omogočila uvedbo serijske izdelave dveh novih izdelkov. Komisija je za naložbo dala soglasje, s tem da si mora investitor pridobiti še energetsko in bančno soglasje.

Prav tako so podprli tudi predlog naložbe za nadomestitev iz-sekovalnega avtomata v tozdu Kartonaža v vrednosti 132 milijonov dinarjev. V tem primeru gre za posodobitev tehnologije, s

katero se bo povečala produktivnost za več kot polovico. Z novo naložbo pa bo povečan tudi indirektni izvoz za več kot 80 odstotkov. Za nakup novega stroja toz ne rabi uvoznega dovoljenja, ker gre v tem primeru za blagovno menjavo.

Komisija je podprla še gradnjo novega blagovnopreskrbnega centra v Veliki polani ter širitev in preureditev poslovnih prostorov banke v Gornji Radgoni.

J. Votek

Dolgoročni plan v javni razpravi

Zbori občinske skupščine Lendava so sprejeli osnutek dolgoročnega plana za obdobje 1986 do 2000 in predlagali, da se o tem dokumentu razpravlja v vseh delovnih organizacijah, interesnih skupnostih in krajevnih skupnostih. Javna razprava naj bi tekla do srede septembra, da bi na podlagi predlogov iz razprave lahko oblikovali dolgoročni plan razvoja. Delegati skupščine so sicer največ pozornosti namenili uresničevanju resolucije o družbenoekonomskem razvoju občine

ne v prvih štirih mesecih letošnjega leta. Kaže, da industrijska proizvodnja ni bila takšna, kot so zahtevali, vendar pa podatki za polletje kažejo, da se izboljšuje.

Lendavski izvozniki niso dosegli načrtovanega izvoza, vendar pa se po zaslugi Planike iz Turnišča tudi na tem področju stanje izboljšuje, večji izvoz pa se pričakuje v drugi polovici leta. Prvič bo po dolgem času v občini dosežena stopnja rasti zaposlovanja, kar bo ugodno vplivalo na

zmanjšanje števila nezaposlenih. Delegati skupščine so na seji sprejeli še predlog začasno uporabo sredstev za sofinanciranje programov krajevnih skupnosti ter program dela zborov skupščine v tretjem trimesečju. Med številnimi odloki pa je potrebno omeniti odlok o dvojezičnih napisih, o katerem je tekla razprava skupaj s predstavniki interesne skupnosti za kulturo in prosveto madžarske narodnosti.

Jani D.

Medobčinsko tekmovanje v Bakovcih

V tem času potekajo v Pomurju številne gasilske slovesnosti, na katerih člani ene najbolj množičnih organizacij proslavljajo pomembne jubileje, delovne zmage in druge uspehe. V nedeljo, 21. julija, so bile slovesnosti v Vanči vasi, kjer so izvedli taktično vajo in prevzeli novo sireno. V Lipovcih je bila sektorska vaja v Križevcih v Prekmurju so gasilci prevzeli cisterno, v Selu pa so proslavili 60-letnico gasilskega društva. V nedeljo, 28. julija, bodo v Gornjih Petrovcih prevzeli novo gasilsko vozilo. Številne gasilske slovesnosti pa so napovedane za 4. avgust. V Bakovcih bo medobčinsko tekmovanje za memorial prvega slovenskega gasilskega predsednika Matevža Haceta, na katerem bo sodelovalo okrog 80 gasilskih enot vseh kategorij. Najboljše enote s tega tekmovanja, na katerem bodo so-

delovale najboljše ekipe z občinskih tekmovanj, pa se bodo udeležile republiškega tekmovanja, ki bo v septembru. To tekmovanje bo prav gotovo zelo zanimivo, zlasti še, ker bodo gasilci izvajali vaje z vozil. Tekmovanje v Bakovcih bo ob 8. uri. Poleg tega pa je predvidena tudi športna vaja, kjer bodo gasilci pokazali razne aktivnosti pri gašenju in reševanju. V nedeljo, 4. avgusta, pa

bosta slovesnosti tudi v Norsin-cih in na Vaneči, kjer bodo proslavili 60-letnici delovanja društva, v Boreci bodo praznovali 40-letnico društva, v Satahovcih bodo prevzeli novo gasilsko vozilo, v Kropivniku pa izvedli sektorske vaje. Vse gasilske prireditve so množično obiskane in pomenijo za marsikatero naselje krajevni praznik.

Feri Maučec

LENART

Kmetijska zemljiška skupnost je v lanskem letu izvajala agromelioracije in zlozbe kmetijskih zemljišč. Tako so končali osuševanje 83 hektarjev začeti v letu 1983, začeli pa so z osuševanjem na 200 hektarjih zemljišč, kjer bodo dela končana letos. Za 160 hektarjev pa so pripravili dokumentacijo in bodo z deli začeli v letošnjem letu. Poleg tega se je skupnost ukvarjala tudi z drugimi zemljiškimi posegi, ki pa so manjšega obsega.

Vreme ponagajalo

V Spodnji Ščavnici so v nedeljo pripravili praznik žetve. Žal jim je vreme ponagajalo, saj je vse dopoldne deževalo. Organizatorja — aktiv žena in Kmetijska zadruga — sta bila vseeno vztrajna in sta počakala, da je prenehalo deževati in nato izvedla tekmovanje. Celotna prireditev seveda ni bila izvedena po predvidenem programu, izvedli pa so tekmovanje žanjic in koscev. Tekmovanja žanjic se je udeležilo 6 ekip. Prvo mesto je osvojila ekipa Spodnje Ščavnice, druga je bila ekipa Polenšaka in tretja ekipa Orehovec. Posamezno pa sta imeli največ uspeha Marija Rožik iz Polenšaka, ki je bila prva, in Marija Tanacek iz Spodnje Ščavnice. Poleg žanjic so tekmovali še kosci, ki pa so bili žal samo trije.

Lovsko slavlje

Lovska družina Radovci na Goričkem je preteklo nedeljo pripravila slovesnost ob razvitiu prapora. Udeležence slovesnosti je najprej pozdravil starešina LD Radovci Franc Maček, o pomenu razvitiu prapora je govoril predsednik IO ZLD Prekmurja dr. Jože Kocijančič, o nalogah lovске organizacije v sedanjem času pa sekretar OK SZDL Murska Sobota Geza Farkaš. V imenu pokrovitelja prireditve — sozda ABC Pomurka — Zunanja trgovina je prapor Lovske družine Radovci razvil Ludvik Marič.

Pripravili so tudi pester kulturni program, v katerem so sodelovali rogisti ZLD Prekmurja pod vodstvom Jožeta Grleca, marca letos ustanovljeni pevski zbor ZLD Prekmurja pod vodstvom Franc Zvera in recitatorji osnovne šole Grad. Na slovesnosti so zaslužnim lovčnim podelili priznanja. Osem starejših lovčev je prejelo priznanja LD Radovci, štirje rogisti-veterani pa priznanja ZLD Prekmurja. Zatem pa so izvedli tekmovanje v streljanju na umetne golobe, ki se ga je udeležilo 11 ekip. Zmagala je ekipa iz Murske Sobotne pred Moravci in Ivanovci, med posamezniki pa je bil najboljši Kučan iz LD Ivanovci pred Forjanom iz LD Murska Sobota.

F. Maučec

BAKOVSKI EKOLOŠKI INTERMEZZO

»Jaz da onesnažujem Mokoš? Nemogoče!«

Eden največjih kmetov-koope-rantov v Bakovcih Franc Lukač je bil sicer vlnudno zadržan, ko smo si dovolili domnevo, da ima gnojnice z vsemi drugimi odpadki iz njegovega stanovanjskega, predvsem pa gospodarskega poslojpa, najbrž neposredno zvezo z nekaj metrov oddaljenim potokom Mokošem, ki je ravno na tem mestu najbolj onesnažen. Na dvorišču pri hlevih nam je pokazal greznico, rekoč, da se tu zbirajo vse odplake, nato pa nas hotel prepričati, da deževnica, ki se občasno nabere na dnu betonskih silosov in jo prečrpava ter spušča v potok, ni umazana ne okužena. »Jaz da bi onesnaževal Mokoš? Nemogoče!« je še pribil Lukač.

Verjetno bi nas s podobnimi »argumenti« hoteli žejne prepričati čez vodo še drugi onesnaževalci potoka, ki jih ni tako malo. Celo iz vaškega doma so odplake iz sanitarij speljane vanj, čeprav menda s posebnimi filtri uspevajo nekoliko ublažiti visoko stopnjo onesnaženosti.

Ker so »Jože in drugi Bakovčani« to želeli — poslali so nam kar pisno sporočilo — smo poskali najodgovornejše v krajevni skupnosti in uspeli dobiti Gezo Fistro, predsednika komisije za varstvo okolja, in Štefana Antolj-na, člana sveta in predsedstva krajevnega konferenca SZDL. Zagotovila sta nam, da je problem resda navzoč že več let, vendar

mu doslej nikakor ni bilo mogoče priti do živega. Tudi sanitarna inšpekcija, ki je obiskala kraj dejanja, je baje nemočna, kljub vsem pooblastilom in zakonski osnovi, da bi mogla in morala ukrepati.

Vse to se nam dozdeva hudo vprašljivo in verjetno bi z več volje in resnosti Bakovčani tik ob Mokošu danes že imeli vsaj prekatne izolirane greznice, če že kanalizacije ne. Verjamemo, da bi v vsakem primeru morali od-

šteti precej denarja iz skupne blagajne in posameznih gospodinjstev, toda brez tega ne gre. Do odločitve bi moralo priti čimprej in gotovo ne šele takrat, ko bo zavoljo množičnega odlaganja odpadkov in spuščanja odpadka v opuščene vodnjake okužena podtalnica. Bo skratka res treba zavlačevati in tvegati vse dotlej, dokler v Bakovcih ne bo izbruhnila ekološka katastrofa?

B. Žunec

— Bakovska fantiča — Simon in Vito — sta nam bila »vodilca« ob Mokošu. Pri kmetiji Franca Lukača (v ozadju), kjer je potok ves zarasel in je gladina vode prekrita z gostjo, si-vozeleno »mezo-gov«, sta nam »pozirala«.

PRIJATELJSKO SREČANJE

V okviru večletnega tradicionalnega srečanja športnega društva Čepinci in SD Dolnji Senik so bili v soboto člani SD D. Senik v gosteh v Čepincih, kjer so z gostitelji odigrali prijateljsko nogometno tekmo na igrišču SD Čepinci.

Ob številnih gledalcih tega dela Goričkega in iz Porabja, so zmagali gostitelji s 4:2.

Čepinci bodo vrnil obisk prijateljem iz Porabja in 4. avgusta odigrali povratno tekmo v Dolnjem Seniku.

Vsa ta prijateljska srečanja so velikega pomena za razvijanje in širjenje že tako dobrih prijateljskih stikov s Slovenci iz Porabja, zato razmišljajo, kako bi približale sodelovanje še razširili in okrepili.

DRAGO JAKIČ

NEPREVIDNI TRAKTORISTI

BELTINCI — 15. julija okrog 21. ure se je Š. Škarf peljal po Panskni ulici ter začel prehitovati voznika traktorja. Pri tem je podrl kolesarja, ki je pripeljal z nasprotni strani. Ta se je hudo telesno poškodoval.

MORAVSKE TOPLICE — 15. julija okrog 16.30 se je hudo telesno poškodovala 16-letna praktikantka V. K., ki je končala prvi letnik gostinske šole. Med kratko odsotnostjo kvalificiranega kuharja je neki gost naročil čevapčice, zato je praktikantka hotela prižgati plinski kuhinjski. Izbruhnil je plamen in dobila je hude telesne poškodbe po rokah, prsih in obrazu. Zakaj je zagorelo še ugotavljajo.

NEMČAVCI — 16. julija se je na regionalni cesti izven naselja Nemčavci zgodila prometna nezgoda zaradi neizkušenosti, domnevne vinjenosti in neprimerne hitrosti voznika traktorja F. Škaperja iz Martjanec. V križišču je zapeljal v desni obcestni jarek, globok 1,80 metra. Pri tem se je traktor prevrnil in pokopal pod sabo voznika, ki je na kraju nesreče umrl. Traktor je bil brez varnostne kabine.

MOSTJE — 17. julija se je voznik osebnega avtomobila F. Lutar peljal po regionalni cesti iz Lendave proti Kobilju. V Mostju je zaradi utrujenosti zadremal in zapeljal na desno bankino, nakar se je zdrnil in naglo zavil na levo. Pri tem je trčil v kolesarko, 63-letno A. Zver, ki je na kraju nesreče umrla.

LENDAVA — 18. julija so v potoku Ledava opazili plavajoče mrtve ribe. Odvzeli so vzorce vode in rib, krivice še ni znan.

PERTOČI — A. Perko, voznik traktorja, se je 22. julija ob 22.50 peljal po cesti v Pertoči in med vožnjo zaradi vinjenosti padel s sedeža pod zadnje levo kolo. Traktor je ustavil sopotnik B. Horvat. Perko se je pri padcu pod traktor hudo telesno poškodoval.

PRIZNANJE OB DNEVU VSTAJE

Ob 22. juliju — dnevu vstaje slovenskega naroda so na osrednji slovesnosti v Ljubljani podelili nagrade vstaje, posebna priznanja in plakete zvezde združenj borcev NOV Jugoslavije. Plakete zvezde za prispevek pri obranjanju in razvijanju tradicij narodnoosvobodilne vojne in socialistične revolucije, pri graditvi socialistične samoupravne družbe in pri delu in razvoju ter uresničevanju ciljev organizacije ZZB NOV sta dobila tudi Stane Novak iz Ljutomeru in pionirski odred Dane Šume-njak-Miran, zgodovinski krožek prve osnovne šole Murska Sobota.

—Še

IZREDNA PONUDBA

- do 15. avgusta
- do 50 km brezplačni prevoz
- nad 50 km 10% POPUST

INFORMACIJE:

KRIŽEVSKESKE OPEKARNE
KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU
BORECI 36 69242 KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU

telefon: 82-517 ali 82-552

PRODAJA:

Križevske opekarne in vse trgovine z gradbenim materialom